

Osaluspõhiste tegevuste metodoloogilised juhised

Projekt HATE-LESS

**Harnessing Awareness to End Hate Speech and Disinformation for a
More Diverse Youth using Media Literacy and Technology**

(2024-1-DE04-KA220-YOU-000244181 - Erasmus+ Cooperation partnerships in youth project)

Co-funded by
the European Union

2025

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. peatükk: Osaluspõhised lähenemisviisid noorsootöös.....	7
1.1 Miks osaluspõhine tegevus?.....	7
1.2 Kaasloome ja koostöö noortega.....	8
1.3 Kaasamine ja võimestamine osaluspõhise arendustegevuse ja meediatöö kaudu..	9
1.4 Praktiline rakendus: osaluspõhisest õppeprotsessist rakendamiseni.....	10
1.4.1 Näited kaasloomest ja eakaaslaste juhitud meediatööst.....	10
1.4.2 Osaluspõhiste teemade üle mõtisklemine.....	11
2. peatükk. Miks on vihakõne ja desinformatsiooni dekonstrueerimine oluline?.....	13
2.1 Põhimõisted ja definitsioonid.....	13
2.2 Ristumiskohad ja seosed.....	14
2.3 Osaluspõhine tegevus kui vihkamise vastase võitluse meetodika.....	16
2.4 Praktilised refleksioonivahendid ja harjutused.....	17
2.5 Lõpptulemused ja järgmised sammud noorsootöötajatele.....	18
3. peatükk. Kuidas teha osaluspõhist uurimistööd noortega.....	20
3.1 Samm-sammult juhised.....	21
3.1.1 Eesmärgi ja uurimisküsimuste määratlemine.....	21
3.1.2. Uurimisvahendite planeerimine ja kujundamine.....	23
3.1.3. Andmete ühine kogumine.....	25
3.1.4. Andmete analüüsimine ja tõlgendamine.....	26
3.1.5. Tulemuste jagamine noortesõbralikul viisil.....	26
3.2 Eetika, hõlbustamine ja tundlikud teemad.....	27
3.2.1 Võrdsus ja võimu jagamine.....	27
3.2.2. Informeeritud nõusolek ja kaitsmine.....	27
3.2.3. Hüvitamine ja ligipääsetavus.....	27
3.2.4. Tundlike teemadega tegelemine.....	27
3.2.5. Refleksiivsus.....	28
3.2.6 Juhendamise näpunäited.....	28
4. peatükk. Innovatiivsed tavad ja digitaalsed tööriistad.....	30
4.1 Peamised väljakutsed ja võimalused.....	30
4.2 Lähenemisviisid kaasavale jutuvestmisele.....	30
4.2.1 Rassismivastase ja kaasava jutuvestmise põhimõtted.....	30
4.3 Loomingulised jutuvestmismeetodid.....	32
4.3.1 Süžeeskeemid.....	32
4.3.2 Kaasava süžeeskeemi loomise sammud.....	33
4.3.3 Autoetnograafia.....	34
4.3.4 Identiteedi ja hääle edendamine.....	34
4.3.5 Autoetnograafilise narratiivi struktureerimine.....	35
4.3.6 Noortele mõeldud refleksiivsed küsimused.....	35
4.3.7 Helimaastikud.....	36
4.3.8 Kaasav heliloomine.....	36
4.3.9 Ligipääsetavad helitööriistad.....	36
4.3.10 Töötubade näidistegevused.....	36
4.4 Innovatiivsed digitaalsed tööriistad.....	37
4.4.1 Tööriistade valiku kriteeriumid.....	37
4.4.2 Soovitatavate tööriistade loend.....	37

4.4.3 Näpunäited ligipääsetavuse ja kaasatuse tagamiseks digitaalsetes keskkonas.....	38
4.5 Noorsootöötajate juhtpõhimõtted.....	39
4.5.1 Stsenariumi väljatöötamise ja eelproduktiooni näpunäited.....	39
4.5.2 Psühholoogilise turvalisuse ja kultuurilise austuse tagamine.....	39
4.6 Praktilised mallid ja küsimused	39
4.6.1 Süžeeskeemi mall.....	40
4.6.2 Autoetnograafia refleksioonileht.....	40
4.6.3 Helimaastiku planeerimise leht	41
4.6.4 Moderaatori refleksiooniküsimused.....	41
4.7 Meetodilt meediale: osalusvideoprojektide ettevalmistamine.....	42
4.8 Lõplikud refleksioonid ja järgmised sammud.....	44
4.8.1 Noorte juhitud jutuvestmine.....	45
5. peatükk. Osalusvideo loomise tehniline juhend.....	46
5.1 Miks osalusvideo?.....	46
5.2 Osalusvideo põhimõtted ja eetika	47
5.2.1 Osalemine: igaühel on hääl.....	47
5.2.2 Informeeritud nõusolek: selge, pidev ja lugupidav.....	47
5.2.3 Läbipaistvus: selged kavatsused ja avatud suhtlus.....	48
5.2.4 Võimu jagamine: kaasloome, mitte kontroll.....	48
5.2.5 Ära tee kahju: emotsionaalne, kultuuriline ja füüsiline turvalisus.....	48
5.3 Lugude genereerimise tööriistad ja ühine jutustamine.....	49
5.3.1 Loomingulised lugude loomise tehnikad.....	49
5.3.2 Sotsiaalsete narratiivide visuaalsed ja struktuurilised tööriistad.....	52
5.3.3 Kogukonna kaasamine: liikumine kaardistamisest kaasamiseni	54
5.3.4 Miks see on osalusvideo puhul oluline.....	54
5.4 Tehnilised põhitõed: kaamera, heli, valgustus.....	54
5.4.1 Kaamera: kuidas filmida enesekindlalt vahenditega.....	54
5.4.2 Heli: kuidas tagada iga hääle selge kuulmine.....	55
5.4.3 Valgustus: kuidas aidata publikul selgelt näha.....	56
5.5 Intervjuutehnikad ja teadlik nõusolek.....	57
5.5.1 Tõeliste lugude julgustamine.....	57
5.5.2 Selgus ja läbipaistvus	58
5.5.3 Nõusoleku tüübid.....	58
5.6 Videomontaaži põhioskused.....	58
5.6.1 Põhioskused.....	59
5.6.2 Helimontaaž	59
5.6.3 Koostöömontaaž videomontaažis.....	59
5.6.4 Töötuba.....	59
5.6.5 Videorakendused ja näpunäited.....	60
5.7 Linastus ja konstruktiivne tagasiside.....	62
6. peatükk: Õppimise hõlbustamine: suunistest koolituseni.....	64
6.1 Suuniste elluviimine.....	65
6.2 Suuniste täiendamine koolitusvahendite komplektiga.....	65
6.3 Suutlikkuse suurendamine: noorsootöötajate koolitamine edasiandjatena.....	65
6.4 Noortega suhtlemine: pärast töötuba.....	66
6.5 Noorsootöötajad demokraatliku vastupanuvõime edendajatena.....	67
6.6 Kokkuvõte: õppimine kui pärand.....	67
Lisa peamiste viitamiseks vajalike allikatega.....	68

Sissejuhatus

Tänapäeva digitaalselt omavahel ühendatud, kuid sotsiaalselt killustatud maailmas seisab noorsootöö silmitsi üha keerukamate väljakutsetega. Vihakõne, rassism ja desinformatsioon on leidnud viljaka pinnase nii veebis kui ka väljaspool seda, mõjutades seda, kuidas noored tajuvad iseennast, teisi ja ümbritsevat maailma. Samal ajal on noored ka ühed kõige paindlikumad digikasutajad – neil on tohutu potentsiaal saada kriitiliseks

mõtlejaks, loominguliseks jutuvestjaks ja aktiivseks muutuste elluviijaks. See metodoloogiliste juhiste kogum on välja töötatud vastuseks sellele kontekstile, eesmärgiga anda noorsootöötajatele ja koolitajatele vahendid, strateegiad ja kontseptuaalsed raamistikud, et nad saaksid neid küsimusi meediapädevuse ja osaluspraktika kaudu käsitleda.

HATE-LESS projekti metodoloogilised juhised on osa laiemast projektist, milles osaleb kuus Euroopa partnerit, kellest igaüks panustab oma teadmistega noorte osalemise, hariduse, meedia ja sotsiaalse õigluse valdkonnas. Projekti üldeesmärk on tugevdada meediapädevuse rolli vihakõne, desinformatsiooni ja rassismi vastases võitluses, edendades samal ajal kaasavaid ja

noorte juhitud lähenemisviise lugude jutustamisele ja kodanikuühiskonna kaasamisele.

Projekti eesmärgid on:

- Võidelda vihakõne ja desinformatsiooni vastu meediapädevuse kaudu, et võidelda võltsuudiste vastu ja propageerida mitmekesiseid rändenarratiive.
- Suurendada meedia- ja digikirjaoskust noorsootöös, andes noortele võimaluse kriitiliselt analüüsida vihakõnet ja väärinfot.
- Mobiliseerida noorsootöötajaid ja organisatsioone kaasava ühiskonna loomiseks osaluspõhiste meetodite ja tehnoloogia abil.
- Tugevdada sotsiaalseid ja kodanikupädevusi, edendades põhiväärtusi, vastastikust austust, kultuuridevahelist dialoogi ja võideldes diskrimineerimisega.

Need juhised on loodud selleks, et varustada noorsootöötajaid praktiliste, loominguliste ja tulevikku suunatud meetoditega, mis edendavad kaasavat lugude jutustamist ja toetavad rassismivastaseid jõupingutusi digitaalsete vahendite abil. Tänapäeva sotsiaalses maailmas on noorsootöö platvorm võimestamiseks, identiteetide loomiseks ja sotsiaalsete muutuste edendamiseks. Seetõttu peetakse uuenduslike praktikate vajadust oluliseks. Innovatsioon noorsootöös ei seisne ainult uusima tehnoloogia omaksvõtmises uudsuse nimel, vaid ka sisukate, ligipääsetavate ja kultuuriliselt tundlike viiside leidmises noortega

ühenduse loomiseks ja nende hääle võimendamiseks. Meetodid nagu süžeeskeemid, autoetnograafia ja helimaastiku loomine pakuvad osalejatele võimsaid sisenemispunkte isiklike kogemuste üle mõtisklemiseks, ühiste võitluste uurimiseks ja oma tõdede jutustamiseks. Need juhised kajastavad seda visiooni, ühendades teooria, praktika ja refleksiooni ligipääsetavas ja modulaarses vormingus, mis on loodud otseseks kasutamiseks noorsootöös.

Metoodilised juhised on terviklik hariduslik ja praktiline ressurss, mis on loodud noorsootöötajate, koolitajate ja koolitajate toetamiseks kaasavate, tehnoloogial põhinevate osaluspraktikate rakendamisel, mille eesmärk on võidelda vihakõne ja väärinfo vastu. Nende ressursside abil saavad noored luua, kuulda ja näha reaalsust, mis seab kahtluse alla praegused uskumused ja edendab tugevamat kogukonnatunnet.

Käesolevate juhiste üks põhieeldusi on see, et meediapädevus ei ole pelgalt oskuste kogum – see on kriitilise mõjuvõimu suurendamise vorm. Sügavama arusaama kaudu sellest, kuidas meedianarratiivid kujundavad rassi, rände ja identiteedi tajumist, saavad noorsootöötajad toetada noori, et neist saaksid teadlikumad sisu tarbijad ja tootjad. Eelarvamuste, võimu ja esindatuse üle mõtisklemise edendamise kaudu saab meediapädevusest kaasatuse, vastupanuvõime ja demokraatliku osalemise tööriist. Juhiste iga peatükk keskendub selle töö erinevale dimensioonile, ühendades kontseptuaalse arusaama praktiliste metoodikatega:

- 1. peatükk tutvustab osaluspõhiseid tegevusi. Need raamistikud keskenduvad noortele kui võrdsetele teadmiste kaasloojatele ning rõhutavad kollektiivse tegutsemise, mõjuvõimu suurendamise ja kaasatuse väärtust.
- 2. peatükk keskendub vihakõne ja desinformatsiooni dekonstrueerimisele, pakkudes refleksiivseid meetodeid ja strateegiaid, mis aitavad noortel kriitiliselt suhelda kallutatud või manipuleerivate narratiividega. See rõhutab vastupanuvõime suurendamist hariduse, dialoogi ja vastunarratiivide kaudu.

- 3. peatükk on praktiline juhend noortega osaluspõhise tegevusuuringu (PAR) läbiviimiseks. See kirjeldab samm-samult lähenemisviisi noorte kaasamiseks sisukasse ja eetilisse uurimistöösse selliste vahendite abil nagu empaatiakaardid, intervjuud ja oluliste muutuste jutustamine.
- 4. peatükk tutvustab mitmesuguseid loomingulisi ja digitaalseid tööriistu – näiteks süžeeskeeme, helimaastikke ja autoetnograafiat –, mida kasutatakse kaasava jutuvestmise edendamiseks. See pakub juhiseid, kuidas noorsootöötajad saavad neid meetodeid rakendada rassismivastase võitluse, osalemise ja aktiivse kodakondsuse edendamiseks. Peatükk loob ka aluse osaluspõhise videote loomiseks hilisemates etappides.
- 5. peatükk on tehniline juhend, mis juhendab noorsootöötajaid osaluspõhiste videote loomise protsessis – alates planeerimisest ja süžeeskeeme loomisest kuni filmimise, monteerimise ja avaldamiseni. See peatükk sisaldab näpunäiteid noorte kaasamiseks koostööl põhinevasse visuaalsesse jutuvestmisse, tagades samal ajal eetilised ja kaasavad tavad.
- 6. peatükk võtab suunised kokku, keskendudes koolitusele ja juhendamisele. See pakub soovitusi, kuidas meetodikaid rakendada koolitusvormingutesse, arendada noorsootöötajate suutlikkust ning luua laineefekte mitmekordistavate tegevuste ja noorte osalejatega tehtavate järelmeetmete kaudu.

Lisas on esitatud nimekiri materjalidest ja digitaalsetest tööriistadest, mida osalejad projekti fookusgruppides soovitasid. See ressursikogum peegeldab sihtrühma elukogemust ja digitaalset reaalsust, muutes meetodid asjakohasemaks ja kohandatavamaks.

Struktuuri ja sisu analüüs toob esile mitu peamist fookusvaldkonda:

1. Noorte kaasamine osaluspõhiste tegevuste ja lähenemisviiside kaudu (1., 3., 6. peatükk)
Projekt põhineb noorte aktiivse kaasamise filosoofial igas etapis – alates planeerimisest ja uurimistööst kuni sisu loomiseni. Osalemine on ühendatud demokraatliku hariduse ja võimestamisele suunatud lähenemisviisidega.
2. Vihakõne ja desinformatsiooni analüüsimine ja dekonstrueerimine (2. peatükk)
Vihakõnet ei mõisteta mitte ainult kui midagi, millega tuleb võidelda, vaid ka kui sümptomit laiematest sotsiaal-kultuurilistest probleemidest, mida saab lahendada osalemise ja hariduse kaudu.
3. Meediapädevus ja uuenduslikud tavad (4. peatükk)
See peatükk toimib sillana teooria ja praktika vahel. Tehnoloogiat ei esitleta pelgalt tööriistana, vaid ka kriitilise mõtlemise, meediapädevuse ja tegutsemisvõime edendamise vahendina.
4. Osalusvideo tehniline tugi (5. peatükk)
See on üks väärtuslikumaid peatükke meediaprojektide praktiliseks rakendamiseks noortega.
5. Noorsootöötaja roll (kõikides peatükkides)
Viimases peatükis rõhutatakse koolituskomponendi olulisust, mis täiendab metodoloogilist juhendamist praktiliste harjutustega.

Üldine järeldus

Metoodilised juhised loovad tervikliku õppimise, kaasloome ja muutuste ökosüsteemi.

1. peatükk: Osaluspõhised lähenemisviisid noorsootöös

See peatükk uurib osaluspõhist tegevust kui noorsootöös toimuvat transformatiivset lähenemisviisi, keskendudes meediapõhistele praktikatele kasvava vihakõne, diskrimineerimise ja rassismi kontekstis. Kaasates noori võrdsete partneritena teadmiste ja lugude ühisesse loomisse, annab osaluspõhine tegevus neile võimaluse kriitiliselt mõtiskleda oma tegelikkuse üle ja aktiivselt kujundada oma kogukondi. Osalusmeetodid pakuvad noorsootöötajatele võimsa raamistiku kaasatuse edendamiseks, marginaliseeritud häälte võimendamiseks ja kodanikuühiskonna kaasamiseks koostööpõhise meediatootmise kaudu.

1.1 Miks osaluspõhine tegevus?

Osaluspõhine tegevusuuring (PAR) on uurimistöölt tegevusele suunatud lähenemisviis. See ühendab teadmised ja kogemusliku õppimise üleskutsega tegutseda, koostööd teha ja muutusi teha. Cornish jt sõnul on PAR „uuringule suunatud lähenemisviis, mis seab esikohale kogemuslike teadmiste väärtuse ebavõrdsete ja kahjulike sotsiaalsete süsteemide põhjustatud probleemide lahendamisel ning alternatiivide kavandamisel ja rakendamisel“. Põhimõistete täiendavad kirjeldused ja definitsioonid on esitatud 2. peatükis, kuid sissejuhatava konteksti pakkumiseks:

PAR on oluline panus noorsootöösse, eriti sotsiaalsete muutuste ajal. Kuigi see meetod keskendub osalemisele, võimaldab see passiivsetel vastuvõtjatel saada aktiivseteks kaaslooajateks. Paulo Freire, Brasiilia haridustöötaja ja filosoof, kes oli tuntud oma panuse poolest osalemisuskuste teooriasse, kritiseeris traditsioonilist haridust kui „pangandusmudelit“, kus õpetajad annavad teavet passiivsetele õpilastele. Tema arvates dehumaniseeris see lähenemisviis õppijaid, pärssis kriitilist mõtlemist ja tugevdas rõhuvaid struktuure. Freire pakkus selle asemel välja „probleemse haridusmudeli“, mis põhineb dialoogil, vastastikusel austusel ja teadmiste ühisel loomisel. Selles mudelis suhtlevad õpetajad ja õppijad võrdsetena, nii õpetades kui ka õppides üksteiselt, ning haridusest saab vabaduse praktika. Dialoogi kaudu, mis ühendab refleksiooni ja tegutsemise (praktika), omandavad noored võime oma maailma kriitiliselt küsitleda ja seda aktiivselt muuta. Freire nägi seda kui esimest sammu võimestamise ja vabanemise suunas, eriti marginaliseeritud või rõhutud positsioonidel olevate inimeste jaoks. See raamistik toetab osalemismeetodeid, nagu osalemisoskus, kus noored ei ole passiivsed toetuse saajad, vaid aktiivsed tegutsejad, kes kujundavad oma õppimist ja oma kogukondi.

Osalusoskuste teooria põhiprintsiibid:

- Dialoog kui armastus, alandlikkus ja usaldus.
- Õppijate reaalsel kogemustel põhinev haridus.
- Temaatiline uurimine: noorte elus esinevate probleemide paljastamine ja uurimine.

- Kollektiivne teadmiste loomine: hierarhia puudumine, vaid jagatud avastamine.

Võttes arvesse osalusaktiivsuse olulisust, pakub ÜRO Lastefond (UNICEF) noorukite osalemise juhendit ja tunnustab „osalemist kui põhilist inimõigust“.

Link: Laste ja noorukite osalemise juhend Euroopa lastegarantii ettevalmistava tegevuse III etapi osana. Versioon 1.0 (detsember 2021)

1.2 Kaasloome ja koostöö noortega

(Mitteformaalne) noorteharidus seisab silmitsi eriliste väljakutsetega sotsiaalmeedia ja reaalse sotsiaalsete kogemuste kasutamise ja vastuvõtmise kontekstis arvukate etniliste, sotsiaalsete ja poliitiliste konfliktide taustal. Arvestades Euroopa demokraatiade kasvavaid sisepingeid, muutub „identiteedi“ otsimine üha olulisemaks. Lucius-Höhne definitsiooni kohaselt kirjeldab identiteet seda, kuidas inimesed oma biograafilise arengu (biograafia) põhjal tajuvad ja mõistavad iseennast pidevas suhtluses oma sotsiaalse keskkonnaga. Olulised tegurid, mis aitavad kaasa inimese enda identiteedi kujunemisele, on sugu, vanus ja sotsiaalne taust, etniline kuuluvus, rahvus ja grupikuuluvus, amet ja sotsiaalne staatus, aga ka isikuomadused ja oskused.

Identiteedi kujunemine on elukestev õppimis- ja muutuvate eluoludega kohanemisprotsess, kusjuures nooruse faas on eriti oluline, sest just siis kujunevad välja olulised mõjutused inimese väärtussüsteemile.

Just siin peavad mängu tulema sellised projektid nagu „Vihkamiseta“, et toetada väärtuskonstruktsioonide kujunemist, mis aitavad kaasa isiksuse arengule, tuginedes inimese enda tugevustele, mitte „teiste“ agressiivsele tõrjumisele. Seetõttu on vajalik, et „Vihkamiseta“ projekti sihtrühma kuuluvaid noori koheldaks lugupidavalt, neid kuulataks ja kaasataks projektitöösse võrdsetel alustel. Peamine eesmärk on siin edasi anda, et oma positiivse identiteedi arendamine on autentne, samas kui teiste sotsiaalsete gruppide halvustamine viib vastupidise arenguni.

1.3 Kaasamine ja mõjuvõimu suurendamine avaliku osalemise korralduse ja meediatöö kaudu

Digitaalsete mõjude kasvav tähtsus nõuab lisaks meediaga töötamisele ka reaalsete kohtumiste korraldamist, et avada isiklik ja reaalne kogemusruum. See on eriti oluline, kuna meediatöö annab tavaliselt parimaid tulemusi meeskonnatööna. Hea film nõuab hästi toimivat meeskonda kaamera ja mikrofoni ees, kes teeb tihedat koostööd tehnoloogia ja tootmise sujuva toimimise eest vastutavate meeskonnaliikmetega. Meediatöö meeskonnatööna ei ole seega mitte ainult väärtuslik vahend lugupidava suhtluse harjutamiseks, vaid tulemus (film/heli) on veenev ainult siis, kui kõik meeskonnaliikmed on rakendatud vastavalt oma oskustele ja teadmistele. See teeb selgeks ka selle, et meediaprojekti edukuseks on vaja laia valikut kvalifikatsioone ja oskusi erinevatel tasemetel. Spekter ulatub planeerimisoskustest, näiteks kontseptsiooni ja stsenaariumi väljatöötamisel, võttepaiga otsimisel, meediaõiguse tundmisel, kaamera ees näitlemise oskustest, heast pildisilmist ja tehnilisest arusaamast kaamera- ja helitehnoloogia valdkonnas kuni keerukate oskusteni järeldootmise valdkonnas.

Tootmise ajal ja pärast seda on vaja ka sotsiaalmeedia ja PR-meetmeid valmis meediatoodete jaoks. See teravdab samaaegselt nende kasutamiseks vajalikke tehnilisi ja kontseptuaalseid oskusi.

Selliste projektide teine oluline mõju on see, et projektis osalejad astuvad vastastikuse õppimise protsessidesse ja edastavad tavaliselt oma teadmisi projekti konkreetsete osade kohta teistele rühmaliikmetele. Meediaprojekti elluviimine on seega ka mitmemõõtmeline õppeprojekt mitmel erineval tasandil.

Meediatöö – nagu seda näeb ette vihkamisevastane projekt – pakub aga täiendavaid suurepäraseid võimalusi väärtuste edastamiseks. Identiteedi kujunemise protsesse käivitab sotsiaalse või privaatsena probleemvaldkonna meediakäsitlus, meedias või isiklikult levitatud arvamuste kahtluse alla seadmine jne ning vajadus ehitada edukas meediaprojekt faktipõhisele või emotsionaalselt mõistetavale autentsusele. Positiivsed mõjud põhinevad enda (meeskonna) tulemuslikkusel, mitte negatiivsel eristumisel teistest (gruppidest).

Meediatöö pakub seega mitte ainult võimalust isiklikuks arenguks, vaid soodustab ka oma tegude üle järelemõtlust ja oma (eel)hinnangute uurimist. Lõppude lõpuks on projekti lõpus vaja tulemusi esitleda ka välisele publikule. Samal ajal pakub meediatöö võimalust toetada valdavalt noori projektigrupi liikmeid sisu ja tehnoloogia osas võrdsetel alustel. Lõpliku meediatoote eest vastutavad projekti „Hate-Less“ kontseptuaalse ja praktilise etapi ajal peamiselt noored produtsendid. Seega on meediatöö eespool kirjeldatud mõttes ka demokraatlik töö. See õpetab uurimistöö, võltsuudiste paljastamise ja meeskonna töötappide demokraatliku koordineerimise põhioskusi.

Pärast meediaprojekti edukat lõpuleviimist toimub sageli vaatenurga muutus oma meediakasutuse ja saadud sisu üle mõtisklemise osas. Seega pakub aktiivne meediaprojektitöö kõigile osalejatele suurepäraselt võimalust õppida meediaga konstruktiivselt ümber käima ja avada lai väli kriitiliseks mõtlemiseks meediamaaailmas.

Kokkuvõttes:

- Meediatöö on sotsiaalse sekkumise ja eneseväljenduse vorm.
- Osalusmeedia edendab identiteeti, häält ja tegutsemisvõimet, tagades marginaliseeritud noortele ligipääsetavuse ja kaasavad praktikad (nt keeleline, kognitiivne, füüsiline jne).

1.4 Praktiline rakendamine: osaluspõhisest õppeprotsessist rakendamiseni

Osaluspõhist tegevust ja osaluspõhist tegevusuuringut (PAR) saab noorsootöös rakendada mitmel moel, eriti loominguliste ja koostööl põhinevate meetodite kaudu. Noored arenevad keskkondades, kus nad saavad ühiselt uurida asjakohaseid teemasid, tuginedes oma kogemustele ja vaatenurkadele. Teadmiste ühine loomine selliste meetodite abil nagu lugude jutustamine, kogukonna kaardistamine, rollimängud ja digitaalsed platvormid võimaldab noortel mitte ainult tegeleda keeruliste teemadega, vaid arendada ka kriitilist mõtlemist ja sotsiaalset teadlikkust. Noorte juhitud lavastused, näiteks osaluspõhised videoprojektid, kampaaniad või taskuhäälingusaated, on võimsad vahendid eneseväljenduseks ja kogukonnale mõju avaldamiseks. Selles protsessis nihkub juhendaja roll juhendajalt koostööpõhiseks juhendajaks, tagades, et otsuste tegemine on jagatud ja kaasav. See soodustab noorte osalejate seas omandi-, vastutus- ja tegutsemistunnet, muutes õppeprotsessi nii sisukaks kui ka tegevusele orienteeritud.

1.4.1 Kaasloomingu ja eakaaslaste juhitud meediatöö näited

Illustreeriva näite osaluspõhisest meediatööst leiab Saksamaal Münsteris asuva Bennohausi Bundesfreiwilligendiensti (BFD) programmist. Igal aastal osalevad 17–24-aastased noored vabatahtlikus teenistuses, mis toimib ülemineku- ja orientatsioonifaasina enne kõrgharidusse või kutseõppesse astumist. Selle raamistikku raames saavad vabatahtlikest meeskonna lahutamatud liikmed, kellel on juurdepääs professionaalsele meediakoolitusele ja tehnilisele varustusele ning keda julgustatakse uurima ühiskondlikke teemasid loomingulise meediatootmise kaudu.

Kaasloomingu mitte ainult ei julgustata, vaid see on ka struktuuri sisse põimitud: vabatahtlikud töötavad multimeediaformaate kallal koostöös, võttes ühise vastutuse kontseptsiooni, tootmise ja levitamise eest. Teemasid tutvustavad töötajad, kuid tõlgenduse, tooni ja vormingu kujundavad vabatahtlikud ise. Eakaaslastelt õppimise dünaamika areneb orgaaniliselt, kuna iga inimene toob kaasa ainulaadseid oskusi ja vaatenurki, rikastades meeskonna protsessi ühise avastamise ja dialoogi kaudu. Madala lävega hierarhia võimaldab koolitajatel tegutseda pigem kaaslaste kui juhendajatena – andes vajadusel nõu, austades samal ajal vabatahtlike häält ja õppides neilt. Selle mudeli abil arendavad noored osalejad mitte ainult tehnilisi pädevusi, vaid tegelevad ka

väärtuspõhise refleksiooniga, võtavad vastutuse oma meedianarratiivide eest ja arendavad suhtlemisoskusi, nagu konfliktide lahendamine ja koostööl põhinev otsuste langetamine. Tulemuseks on sügav vastutustunne oma töö eest ja tugevnenud usk omaenda

tegutsemisvõimesse – elukogemus osalemisest, enesetõhususest ja demokraatlikust praktikast.

BFD videoprojektid:

„Rahukett“ Münsteri ja Osnabrücki vahel:

<https://www.youtube.com/watch?v=RXx3H8NPI1E&t=49s>

Kvartal itta – lapsed sotsiaalmeedias ja LWL kunstmuuseumis:

<https://www.youtube.com/watch?v=-sfoE5HMg-4>

1.4.2 Osaluslike teemade üle mõtisklemine

Osaluslik tegevus soodustab noorte seas sügavat mõjuvõimu ja omanditunnet, asetades nad aktiivseteks panustajateks otsustusprotsessidesse. See seab kahtluse alla traditsioonilised hierarhiad haridus- ja sotsiaalsetes struktuurides, rõhutades horisontaalset koostööd, kollektiivset vastutust ja võrdset võimu jagamist. Osalusprojektides, näiteks algatuses „Vihkamine vähem“, osalemise kaudu saavad noored välja töötada kontekstipõhiseid diskrimineerimisvastaseid suuniseid ja käitumisjuhendeid, mis käsitlevad otseselt tõrjutuse ja ebaõigluse probleeme oma kogukondades. See lähenemisviis on oma olemuselt juurdunud demokraatlikesse põhimõtetesse ja osaluseetikasse, muutes selle võimsaks vahendiks kaasatuse ja sotsiaalse õigluse edendamiseks. Seega rõhutab osalev tegevus mitmekesisuse tundlikkuse ja kriitilise tegutsemise olulisust.

Refleksioonipraktikad, nagu päeviku pidamine, grupijutustamine, narratiivne dokumenteerimine ja tagasisideahelad, toetavad nii noori kui ka juhendajaid oma rollide analüüsimisel, kogemustest õppimisel ja oma tegevuse mõju tugevdamisel. Refleksioonipraktikate juurutamise kaudu julgustatakse nii osalejaid kui ka juhendajaid oma kogemustega kriitiliselt tegelema ja oma strateegiaid pidevalt kohandama. Nii toimides aitab osaluspõhine tegevus kaasa mitte ainult isiklikule ja kollektiivsele muutumisele, vaid annab noortele ka võimaluse saada tõhusateks sotsiaalsete muutuste elluvijateks, eriti vihakõne, diskrimineerimise ja süsteemse ebavõrdsuse vastases võitluses. Põhimõtteliselt valmistavad need lähenemisviisid noori ette kodanikukaasamiseks ja juhtimiseks.

Refleksiooniküsimus: „Kuidas te praegu noori otsustusprotsessidesse kaasate? Mis peaks muutuma, et noortest saaksid teie kontekstis kaasloojad?“

1.4.3 Näited kaasloomest ja eakaaslaste juhitud meediatööst

Illustreeriva näite osaluspõhisest meediatööst võib leida Bundesfreiwilligendienst (BFD) programmist Bennohausis Münsteris Saksamaal. Igal aastal osalevad 17–24-aastased noored vabatahtlikus teenistuses, mis toimib ülemineku- ja orientatsioonifaasina enne kõrgharidusse või kutseõppesse astumist. Selle raamistiku raames saavad vabatahtlikest meeskonna lahutamatud liikmed, kellel on juurdepääs professionaalsele meediakoolitusele ja tehnilisele varustusele ning keda julgustatakse uurima ühiskondlikke teemasid loomingulise meediatootmise kaudu.

Kaasloomingut mitte ainult ei julgustata, vaid see on ka struktuuri sisse põimitud: vabatahtlikud töötavad koostöös multimeediaformaaside kallal, võttes ühise vastutuse kontseptsiooni, tootmise ja levitamise eest. Teemasid tutvustavad töötajad, kuid tõlgenduse, tooni ja vormingu kujundavad vabatahtlikud ise. Eakaaslastelt õppimise

dünaamika avaneb orgaaniliselt, kuna iga inimene toob kaasa ainulaadsed oskused ja vaatenurgad, rikastades meeskonna protsessi ühise avastamise ja dialoogi kaudu. Madala lävega hierarhia võimaldab koolitajatel tegutseda pigem kaaslaste kui juhendajatenä – andes vajadusel nõu, austades ja õppides samal ajal vabatahtlike häältelt. Selle mudeli kaudu arendavad noored osalejad mitte ainult tehnilisi pädevusi, vaid tegelevad ka väärtuspõhise refleksiooniga, võtavad vastutuse oma meedianarratiivide eest ja arendavad inimestevahelisi oskusi, nagu konfliktide lahendamine ja koostööl põhinev otsuste langetamine. Tulemuseks on sügav vastutustunne oma töö eest ja tugevnenud usk omaenda tegutsemisvõimesse – läbielatud kogemus osalemisest, enesetõhususest ja demokraatlikust praktikast.

BFD videoprojektid:

„Rahukett“ Münsteri ja Osnabrücki vahel:

<https://www.youtube.com/watch?v=RXx3H8NPI1E&t=49s>

Kvartal itta – lapsed sotsiaalmeedias ja LWL kunstimuseum:

<https://www.youtube.com/watch?v=-sfoE5HMg-4>

1.4.4 Osaluslike teemade üle mõtisklemine

Osaluslik tegevus soodustab noorte seas sügavat võimestamis- ja omanditunnet, positsioneerides neid otsustusprotsesside aktiivseteks panustajateks. See seab kahtluse alla hariduslike ja sotsiaalsete struktuuride traditsioonilised hierarhiad, rõhutades horisontaalset koostööd, kollektiivset vastutust ja võrdset võimu jagamist. Osalusprojektides, näiteks algatuses „Hate-Less“, osalemise kaudu saavad noored välja töötada kontekstipõhiseid diskrimineerimisvastaseid suuniseid ja käitumisjuhendeid, mis käsitlevad otseselt tõrjutuse ja ebaõigluse probleeme oma kogukondades. See lähenemisviis on oma olemuselt juurdunud demokraatlikesse põhimõtetesse ja osaluseetikasse, muutes selle võimsaks vahendiks kaasatuse ja sotsiaalse õigluse edendamiseks. Seetõttu rõhutab osalusreferaat mitmekesisuse tundlikkuse ja kriitilise tegutsemise olulisust.

Refleksiivsed praktikad, nagu päeviku pidamine, grupijutustamine, narratiivne dokumenteerimine ja tagasisideahelad, toetavad nii noori kui ka juhendajaid oma rollide analüüsimisel, kogemustest õppimisel ja oma tegevuse mõju tugevdamisel. Refleksioonipraktikate juurutamise kaudu julgustatakse nii osalejaid kui ka juhendajaid oma kogemustega kriitiliselt tegelema ja oma strateegiaid pidevalt kohandama. Seda tehes aitab osalustegevus kaasa mitte ainult isiklikule ja kollektiivsele muutumisele, vaid annab noortele ka võimaluse saada sotsiaalsete muutuste tõhusateks tegijateks, eriti vihakõne, diskrimineerimise ja süsteemse ebavõrdsuse vastases võitluses. Põhimõtteliselt valmistavad need lähenemisviisid noori ette kodanikuühiskonna tegevuseks ja juhtimiseks. Küsimus refleksiooniks: „Kuidas te praegu noori otsustusprotsessidesse kaasate? Mis peaks teie kontekstis muutuma, et noortest saaksid kaasloojad?“

2. peatükk. Miks on vihakõne ja desinformatsiooni lahtimõtestamine oluline?

Viimastel aastatel on internetist saanud nii avatud dialoogi platvorm kui ka vihakõne ja desinformatsiooni kasvulava. Digitaalse suhtluse kiire kasv, mis pakub enneolematut juurdepääsu teabele ja ühendusvõimalustele, on samuti hõlbustanud kahjulike narratiivide laialdast ja kohest levikut. Noored, kes veedavad märkimisväärse osa oma elust internetis, on nende mõjude suhtes eriti avatud. Digitaalsetes ruumides liikudes, et kujundada oma seisukohti ühiskonna, identiteedi ja poliitika kohta, saavad neist nii manipuleeriva sisu sihtmärgid kui ka potentsiaalsed vektorid.

Internetis leviva vihakõne üha suurenev normaliseerimine koos desinformatsioonitaktika keerukusega esitab demokraatlikele ühiskondadele otsese väljakutse. Need nähtused õõnestavad usaldust, õhutavad polariseerumist ja õõnestavad kriitilist mõtlemist. Selles kontekstis ei ole haridus mitte ainult teadmiste edasiandmise küsimus, vaid ka oluline vahend järgmise põlvkonna varustamiseks oskustega neid ohte tuvastada, neile vastu seista ja nendega võidelda. Meediapädevuse, empaatia ja lugupidava dialoogi kultuuri edendamise kaudu tugevdame demokraatlikku vastupanuvõimet ja aitame noortel taastada oma tegutsemisvabaduse digitaalsete ruumide kujundamisel, kus nad elavad. Vihakõne ja desinformatsiooni dekonstrueerimine ei ole seega mitte ainult kaitsestrateegia, vaid ka ennetav investeering kaasavamasse, teadlikumasse ja demokraatlikumasse tulevikku.

2.1 Põhimõisted ja definitsioonid

Selleks, et luua kindel alus arusaamisele, kuidas osaluspõhised tegevused saavad vihakõne ja desinformatsiooniga tegeleda, on kõigepealt oluline selgitada kaasatud põhimõisteid. Need mõisted on omavahel seotud, kuid samas erinevad ning igaühel neist on oluline roll sotsiaalse ja digitaalse maastiku kujundamisel, milles noored tänapäeval orienteeruvad.

Vihakõne viitab väljenditele, žestidele või käitumisele, mis alandavad, ähvardavad või õhutavad vägivalda üksikisikute või rühmade vastu selliste omaduste alusel nagu rass, etniline päritolu, religioon, sugu, seksuaalne sättumus või muud identiteedimärgid. Vihakõne ei ole pelgalt solvav keel; see on suhtluse vorm, mis õõnestab sihtrühma kuuluvate kogukondade väärikust ja turvalisust. See võib soodustada lõhenemist ja vaenulikkust, eskaleerudes sageli reaalseks diskrimineerimiseks või vägivallaks. Vihakõne mõistmine on kriitilise tähtsusega, sest see seab kahtluse alla võrdsuse, austuse ja inimõiguste põhimõtted, mis on demokraatlike ühiskondade keskmes.

Vihakõnega on tihedalt seotud **desinformatsiooni** ja **väärinformatsiooni** nähtus.

Desinformatsioon on vale või eksitava teabe tahtlik loomine ja jagamine, mille eesmärk on publiku petmine. See teenib sageli poliitilisi, majanduslikke või ideoloogilisi eesmärke ja seda võivad levitada erinevad osalejad, sealhulgas välismaised üksused, kes püüavad mõjutada demokraatlikke protsesse. Valeinfo seevastu koosneb valeinfost, mida jagatakse ilma kahjuliku kavatsuseta, sageli teadmatusest või veast tulenevalt. Nii valeinfo kui ka valeinfo soodustavad segadust, umbusaldust ja polariseerumist, õõnestades avalikku arutelu ja teadlikku otsuste langetamist, millest demokraatia sõltub.

Kriitiline mõtlemine on selles kontekstis oluline oskus. See hõlmab võimet objektiivselt analüüsida ja hinnata teavet, seada kahtluse alla eeldused ja tunda ära eelarvamusi. Kriitiline mõtlemine võimaldab inimestel eristada fakte valest, hinnata nüansse ja seista vastu manipuleerimisele. Kriitilise mõtlemise arendamine läheb kaugemale teadmiste omandamisest; see nõuab uudishimu, refleksiooni ja skeptitsismi arendamist lihtsustatud narratiivide suhtes, eriti kiire tempoga ja sageli emotsionaalselt laetud veebisuhtluse maailmas.

Osalustegevus esindab metoodikat ja filosoofiat, mis kaasab sotsiaalsete probleemide poolt mõjutatud inimesi nende reaalsuse mõistmise ja muutmise protsessi kaudu. Täpsemalt öeldes on osalustegevuskommunikatsioon (PAC) praktika, mis julgustab kogukondi, eriti noori, olema aktiivsed osalejad meedia ja narratiivide loomisel, mis kajastavad nende kogemusi ja vaatenurki. PAC seab kahtluse alla traditsioonilised, ülalt-alla suunatud lähenemisviisid haridusele ja suhtlusele, edendades dialoogi, koostööd ja mõjuvõimu suurendamist. Kaasates osalejaid otse meediatootmisse, toetab PAC kriitilist teadlikkust, kollektiivset refleksiooni ja tegutsemisvõimet – need on olulised vahendid vihakõne ja desinformatsiooni vastases võitluses.

Koos need põhimõisted pakuvad intellektuaalset raamistikku selles peatükis käsitletud osaluspõhistele lähenemisviisidele. Need näitavad, kuidas suhtlustavad, sotsiaalne dünaamika ja haridusstrateegiad põimuvad pidevas püüdluses luua vastupidavaid ja demokraatlikke kogukondi kasvava veebivaenulikkuse ja manipuleerimise ees.

2.2 Ristumiskohad ja takerdumised

Vihakõne ja desinformatsiooni omavahelise põimumise mõistmiseks on vaja mõista nende koosmõju. Mõlemad toidavad teist ja koos õitsevad nad algoritmilise võimendamise ja madala kriitilise kirjaoskuse taseme kliimas. Nii vihakõne kui ka desinformatsioon sõltuvad emotsioonidest, mis annavad neile legitiimsuse ja teenitud tähelepanu.

Eksitava sisu tõepärasus mängib hirmu, viha ja/või umbusalduse tasandil. Sellist strateegiat nimetab Euroopa Parlament "emotsioonidel mängimiseks". Praktikas võib see tähendada postitust, mis vihjab, et immigrandid "varastavad töökohti" või et mõni sihtrühm ohustab avalikku julgeolekut. Selline raamistamine võib viia vistseraalsete reaktsioonideni, mis sunnivad lugejaid aktsepteerima valesid eeldusi või jagama sisu ilma selle paikapidavust kaalumata.

Lisaks on seos desinformatsiooni või vihakõnede tahtliku võimendamisega digitaalsetes

ökosüsteemides. See avaldub sageli info üleküllusena – pooltõed või spekulatsioonid, mis surutakse informuumi ikka ja jälle nii meedias kui ka sotsiaalmeedias, jättes kasutajad desorienteerituks ja segadusse. Informuumi üleujutamine moonutab põhjuseid, miks inimesed reageerivad viisil, mis ei põhine vastastikusel huvil. Vihast õhutatud desinformatsiooni saab seejärel levitada eristamatute tsitaatide või kujundite tulvana, mis kujutavad sihtrühmi ohtlikena või ühiskondlikku korda ähvardavatena, mis kiirendab sotsiaalset polariseerumist ja raskendab sidusat avalikku reageerimist.

Seda tüüpi manipuleerimist võimendab veelgi kinnituskalduvusega tegelemine. Publik kipub tarbima ja jagama sisu, mis kinnitab seda, mida nad juba usuvad. Vihast õhutatud või eksitav sisu võib leida kriitikavaba levitamise korral eelarvamuste või irratsionaalsete projitseeritud uskumustega kasutajate seast kuulajaid ja propageerijaid. See kordab Euroopa Parlamendi tähelepanekut kinnituskalduvuse ärakasutamise kohta; valeinformatsioon toidab hirne või stereotüüpe, samas kui vihakõne õhutab emotsionaalset investeringut ja rühmade lõhesid.

Tsitaatide, kõnede või statistika dekontekstualiseerimise või moonutamise püüdlused sillutavad veel ühe silla vihakõne diskursuse ja desinformatsiooni vahel. Euroopa Parlament toob esile, kuidas „konteksti manipuleerimist” kasutatakse publiku eksitamiseks hoolikalt valitud või valesti raamitud lõikudega. Näiteks võib inimlikku immigratsioonipoliitikat propageerivat avaldust redigeerida nii, et see näiks kiidavat kurjategijaid riigi arvelt. Selline moonutamine loob valesid narratiive, mis toidavad nii umbusaldust kui ka vihkamist. Raamides selliseid teemasid nagu ränne, sooline võrdõiguslikkus või usuline väljendus nullsummamängudena „meie” ja „nende” vahel, võimendab desinformatsioon sotsiaalset lõhet, tugevdab grupi eelarvamusi ja edastab vihakõne peavoolu. Lõpuks kattub strateegia sageli mõlemaga: sihipärased rünnakud üksikisikute või institutsioonide vastu, mis seavad kahtluse alla normatiivsed narratiivid.

Desinformatsioonikampaaniad võivad ajakirjanikke, aktiviste ja kogukonnajuhte rünnata vandenõude, välismaise mõju või finantsilise sobimatuse/pekkuse kontekstis. Need rünnakud aitavad ebaseaduslikuks muuta konkreetselt kehtivat kriitikat ja tugevdada vihkamist õhutavaid stereotüüpe. Digitaalses ruumis on kõik need taktikad omavahel seotud. Algoritmid, mis soodustavad hüperkaasatust, sageli emotsionaalset või sensatsioonilist kaasatust, olenemata sisu tõesusest, aitavad seda vastastikust sõltuvust selgitada. Vihkamisest saab desinformatsiooni vahend ja vastupidi. Kriitiline mõtlemine ja dialoog jäävad ehk ainsaks sekkumiseks nende lahutatud dünaamikatega silmitsi seismiseks. Peamised sekkumised, mida inimesed ise saavad oma igapäevaellu lisada, hõlmavad meediapädevust, eneseteadlikkust oma eelarvamustest ja lugupidavat dialoogi soodustavate ruumide kasutamist. Mõistes, kuidas vihakõne ja desinformatsioon põimuvad taktikate, näiteks emotsionaalse manipuleerimise, konteksti manipuleerimise, üleujutuse, kinnituskalduvuse, polariseerimise ja sihipäraste rünnakute kaudu, suudame koolitajate ja noorsootöötajatenä paremini sekkumisviise välja töötada.

2.3 Osaluspõhine tegevus kui vihkamise vastase meetodina

Osaluspõhised meetodid, eriti osaluspõhine tegevuskommunikatsioon (PAC), võivad pakkuda tugevat lähenemisviisi vihakõne ja väärinfo vastu võitlemiseks. PAC-i peamine eeldus on, et probleemist enim mõjutatud inimesed peaksid mängima võtmerolli selle mõistmisel ja muutmisel. PAC-is ei tarbi noored eelnevalt pakitud sõnumeid, vaid saavad aktiivseteks panustajateks ja aitavad luua omaenda narratiive, mis on seotud nende elukogemustega.

PAC asetab noored võimupositsioonile, liikudes teabe vastuvõtjatest jutuvestjateks. PAC-i kontekstis ei ole tegemist ainult olemasoleva meedia kritiseerimisega, vaid ka sisu loomisega. See võib olla noorte loodud meedia, kogukonna teadlikkuse kampaaniad või lihtsalt lühike narratiivne video. Seda tehes noored kriitiliselt mõtisklevad, väljendavad end otse ja suurendavad teadlikkust oma tegutsemisvõimest, mis omakorda soodustab vastupanuvõimet ja eneseväljendust.

Selle lähenemisviisi tõhusust ei väida mitte ainult teadlased ja haridustöötajad. Ka Euroopa Komisjoni toetatavate koolitusprogrammide rahastamises tunnustatakse meediapädevuse väärtust võitluses internetis leviva vihkamise ja desinformatsiooni vastu (rõhutatud riiklikes reformides, nagu Saksamaa NetzDG ja BZKJ raamistikud). Nendes kontekstides julgustatakse noori mitte ainult kahjulikke sõnumeid lahti harutama, vaid ka aitama luua loomingulisi vastupropagandaid, mis põhinevad nende kohalikul reaalsusel – avalikult kaasatud hariduse (PAC) ideaalil.

Euroopa tasandil selgitavad nii Euroopa Nõukogu kui ka Euroopa Digitaalmeedia Vaatluskeskuse meediapädevuse algatused, et kognitiivsete ja analüütiliste oskuste arendamine annab õppijatele vahendid manipuleeriva sisu leidmiseks ja kritiseerimiseks – olgu see siis kategooriliselt vihakõne või faktiliselt vale. Eelkõige osalusvideo võimaldab osalejatel kritiseerida oma meediaökosüsteeme, arendades samal ajal ka kollektiivse vastutuse tunnet. See kahekordne võime – saavutada kriitiline teadlikkus meediastruktuuride kohta ja luua füüsiliselt oma vastupropaganda – annab PAC-ile hoogu ja teeb sellest aktiivse vastupanu meetodi. Kriitilise noorte kaasamise kirjandus näitab, et noored on motiveeritumad kodanikuühiskonnas osalema, kui nad on kaasatud uurimisprotsessi, kus noored korraldavad oma uurimistööd, refleksiooni ja kollektiivset tegutsemist – kõik see on osaluspõhise tegevusuuringu (PAR) kui meetodi keskmes. Vihakõnevastastes kontekstides võimaldavad osaluspõhisel tegevusel põhinevad tegevused noortel muuta nähtavaks mikroagressioonid, kodeeritud keel ja väärinfo allikad ning lõpuks koostada ühiseid sõnumeid ja meetmeid empaatia ja

sotsiaalse ühtekuuluvusega. Noored saavutavad nendes protsessides teatava vastupidavuse ja omanikutunde; neid mitte ainult ei „kaitsta“ vihkamise eest, vaid neile antakse ka võimalus vihkamist muuta.

See passiivse vastuvõtu ja aktiivse kaasamise eristamine muudab seda, kuidas noored hakkavad endast demokraatliku elu kontekstis mõtlema. Oma lugude loomise kaudu hakkavad noored mõistma, et nende endi häälel on tähtsus. Nad mõistavad, et demokraatlikku osalemist ei vaadelda mitte ainult abstraktselt, vaid ka eksistentsiaalselt, suhetes ja meedias. Teatud mõttes saab PAC-i kasutada nii kahjuliku kõne dekonstrueerimise meetodina kui ka meetmena tugevama ja parema vestluse loomiseks, mis on avalikus sfääris kaasavam.

2.4 Praktilised refleksioonivahendid ja harjutused

Osaluspõhised tegevused ja osaluspõhised meetmed muutuvad kõige mõjukamaks mitte ainult kavatsuse, vaid ka tegevuse poolest. Osalusväärtuste toomine kooli ja hariduse igapäevaellu võimaldab noortel ära tunda ja vastu seista vihakõnele ja desinformatsioonile oma kontekstis. See osa toob esile ühe viisi, kuidas õpilaste refleksioonitegevused, mis toimuvad klassides või noortegruppides, võivad saada tugistruktuurideks kriitilisele mõtlemisele ja noorte demokraatliku vastupanuvõime arendamisele; ning need ei nõua kalleid ressursse ega ekspertteadmisi.

Üks lihtsamaid sisenemispunkte osaluspõhisesse tegevusse on meediarefleksioonijakirjandus – refleksivse päeviku pidamise vorm, kus õpilased peavad regulaarselt logi veebisisu (st meemid, videod, kommentaarid ja artiklid) kohta, mis neid emotsionaalselt mõjutab. Selle asemel, et muuta emotsionaalne reaktsioon päeviku teemaks, julgustatakse neid kirjutama sellest, mida nad nägid, kuidas nad sellesse suhtusid ja kuidas nad võisid seda emotsiooni kogeda. Aja jooksul hakkavad õpilased regulaarse päeviku pidamise kaudu nägema mustreid emotsionaalsete võtete osas, mida kasutatakse nendes manipuleerivates meediakanalites, nagu on välja toodud institutsioonilistes desinformatsiooniallikates: lihtsustatud seisukohad, emotsioonidele apelleerimine (kurbus, lojaalsus, nõrdimus jne), patuoina otsimine (meie vs nemad) jne. See kogemus on järkjärguline ja korduv, mille tulemuseks on sisemine filter, mis ei põhine umbusaldusel, vaid teadlikkusel.

Dialoogipõhine analüüs võib olla ülimalt kasulik viis kaaluda, kas veebikõne näiteid (anonüümseks muudetud või väljamõeldud) võib väikeses rühmas pidada vihakõneks või desinformatsiooniks. Kõnele tuginedes töötavad inimesed koos, et mõelda läbi kasutatud keel – keele võimalikud kavatsused – ja see, kas see mõjutas kedagi või gruppi. Siin ei ole ülesanne leida ühte „õiget“ viisi kõne tõlgendamiseks, vaid arendada oskusi, mis on kasulikud õigete küsimuste esitamiseks. Narratiivi ümberkirjutamine võib pakkuda ka praktilist viisi kaasamiseks. Õpilased võtavad olemasolevad vaenulikud või eksitavad sõnumid ja kirjutavad need ümber empaatia, keerukuse või faktiliste nüanssidega. Pealkirja, mis otsib vähemusele patuoina, saab laiemas konteksti abil rekonstrueerida. Viiruslikult levivat vandenõuteooriat saab jagada ja esitada ajajoonena, mis näitab, kuidas

see levib ja kes sellest kasu saab. See harjutus tugevdab nii lugude jutustamise jõudu kui ka vastutust.

Need haridustaktikad rõhutavad, et vastupidavus ei seisne noorte kaitsmises valede või vihkamist õhutavate sõnumite eest, vaid nende ettevalmistamises probleemi(de)ga silmitsi seismiseks ja nende mõtestamiseks. Osalusmeetodid – olgu selleks rollimängudebatid, taskuhäälingusaadete tootmine või lühikeste videoessee loomine – kutsuvad osalejaid üles vaidlustama ühiskonna avalikku arvamust, mõeldes samal ajal sellele, kuidas teised võivad neid sõnumeid tajuda ja neile vastu vaielda.

Need ei ole ainult teadlikkuse tõstmise vahendid, vaid arendavad ka analüütilisi lihaseid. Sõnumite kollektiivse loomise, lahtimõtestamise ja arutamise kaudu näevad noored end meediamaastikul tegutsejatena. See kujundab nende kollektiivset jõudu keelekasutust kahtluse alla seada, sugestiivsele ja/või agressiivsele kõnele reageerida ja seda tagasi lükata.

2.5 Lõppsõna ja järgmised sammud noorsootöötajatele

Noortega vihakõne ja desinformatsiooni teemal töötades ei piisa ühekordsetest töötubadest või teoreetilistest selgitustest. Parim viis positiivsete tulemuste saavutamisele kaasaaitamiseks – tegutsemisvõime, refleksiivsete praktikate ja dialoogi kaudu – on luua võimalusi jätkuvaks kaasamiseks osana käimasolevast protsessist. PAC-lähenemisviis on pühendumus aktiivsele tegutsemisele, mitte passiivsele vastuvõtmisele. Vastupidavate demokraatlike ühiskondade loomiseks on oluline kaasata pidevalt noortega suhtlemise võimalusi.

Tänapäeva noortel on mitmetahulised rollid meediatootjate, mõjutajate, tõlgendajate ja võimendajatena. Kui aga nende meediakaasatust kriitiliselt ei uurita, on oht, et nad võivad tahtmatult taastoota sama tõrjutuse ja jagunemise dünaamikat, mida ELi institutsioonide aruannetes sageli esile tõstetakse. Väljakutse seisneb selles, et isegi noorte juhitud ühiselt loovad projektid võivad alateadlikult tugevdada domineerivaid ühiskondlikke narratiive või varjata tõrjuvaid praktikaid peenemal ja salakavalamal viisil. Noorte kultuuriline ja poliitiline olulisus on aga vaieldamatu. Kiirete sotsiaalsete muutuste kontekstis ei kohane noored mitte ainult olemasolevate süsteemidega – nad kujundavad ümber avaliku diskursuse maastikku, kehtestades uusi võimu, hääle ja tegutsemisvõime vorme. Kui noortel on analüütilised vahendid domineerivate meedianarratiivide dekonstrueerimiseks ja loominguks vahendid nende rekonstrueerimiseks, on nad ainulaadses positsioonis, et panustada kaasavama ja õiglasema avaliku sfääri loomisesse või vastupidi, kahjulike paradigmade kopeerimisse. Haridusalane lähenemine tunnistab seda kahetist potentsiaali ja loob teadlikult protsessikeskseid ruume, kus noored saavad mitte ainult kritiseerida vaenulikke või tõrjuvaid tekste, vaid ka sõnastada ja levitada sisukaid vastunarratiive.

Hariduspraktikas rakendamise seisukohast ei nõua see kogu haridussüsteemi nihutamist eksamipõhisest pedagoogikast ja noorteprogrammidest eemale ega struktureeritud süsteemidest sujuvamate süsteemide poole. See nõuab haridustöötajate ja noort juhendajate pühendumist, kes on valmis lubama oma õpilastel uurida omaenda

refleksiivseid ja kollektiivseid praktikaid. See võib ulatuda õpilaste videote või taskuhäälilingusaadete tootmisest sotsiaalsete teemade kohta, modereeritud aruteludest päevakajaliste sündmuste üle või isegi digitaalse meedia kampaaniatest klassis. See, kuidas nad seda uurivad, moodustab viimase kihi, mis peab hõlmama diskursust, dialoogi ja kaasloomet.

Euroopa Parlamendi ja komisjoni algatuste korduv sõnum on, et demokraatlikku vastupanuvõimet ei saa luua ainult ohtude (või kahjuliku sisu) tuvastamise teel. Seda tuleb harjutada demokraatliku osalemise kaudu. Kui õppijatelt palutakse kriitiliselt mõelda, oma kogemustest rääkida ja veebis nähtut vaidlustada, muutuvad nad enam kui lihtsalt informeerituks, nad kaasaatavad. Noorsootöötajate järgmine samm ei ole täiuslikkuse poole püüdlemine, vaid kusagilt alustamine. Väikesed ja järjepidevad pingutused avalike suhete (PSA) toomiseks klassiruumi võivad järk-järgult muuta seda, kuidas noored meediat näevad, erinevustega suhtlevad ja manipuleerimisele reageerivad. Aja jooksul muutuvad need tavad harjumusteks ja need harjumused vastupidavama kodanikukultuuri selgrooks. Ajal, mil digitaalsed platvormid on küllastunud emotsionaalselt laetud ja eksitavatest narratiividest – eriti noortele suunatud narratiividest –, peab haridus minema kaugemale teadlikkuse kasvatamisest. See peab hõlmama empaatiat, vastupidavust ja aktiivset vastupanu. Osaluslik tegevus võib olla sisukas ja praktiline reageering.

Noorsootöötajate jaoks on sõnum selge: sisukas kaasamine on olulisem kui ainult faktidega kokkupuude. Kui noortel on ruumi mõtisklemiseks, väljendamiseks ja koos loomiseks, on nad palju paremini varustatud manipuleerimisele vastu seismiseks ja vihkamist õhutavate narratiivide tagasilükkamiseks. Osaluslike meetodite integreerimine igapäevapraktikasse ei ole luksus; see on kiireloomuline ja praktiline samm demokraatia, sotsiaalse ühtekuuluvuse ja teadliku avaliku arutelu kaitsmise suunas.

3. peatükk. Kuidas teha noortega osaluspõhist uurimistööd

Osaluspõhist tegevusuuringut (PAR) on kõige parem käsitleda pigem uurimismeetodina kui uurimismeetodina. Seda tehakse koos osalejatega või nende poolt, mitte nende peal, nende kohta või nende jaoks. Õiguspõhisel lähenemisviisil „midagi meist, ilma meieta“ põhinev PAR püüab häirida võimu tasakaalustamatust. See tähendab, et see on eriti kasulik uuringute tegemisel noortega, kes on oma kogukondades marginaliseeritud, näiteks vaesuses elavad noored, sisserändaja taustaga noored, noored, kes kogevad veebi- ja/või kohapealset kiusamist või „mobbingut“, lapsed ja noored, kes ei käi koolis, ning muud rühmad, kes võivad olla haavatavad ja sageli uurimistööde ääremaale jäetud. Tõhusalt kasutades saab PAR toetada noorte tegutsemisvõimet ja aktivismi, edendades kaasatust ning aidates välja selgitada noori mõjutavaid peamisi teemasid või lahendusi, mis aitavad neil areneda ja mis muidu oleksid jäänud varjatuks.

PAR-is teevad täiskasvanud tavaliselt noortega koostööd, et tuvastada uuritavaid küsimusi, pakkuda neile koolitust uurimismeetodite osas, toetada neid uurimistöö läbiviimisel ja hõlbustada nende teadmiste, kogemuste ja uurimistulemuste kasutamist positiivsete muutuste tegemiseks nende eluga seotud küsimustes. Täiskasvanud koolitajate ja noorteuurijate vaheline autentne võimu jagamine on PARi nurgakivi. See kujutab endast suurt muutust selles, kuidas täiskasvanud ja noored tavaliselt suhtlevad. PAR pakub noortele ka võimalusi kasutada oma uurimistulemusi ja elukogemusi, et anda oma panus oma kooli ja kogukondade arengusse.

See peatükk pakub noorsootöötajatele praktilist samm-sammult juhendit kaasavate, noorte juhitud uurimisprotsesside kavandamiseks ja hõlbustamiseks. See tutvustab ligipääsetavaid tööriistu, nagu empaatiakaardid, intervjuud ja „kõige olulisemate muutuste lood“, et aidata noortel oma elukogemusi uurida ja väljendada. Vihkamiseta suuniste eesmärk on toetada noorsootöötajaid, noortekoolitajaid, noorteprogrammide koordinaatoreid, koolitajaid või sotsiaaltöötajaid, et nad saaksid noortega tõhusalt koostööd teha uurimisprojekti kavandamisel, mis käsitleb nende eluga seotud küsimusi, mis kuuluvad HATE-LESSi projekti põhiteemade hulka (st meediateadlikkus, vihakõne, desinformatsioon, võltsuudised ja kuidas need mõjutavad noorte elukogemusi).

Peatükk rõhutab eetilisi kaalutlusi, tundlikkust koolitamisel ja refleksiivset praktikat, tagades, et uurimistöö on nii võimestav kui ka lugupidav. See toetab noorsootöötajaid noorte juhendamisel koostööl põhineva planeerimise, andmete kogumise ja analüüsi kaudu, võimaldades neil kujundada narrative, mis peegeldavad otseselt nende vaatenurki ja tegelikkust.

3.1 Samm-sammult juhised

Osaluspõhise uurimistöö projekti teadlik kavandamine aitab tagada, et nii noored kui ka täiskasvanud partnerid saavad sellest tööst maksimaalset kasu ning et osaluspõhise uurimistöö projektidest tulenev tegevus loob maailmas olulisi muutusi. See aitab ka tagada, et me jätkame teadmiste kogumi kogumist ja osaluspõhise tegutsemise lähenemisviisi kinnitamist. Mida teadlikumalt me osaluspõhise uurimistöö projekte kavandame, seda paremini saame selle olulise töö mõju ja tulemusi tabada.

Järgnevalt on välja toodud 5 peamist sammu noortega sisuka osaluspõhise uurimistöö tagamiseks:

3.1.1 Määrake eesmärk ja uurimisküsimused

Noored pakuvad hindamatuid teadmisi, kui nad võtavad osalusuuringu fookuse ja eesmärgid. Nende varajane kaasamine tagab, et uuring käsitleb teemasid, mida nad oluliseks peavad. Noortega algusest peale konsulteerides saavad täiskasvanud juhendajad sügavama arusaama kaalul olevatest probleemidest ja saavad kinnitada, et valitud meetodid ja oodatavad tulemused on kooskõlas osalejate tegelike muredega.

Täiskasvanud teadlased peaksid olema läbimõeldud, milliseid noori kaasata. Oluline on vältida eelarvamusi – näiteks eelistada noori, kellel on kõrgem haridus ja inglise keele oskus. Tehke strateegilisi jõupingutusi, et kaasata haavatavaid noori (nt neid, kes võivad olla vaesuse, puude, soo, etnilise kuuluvuse või muude valdkondadevaheliste takistuste tõttu marginaliseeritud) rahalise ja mitterahalise toetuse kaudu, et tagada nende kogemuste otsene mõjutamine uuringu eesmärkide ja tegevuskava koostamise protsessi osas.

Uurimisteemade avastamiseks saavad juhendajad kasutada avatud lähenemisviise: kutsuda noori kirjeldama, mida „kogukond“ nende jaoks tähendab, ning tooma esile tugevdamist väärivaid tugevusi ja väljakutseid, millega nad soovivad tegeleda. Sõltuvalt osalejate kogemustest võib see uurimine olla laiem arutelu muljete üle või sihipärasem

tegevus, näiteks võtmeisikute intervjuerimine või väikeste uuringute läbiviimine.

Peamised sammud hõlmavad järgmist:

- a. Noorte igapäevaelus kokku puutuvate riskide, probleemide, haavatavuste ja puuduste ühine tuvastamine.
- b. Nende probleemide tähtsuse järjekorda seadmine tõsiduse või olulisuse järjekorras kaas-uurijate jaoks.
- c. Põhelistele uurimisküsimustele vastamine, kasutades "5W1H" meetodit: "Mis?", "Kes?", "Millal?", "Kus?", "Miks?" ja "Kuidas?".

Näidisküsimused:

MIS? - Milliseid muutusi me lõpuks saavutada tahame? Millised on üldised küsimused, millele tahame vastuseid leida? Millist teavet vajame käsitletavate probleemide mõistmiseks?

KES? - Kes on kaasatud? Kellel on võim neid muutusi toetada? Kes on selles küsimuses liitlased?

MILLAL? - Millal sündmused aset leidsid? Millal probleemidega tegeleda või millise ajakava alusel?

KUS? - Kus sündmused aset leidsid? Kus uuringu tulemusi esitletakse?

MIKS? - Miks on see teema oluline ja miks on teatud uurimissuund kasulik meie kogukonna muutustele kaasaaitamiseks?

KUIDAS? - Kuidas meie saadud teavet kasutatakse?

Kui tahame seda HATE-LESS projekti ulatuse ja teemadega kontekstualiseerida, võime küsida: „Milliseid eksitavaid narratiive noored meie kogukonnas kõige sagedamini kohtavad?“ „Miks need narratiivid püsivad ja kuidas need mõjutavad hoiakuid või käitumist?“ „Kellel on mõjuvõim või võim nende kahjulike narratiividega tegeleda - eakaaslased, haridustöötajad, platvormide moderaatorid, kohalikud organisatsioonid?“ ja „Kuidas saab tulemusi kasutada meediapädevuse algatuste ümberkujundamiseks või kogukonna tegevuse suunamiseks vihakõne vastu?“ Sel viisil küsimusi ühiselt luues arendavad noored kriitilist mõtlemist ja uurimisoskusi ning uuring jääb keskenduma teostatavatele tulemustele. See eesmärgi ja uurimise ühine määratlemine sillutab teed eetilisele ja mõjukale osalusuuringule, mis annab noortele võimaluse juhtida muutusi meediapraktikates ja sotsiaalses kaasatuses.

Enne järgmise etapi juurde liikumist kontrollige, et olete:

- ✓ Selgelt öelnud, miks on osalusuuringut vaja ja mida te loodate saavutada.
- ✓ Kaasas noori nende elu ja kogukondadega seotud probleemide tuvastamisse.
- ✓ Kasutas kaasavat ja valdkondadevahelist lähenemisviisi noorteuurijate kaasamiseks tuttavate ja ligipääsetavate tehnoloogiate ja materjalide abil.
- ✓ Kasutas kaasavat lähenemisviisi uurimiseesmärkide kindlaksmääramisel.
- ✓ Töötas välja ja viimistles selged uurimisküsimused.
- ✓ Püstitas uurimisküsimuste aluseks oleva täpselt määratletud eesmärgi – selgitas selgelt, miks konkreetne lähenemisviis on vajalik.

- ✓ Veendus, et ükski osalejate idee ega panus ei jäänud tähelepanuta.
- ✓ Selgitas, et arutelu eesmärk on suunata uurimisprojekti järgmisi samme.

3.1.2. Planeerimise ja projekteerimise uurimisvahendid

Osaluspõhine tegevusuuring nõuab noorte sisukat kaasamist uurimistöö kavandamise protsessi. Sel põhjusel peavad täiskasvanud juhendajad tagama, et nende noorematel kaas-uurijatel on koos kogenumate kaastöötajatega kontekst ja sõnavara selle kavandamise kujundamiseks. Täiskasvanud teadlased peaksid seda etappi alustama vajaduste hindamisega, et teada saada, mida nende nooremad kaas-uurijad teavad (kui üldse) uurimismeetodite kohta. Seejärel saavad nad tuvastada oma kaas-uurijate tugevused ja valdkonnad, kus nad võivad vajada tuge, et arendada oma teadmisi koostööl põhinevate uurimismeetodite kohta.

Uurimisvahendite väljatöötamisel peame silmas pidama nii noori osalejaid kui ka noort publikut. Täiskasvanud peaksid oma kaas-uurijatega konsulteerima teemade ja tööriistade osas, mis on kättesaadavad noortele, kellel pole uurimistöö kavandamise alal ametlikku koolitust. Lähenemisviisid võivad olla laiaulatuslikud, kuid hõlmavad tavaliselt heli- ja visuaalsete tööriistade kombinatsiooni, näiteks kaardistamisharjutusi, fookusgruppe, vaatlusi ja väikesemahulisi uuringuid.

Peamised sammud on järgmised:

a. Otsustage, milliseid andmeid vajate:

Kas on juba olemas kasulikke andmeid, mida meeskond saab koos analüüsida? Või peavad uurijad ise uusi andmeid genereerima?

b. Intervjueeritavate tuvastamine:

Kus ja millal uuring toimub? Kellega peaksime rääkima ja miks?

c. Uurimismeetodi valimine:

Millist tüüpi teavet või teadmisi on vaja?

Millistest piirangutest peame teadlikud olema? Näiteks: eelarve, ajakava, kultuuriline või poliitiline tundlikkus.

Millised uurimismeetodid aitavad meil seda teavet või teadmisi genereerida? Näiteks: arusaamad või levimuse statistika ja trendid aja jooksul.

d. Arutage potentsiaalsete uurimismeetodite suhtelisi tugevusi ja nõrkusi.

Andmete kogumiseks või lihtsalt oma loo jutustamiseks on üsna palju paljulubavaid tavasid ja mitmeid neist leiate 4. peatükist; oluline tööriist võib aga olla „Photovoice“. Osalusliku uurimistöö meetodina annab Photovoice noortele teadlastele võimaluse mõelda ja väljendada oma prioriteete osaluspõhise tegevusuuringu kontekstis. Kasutades juba tuttavat audiovisuaalset tehnoloogiat, saavad noored kaas-uurijad aidata lastel ja täiskasvanutel näha maailma läbi nende silmade, viisil, mis paljudele osalejatele tundub tuttavam kui traditsiooniline meedia. Photovoice'i saab kasutada ka mitmel viisil, näiteks

igapäevaelu dokumenteerimiseks või noortele oluliste teemade kajastamiseks fotode tegemiseks, luues lihtsalt fotodele pealdisi, et selgitada konteksti oma publikule ja eakaaslastele.

Veebipõhiste uurimisvahendite kasutamine võimaldab osalejatel osaleda vastavalt oma olukorrale ja mis tahes aja- ja ruumipiirangute piires. Populaarsed veebitööriistad on järgmised:

- **Virtuaalne kogukonna kaardistamine.**
- **Grupiarutelud** (nii kogukondade sees kui ka seal, kus keeleoskus seda võimaldab, rahvusvahelises kontekstis).
- **Helipäeviku pidamine** (see on kasulik mitte ainult osalusanalüüsi läbiviimiseks, kus teadlased dokumenteerivad oma kogemusi, vaid seda saab kasutada ka osalusanalüüsi projektides osalejate eneseanalüüsi ja hindamise vahendina).
- **Kunstipõhine osalusuuring** (näiteks hip-hopi-põhine uuring) võimaldab osalejatel mõtiskleda oma sotsiaalse identiteedi üle ühiskonnas.

Näitena võite vaadata järgmist laulu, mis töötati välja Horizon2020 projekti „NEW ABC - Networking the Educational World: Across Boundaries for Community-building” raames <https://www.youtube.com/watch?v=RxZVXyxzd8Q>

Teised näited noortele loodud ja kohandatud uurimisvahenditest on järgmised:

Tööriist/meetod	Eesmärk/kasutusjuhtum
Empaatiakaardid	Uurige noorte või nende eakaaslaste tundeid, arusaamu ja kogemusi
Eakaaslaste intervjuud	Võimaldage noortel koguda andmeid eakaaslastelt, suurendades usaldust ja autentsust
Kõige olulisemate muutuste lood	Koguge lugusid mõjukatest kogemustest või muutustest
Kogukonna/keha kaardistamine	Visualiseeri keskkondi, suhteid ja elukogemusi
Fookusgrupid	Hõlbustada grupi refleksiooni ja kollektiivset analüüsi
Sotsiaälvõrgustike kaardistamine	Mõista kogukonna seoseid ja mõjutusi
Ajajoon/elutee kaardistamine	Mõtiskle isiklike ja kollektiivsete teekondade ja verstapostide üle

Enne järgmise etapi juurde liikumist kontrollige, kas olete:

- ✓ tuvastanud kasulikud andmetüübid.
- ✓ välja töötanud tööriistad ja harjutused, et uurimistöö eesmärgid kaasteadlastele selgeks teha.
- ✓ kogunud tagasisidet kõigilt osalevatelt teadlastelt, et teha kindlaks iga võimaliku lähenemisviisi tugevused ja nõrkused.
- ✓ taganud, et kõik teadlased mõistavad pidevalt uuritava teema ulatust ja sisu ning on sellega rahul.
- ✓ loonud noortega ühiselt uurimiskava, tagades ühise otsuste tegemise.
- ✓ valinud või kohandanud tööriistu noortesõbralikuks andmekogumiseks.

3.1.3. Koguge andmeid koostöös

Pärast seda, kui olete noorte teadlastega ühiselt loonud uurimiskava ja metoodika, võib alata andmekogumisprotsess. Jällegi peaksite selles etapis võimaldama noortel juhtida. Eakaaslaste intervjuud, kvalitatiivne osalusmeetod, kus noorteuurijad kavandavad, koguvad ja annavad aru teiste noortega tehtud intervjuudest, on üks lähenemisviis, mis võimaldab noortel juhtida ja jõuab noorte ees seisvate probleemide tuumani. See seab noored esmaste andmete kogumise keskmesse, aga kasutab ka maksimaalselt ära nende ainulaadset juurdepääsu oma kogukondadele. Eakaaslaste intervjuud on väärtuslik vahend nn varjatud elanikkonnarühmadeni jõudmiseks – noorteni, kelleni võib olla raskem jõuda ja kes reageerivad täiskasvanud uurijate küsimustele vähem.

Peamised sammud on järgmised:

- a. Tagage, et igal osalejal on võrdne võimalus panustada. Kuna mitte iga noor uurija ei tunne end samade lähenemisviisidega mugavalt, pakkuge mitmekesiseid tööriistu ja meetodeid, et igaühe vaatenurka saaks tabada.
- b. Tunnistage ja käsitlege täiskasvanute ja noorte vahelisi võimuerinevusi. Kutsuge noori aktiivselt üles avaldama oma ettepanekuid ja prioriteete nii uuringu fookuse kui ka andmete kogumise viisi kohta.
- c. Kaitske noori uurijaid, kui nad töötavad oma kogukondades. Kuna nad võivad kokku puutuda oma tausta või identiteediga seotud riskidega, töötage välja selge turvaplaan, mis määrab kindlaks suunamispunktid või tugiteenused, et tagada nende turvalisus kogu uurimisprotsessi vältel.
- d. Kasutage ära noorte teadlaste siseringiteadmisi oma kogukondadest. Julgustage neid läbi viima intervjuusid eakaaslaste ja põlvkondade vahel, kasutades ära nende ainulaadset juurdepääsu sügavamate ja sisukamate teadmiste saamiseks.

Enne järgmise etapi juurde liikumist kontrollige, kas olete:

- ✓ kinnitanud, et igal osalejal oli võrdne võimalus osaleda, arvestades samal ajal erinevaid rolle ja kohustusi ning püüdes saavutada tasakaalustatud kaasatust.
- ✓ andmekogumise etappi on lisatud oskuste arendamise võimalused, et noored teadlased saaksid omandada spetsiifilisi pädevusi, mis aitavad neil koguda kvaliteetseid andmeid.

- ✓ rakendanud mitmeid andmekogumistehnikaid, mis toovad esile kõigi uurimisrühma liikmete ainulaadsed võimed ja vaatenurgad.
- ✓ veendunud, et kaasteadlased mõistavad ja praktiseerivad refleksiivsust, mõtiskledes selle üle, kuidas nende endi vaatenurgad võivad uurimistööd mõjutada.

3.1.4. Andmete analüüsimine ja tõlgendamine

Osalusuuringu hea läbiviimiseks peaksid osalejad olema kaasatud kogutud andmete analüüsimisse ja tõlgendamisse ja/või juhtima seda. Andmete analüüs ja tõlgendamine on kriitiline etapp, kuna see aitab tagada, et uurimistulemused kajastavad täpselt osalejate vaatenurki. Kui andmed on kogutud, võib analüüs ja tõlgendamine olla pikk protsess, mis koormab noorte igapäevaelu ja kohustusi, mistõttu tuleb seda hoolikalt läbi rääkida ja planeerida, sealhulgas kaaluda võimalusi noorteuurijate suuremaks või väiksemaks kaasamiseks algusest peale. Noorteuurijate võimekus on samuti teguriks nende võimes osaleda andmete analüüsis ja tõlgendamises – või vähemalt täiskasvanud uurijate otsuses neid kaasata. Ideaalis tuleks seda käsitleda uurimistöö kavandamise etapi võimekuse tugevdamise osas.

Peamised sammud hõlmavad järgmist:

- Noorte kaasamine andmete kodeerimisse, kategoriseerimisse ja tõlgendamisse.
- Kogutud materjali, sealhulgas transkriptide, fotode, vaatlusmärkmete või täiendavate mittetekstiliste andmete süstemaatilise korralduse kokkuleppimine.
- Visuaalsete mudelite kasutamine teemade tuvastamiseks.
- Positsionaalsuse ja interseksionaalsuse üle mõtisklemine, tagades mitmekesiste vaatenurkade arvessevõtmise.

Enne järgmise etapi juurde liikumist kontrollige, et olete:

- ✓ Kogunud ja korraldanud kõik andmeallikad, olgu need siis teksti- või pildipõhised.
- ✓ Kasutanud andmepunktide kategoriseerimiseks järjepidevat meetodikat.
- ✓ Töötas välja visuaalse või muu mudeli esilekerkivate teemade kuvamiseks.
- ✓ Mõtles, kuidas andmeid turvaliselt säilitatakse ja hallatakse.

3.1.5. Jaga tulemusi noortesõbralikul viisil

Noorte kaasamine selles etapis on väga väärtuslik, sest see maksimeerib uuringu kasu noortele ja edendab nende vastutust mitte ainult protsessi, vaid ka tulemuste üle.

Peamised sammud hõlmavad järgmist:

- Jaga uurimistulemusi, et julgustada teisi nende tulemustega tegelema.

Valmista materjale, mis on tõlgitavad.

3.2 Eetika, läbiviimine ja tundlikud teemad

Tõhus noortega tehtav osaluspõhine uurimistöö nõuab hoolikat tähelepanu eetilistele kaalutlustele, juhendamistrateegiatele ja tundliku sisu käsitlemisele. Allpool on esitatud laiendatud arutelu, mis on jaotatud võtmevaldkondadeks. See juhendmaterjal võib olla iseseisev üheleheküljeline teatmik, mis aitab noorsootöötajatel, juhendajatel ja kaasuurijatel keerulisi küsimusi vastutustundlikult ja kaasavalt lahendada.

3.2.1 Võrdsus ja võimu jagamine

Eetilise osaluspõhise uurimistöö keskmes on noorte kohtlemine võrdsete partneritena, mitte passiivsete subjektidena. Algusest peale kaasake noori otsustusprotsessidesse uurimistöö ülesehituse, meetodite ja tulemuste kasutamise või jagamise osas. Looge koos rollid ja vastutusvaldkonnad: küsige noortelt, milliseid ülesandeid nad soovivad juhtida (nt intervjuuküsimuste koostamine, fookusgruppide juhtimine, andmete analüüsimine jne) ja kus nad eelistavad meeskonnaliikmetena panustada. Arutage selgesõnaliselt võimudünaamikat: tunnistage, et täiskasvanud juhendajatel on institutsiooniline võim ja nad võivad otsuseid mõjutada, ning kutsuge noori üles sõna võtma, kui nad tunnevad, et nende hääl on varjutatud. Kehtestage koostöös põhireeglid – näiteks roteeruv juhendamine, ühine tegevuskava koostamine ja konsensusel põhinev otsuste langetamine, et tagada kõigi vaatenurkade austamine. Õigluse integreerimisega igasse sammu muutub uurimiskeskond läbipaistvamaks, usaldusväärsemaks ja osalejate tegelikke huve kajastavamaks.

3.2.2. Teadlik nõusolek ja kaitsemeetmed

Noorte osalejate kaitsmine on ülioluline. Enne mis tahes tegevuse alustamist andke selged ja vanusele vastavad selgitused uuringu eesmärgi, protsesside ning võimalike riskide või eeliste kohta. Hankige noortelt (ja vajadusel vanematelt või eestkostjatelt) teadlik nõusolek, jagades kirjalikku või suulist teavet arusaadavas keeles. Rõhutage, et osalemine on vabatahtlik ja et nad võivad igal ajal karistuseta loobuda. Arutage konfidentsiaalsusmeetmeid: selgitage, kuidas andmeid (märkmek, salvestised, pildid) säilitatakse, kes neile ligi pääseb ja kuidas vajadusel anonüümsust või pseudonüüme kasutatakse. Ennetage võimalikke riske (nt emotsionaalne stress, privaatsusprobleemid või tahtmatu avalikustamine) ja töötage välja kaitseplan. Määrake kindlaks suunamisteenused (nõustajad, tugiliinid, usaldusväärsed täiskasvanud) ja protseduurid, kui osaleja avaldab tundlikke küsimusi (nt kahju või diskrimineerimine). Koolitage kõiki juhendajaid ja kaas-uurijaid nende protokollide osas, et nad saaksid kiiresti ja asjakohaselt reageerida.

3.2.3. Hüvitis ja ligipääsetavus

Mõistekas osalemine nõuab noortelt sageli aega, pingutusi ja ressursse. Eraldage osa projekti eelarvest õiglaseks hüvituseks – see võib hõlmata vautšereid, stipendiume või transpordi ja suupistete katmist –, tagades, et ükski noor ei jääks rahaliste piirangute tõttu kõrvale. Selgitage alguses selgelt hüvituspoliitikat, et noored mõistaksid, kuidas ja millal neile hüvitist makstakse. Sama oluline on ligipääsetavuse tagamine: valige kohtumispaidad (füüsilised või veebipõhised), mis vastavad mitmekesistele vajadustele (nt

liikuvus, kuulmine, nägemine, keel). Pakkuge materjale mitmes vormingus (suures kirjas, helisalvestised, tõlgitud kokkuvõtted) ja võimaldage paindlikku ajakava või asünkroonseid osalemisvõimalusi, kui see on võimalik. Küsige noortelt ennetavalt erivajaduste kohta (nt abitehnoloogiad, vaiksed ruumid, lastehoid) ja arvestage nende ettepanekutega. Nende elementide prioriseerimine edendab kaasatust ja näitab iga osaleja olukorra austamist.

3.2.4. Tundlike teemadega tegelemine

Osalusuuringud uurivad sageli keerulisi teemasid – ebavõrdsust, diskrimineerimist, vaimset tervist või traumasid –, mis võivad esile kutsuda tugevaid emotsioone. Valmistage noorteuurijaid ette orientatsiooniseansside kaudu: arutage võimalikke emotsionaalseid päästikuid ja seadke ootusi sisu kohta, millega nad võivad kokku puutuda. Pakkuge enesehoolduse ja vastastikuse toetamise juhiseid, näiteks pauside tegemine, sessioonide alguses ja lõpus registreerumine ning eakaaslaste kuulamise julgustamine. Andmete kogumise või analüüsi ajal jälgige osalejate heaolu. Kui tekib stressi, peatage tegevused ja pakkuge kohest tuge või suunamist vastavalt turvaplaanile.

Pärast tundlikke sessioone planeerige aruteluvõimalusi – individuaalselt või rühmas –, kus noored saavad oma tunnete üle mõtiskleda, jagada toimetulekustrateegiaid ja pakkuda välja kohandusi tulevaste tegevuste jaoks. Moderaatorid peaksid eeskujuks olema empaatia, aktiivse kuulamise ja mittehinnanguliste reageeringute osas. Emotsionaalsete väljakutsete ettenägemise ja planeerimisega jääb uuring noorte heaolu suhtes lugupidavaks ja toetavaks.

3.2.5. Refleksiivsus

Pidev refleksioon on eetilise ranguse tagamiseks ülioluline. Innustage nii täiskasvanud juhendajaid kui ka noorte kaas-uurijaid uurima oma eeldusi, eelarvamusi ja privilegeeritud positsioone. Integreerige lühikesi refleksiivseid harjutusi – näiteks päeviku pidamise ülesandeid, grupimõtisklusi või „kontrollivaid“ arutelusid – regulaarsete intervallidega. Küsimused võivad hõlmata järgmist: „Kuidas võib minu taust mõjutada seda, kuidas ma neid tulemusi tõlgendan?“ või „Kelle hääli me kõige rohkem kuuleme ja kes võivad puududa?“

Refleksiivsete arusaamade dokumenteerimine aitab meeskonnal kohandada meetodeid või teavitustegevust, et tagada mitmekesiste vaatenurkade kaasamine. Juhendamine peaks jääma paindlikuks: kui refleksioonid näitavad võimu tasakaalustamatust või pimealasid, tuleks rolle uuesti vaadata või strateegiaid kohandada. Refleksiivsuse kaasamisega kogu protsessi vältel jääb uuring eetiliselt põhjendatuks, läbipaistvaks ja reageerib tekkivatele väljakutsetele.

3.2.6 Juhendamise näpunäited

- ✓ Alustage usalduse loomisest lühikese jäämurdja või jagamisseansi abil.
- ✓ Looge ja leppige kokku meeskonna normid, et kõik tunneksid end turvaliselt.
- ✓ Kasutage kunstipõhiseid või interaktiivseid tegevusi, et sessioonid oleksid kaasavad.
- ✓ Vahetage arutelu, joonistamise, rollimängu või digitaalsete vahendite vahel, et kaasata

mitmekesiseid õppijaid.

- ✓ Tehke selgeks, kes mida teeb ja kuidas otsuseid langetatakse.
- ✓ Selgitage iga tegevuse alguses rolle ja ootusi.
- ✓ Pakkuge enne harjutamist lühikesi koolitussegmente uute meetodite kohta.
- ✓ Pakkuge noortele mentorite või kaasjuhendajate abi, et nad saaksid tegutsedes õppida.
- ✓ Andke juhtimisülesanded noortele järk-järgult üle, kui nad enesekindlamaks muutuvad.
- ✓ Kontrollige regulaarselt, kuidas noored oma kohustustesse suhtuvad.
- ✓ Andke positiivset tagasisidet ja tähistage väikeseid võite pärast iga verstaposti.
- ✓ Tunnustage panust avalikult (nt grupivestluses või lühikese teadaande kaudu).
- ✓ Innustage noori ettepanekuid tegema ja meetodeid töö käigus kohandama.
- ✓ Kasutage arusaadavat keelt ja visuaale, et kõik aru saaksid.
- ✓ Pakkuge digitaalsete tööriistade jaoks kiireid juhendeid või spikreid.
- ✓ Planeerige lühikesi pause ja mitteametlikke vestlusringe energia säilitamiseks.
- ✓ Tuletage osalejatele meelde, et vigade tegemine on osa õppimisest.
- ✓ Lõpetage sessioonid, mõtiskledes selle üle, mis toimis hästi ja mida järgmiseks proovida.

Kokkuvõttes rõhutab see peatükk osaluspõhist uurimistööd kui õigustepõhist ja koostööl põhinevat lähenemisviisi, mis asetab noored kaas-uurijatena, mitte subjektidena, edendades tegutsemisvõimet ja tuues esile teadmisi, mis muidu võiksid varjatuks jääda.

Viie põhietapi väljatoomisega – alates eesmärgi määratlemisest ja uurimisküsimuste ühisest loomisest kuni tööriistade kujundamise, koostööl põhineva andmekogumise, ühise analüüsi ja noortesõbraliku levitamiseni – annab peatükk noorsootöötajatele ja koolitajatele selge tegevuskava sisukaks kaasamiseks. Rõhk kaasavusel ja intersektionaalsusel tagab, et iga sammu mõjutaksid mitmekesised hääled, eriti marginaliseeritud noorte omad.

Juhendis on läbivalt esindatud eetilised kaalutlused, juhendamisstrateegiad ja refleksiivne praktika, rõhutades võimu jagamise, teadliku nõusoleku, kaitsmise ja toetamise olulisust tundlike teemade käsitlemisel. Usalduse loomise, praktilise koolituse pakkumise ja juhtimise järkjärgulise noortele teadlastele üleandmise kaudu loovad koolitajad õpikeskkonna, kus osalejad arendavad kriitilisi oskusi ja tulemuste eest vastutuse võtmist. Lõppkokkuvõttes mitte ainult ei tugevda see lähenemisviis uurimistöö kvaliteeti ja asjakohasust, vaid annab ka noortele võimaluse oma kogukondades positiivseid muutusi ellu viia.

4. peatükk. Innovatiivsed tavad ja digitaalsed tööriistad

See osa metodoloogilistest juhistest on aktiivne vahend sotsiaalse ühtekuuluvuse, empaatia ja vastupanu edendamiseks praktiliste ja uuenduslike vahendite abil.

4.1 Peamised väljakutsed ja võimalused

Meediapädevuse integreerimisel noorsootöösse on mitmeid väljakutseid. Üks peamine probleem on kasvav „uuskirjaoskamatus” – termin, mida Tapio Varis (2004) kasutab meediale ligipääsu omavate inimeste vahel valitseva lõhe kirjeldamiseks, kellel puuduvad kriitilised oskused selle tõlgendamiseks. See võib viia väärinfo leviku ja kahjulike stereotüüpide tugevnemiseni (Varis, 2004). Teine väljakutse on digitaalse kirjaoskuse lihtsustamine pelgalt tehniliseks oskusteabeks. José Manuel Pérez (2004) väidab, et digitaalset kirjaoskust ei tohiks taandada seadmete kasutamisele. Selle asemel tuleks seda vaadelda tervikliku protsessina, mis hõlmab emotsionaalseid, kognitiivseid ja praktilisi pädevusi (Pérez 2004). See terviklik vaade avab noorte kaasamiseks sisukamaid viise.

Teisest küljest on ka suurepäraseid võimalusi. Üleminek industriaalühiskonnast infoühiskonnale toob noorte kaasamiseks uusi võimalusi. Meediapädevusega noorsootöötajate toel saavad noored jutustada oma lugusid, mõtiskleda oma identiteedi üle ja seista õigluse eest. Lisaks nõuab tänapäeva maailma multikultuurne olemus meediapädevust, mis väärtustab mitmekesisust ja kaasatust. Meediapädevust omaksvõttev noorsootöö võib saada ruumiks, kus erinevaid hääli kuulatakse, austatakse ja neile antakse jõudu. Arendades nii kriitilisi kui ka loomingulisi võimeid, on noored paremini ette valmistatud digimaailmas navigeerimiseks ja ühiskonna kujundamiseks, milles nad elavad.

4.2 Kaasava jutuvestmise lähenemisviisid

4.2.1 Rassismivastase ja kaasava jutuvestmise põhimõtted

Kui erineva taustaga noori julgustatakse jutustama oma lugusid meetodite abil, mis keskenduvad nende elukogemustele, kinnitab see nende identiteeti ja seab kahtluse alla ka ebavõrdsuse ja eelarvamuste süsteemid. Sellises olukorras muutub jutuvestmine vahendiks diskrimineerimise vastu võitlemiseks, vaikuse lõpetamiseks ja erineva taustaga inimeste vahelise mõistmise edendamiseks. Kombineerides loomingulisi lähenemisviise uuenduslike digitaalsete vahenditega, on selle juhendi eesmärk toetada noorsootöötajaid kaasavate, kaasavate ja nende teenindatavate kogukondade tegelikku olukorda arvestavate töötubade ja sekkumiste kavandamisel. See pakub meetodite komplekti ja mõtteviisi, mis hõlmab eksperimenteerimist, rõhutab võrdsust ja usub loo muutvasse jõusse.

Ladzekpo, Amekori ja Davi (2024) sõnul on jutuvestmine tõhus tehnika hoiakute mõjutamiseks, empaatia loomiseks ja kaasavate ühiskondade loomiseks. Sihipäraselt kasutades võib see hajutada negatiivseid arusaamu ja anda hääle neile, kes on sageli ebasoodsas olukorras või keda ignoreeritakse. Inimkogemuse mitmekesisuse tunnustamisega tagab kaasav jutuvestmine, et lood esindavad laia spektrit identiteete, kultuure ja vaatepunkte.

Rassismivastase jutuvestmise keskmes on taotluslikkus, teadlik valik esindada inimesi õiglaselt ja lugupidavalt, tunnistades ja käsitledes samal ajal võimu tasakaalustamatust ja rõhumise ajalugu (Morettini, Abraham ja Wilson-Hill, 2022). See tähendab eemaldumist lugudest, mis kujutavad marginaliseeritud kogukondi ainult trauma või võitluse kaudu, ja selle asemel lugude jagamist, mis toovad esile ka rõõmu, vastupidavust, loovust ja igapäevaelu.

Curfman (2021) väidab, et kaasav jutuvestmine pakub "aknaid, peegleid ja lükandklaasuksi". Inimesed võivad näha teiste inimeste ellu (aknad), mõtiskleda oma kogemuste üle (peeglid) ja siseneda teiste inimeste vaatenurkadesse (uksed). Need metafoorid tuletavad meile meelde, et lugude jutustamine peab olema ligipääsetav ja tähendusrikas kõigile, mitte ainult neile, kes on narratiivi traditsiooniliselt või ajalooliselt kontrollinud.

Et lugude jutustamine oleks kaasav ja rassismivastane, peavad noorsootöötajad ja koolitajad:

- Julgustama ühisloomingut, mitte teiste eest rääkimist.
- Austama lugude kultuurilist omandiõigust.

- Vaidlustama keele, visuaalide ja raamimise eelarvamusi.
- Pakkuma konteksti, mis aitab publikul mõista isiklike kogemuste taga peituvaid süsteemseid probleeme.

Lisaks peaks kaasava jutuvestmise keskmes olema vabadus; ei piisa ainult ebasoodsas olukorras olevate inimeste lugude edastamisest, vaid peame andma noortele jutuvestjatele ka võimaluse jagada oma kogemusi oma sõnadega.

4.3 Loomingulised jutuvestmismeetodid

Heinemeyeri (2020) sõnul muutub jutuvestmine võimsamaks, kui seda toetavad loomingulised ja osaluspõhised meetodid, mis võimaldavad noortel end mitmekesiselt ja tähendusrikkalt väljendada. Need meetodid ei ole ainult suhtlusvahendid, vaid ka lähenemisviisid, mis soodustavad kriitilist refleksiooni, kultuuriteadlikkust ja emotsionaalset kaasatust. Kõige tõhusamate jutuvestmismeetodite hulka kuuluvad süžeeskeemid, autoetnograafia ja helimaastikud. Kõik need pakuvad ainulaadseid võimalusi ja sobivad erinevatele kontekstidele. Näiteks süžeeskeemid on visuaalsed plaanid, mis aitavad narratiive enne videote või animatsioonide loomist struktureerida. Need on eriti kasulikud grupikeskkondades, kus on vaja planeerimist ja koostööd, ning sobivad hästi osalejatega, kes tunnevad end mugavamalt ideede visuaalsel visandamisel või korraldamisel.

Autoetnograafia seevastu kutsub inimesi kasutama oma isiklike kogemusi lugude jutustamise ja analüüsi lähtepunktina. See on sügavalt refleksiivne ja ideaalne isiklikuks kasvuks, identiteedi uurimiseks ning enese ja ühiskonna vaheliste seoste uurimiseks.

Helimaastikud kasutavad emotsioonide ja koha esilekutsumiseks ümbritsevat heli, häält ja muusikat, pakkudes ligipääsetavat mittevisuaalset meediumit, mis köidab meeli ja kaasab neid, kellel võib olla kirjutamise või joonistamisega raskusi.

Igal lähenemisviisil on eelised ja puudused. Autoetnograafia on inspireeriv, kuid emotsionaalselt kurnav, süžeeskeemid on äärmiselt organiseeritud, kuid võivad takistada spontaansust, ja helimaastikud on kaasahaaravad, kuid nende loomiseks võib vaja minna tehnilist abi või järelevalvet (Mou, Jeng ja Chen, 2013; Winkler, 2018; Rajguru, Obrist ja Memoli, 2020). Saladus peitub lähenemisviisi kohandamises osalejate vajaduste, võimete ja olukorraga. Lõppkokkuvõttes saab neid meetodeid kombineerida või kohandada vastavalt erinevatele eesmärkidele. Läbimõeldult kasutades annavad need noortele võimaluse luua autentseid lugusid, arendada meediaoskusi ja osaleda aktiivselt narratiivide kujundamises, mis peegeldavad nende elulist reaalsust.

4.3.1 Süžeeskeemid

Süžeeskeemid on jooniste või raamide jada, mis visandab visuaalselt loo või kontseptsiooni enne, kui see muudetakse videoks, animatsiooniks või esitluseks (Hart 2013). Iga raam sisaldab tavaliselt pilte, lühikest teksti või märkmeid tegevuste, emotsioonide ja üleminekute kohta. Noorsootöös kasutatakse süžeeskeeme, et aidata noortel oma mõtteid korrastada, narratiive planeerida ja loominguliste projektide kallal

koostööd teha (Kuczynska, Goncalves ja Guerri, 2019). Need toimivad visuaalsete skriptidena, mis selgitavad ideid, tagavad kaasava osalemise ja pakuvad turvalise struktuuri tundlike teemade, nagu identiteet, diskrimineerimine ja kaasatus, uurimiseks.

Süžeeskeemide kasutamine võimaldab noortel ajurünnakuid teha ja koos luua lugusid, mis peegeldavad nende kogemusi ja seisukohti. Kuna need on visuaalsed, aitavad need vähendada ka keelebarjääre, muutes need eriti kasulikuks multikultuursetes või mitmekeelsetes rühmades. Noorsootöötajad saavad kasutada süžeeskeeme, et suunata arutelusid rassismi- ja diskrimineerimisvastaste meetmete, stereotüüpide ja empaatia teemadel mitmekesiste esitusviiside kaudu.

4.3.2 Kaasava süžeeskeemi loomise sammud

Samm	Pealkiri	Visuaalne juhend / märkmed
1	 Määrake teema: alustage keske sõnumi või probleemi arutamisega, nt isiklik kogemus diskrimineerimisega või visioon kaasavamast kogukonnast.	 Vali teema (nt tõrjutus, õiglus, kogukond). Aruta: „Millist sõnumit me tahame jagada?“
2	 Jaota lugu stseenideks: tuvasta võtmehetked, emotsioonid või pöördepunktid. Aruta, kuidas iga osa on seotud suurema sõnumiga.	 Tuvasta loo rütmid: - Algu (ülesehitus) - Keskpaik (konflikt) - Lõpp (muutus) Kasuta 3-6 kastist koosnevat süžeeskeemi.
3	 Joonista või kirjelda stseene: Osalejad visandavad, kollaaživad või kirjeldavad igas kaadris toimuvat, kasutades visuaale või lihtsaid märkmeid.	 Visanda või kirjuta iga stseen. Kasuta joonistusi, ajakirjaväljalõikeid või kirjalikke märkmeid. Üks stseen kaadri kohta.
4	 Kaasake mitmekesiseid vaatenurki: Veenduge, et kõik hääled oleksid kuulda. Innustage noori kaasama mitut tegelast või vaatenurka, et peegeldada tegelikku mitmekesisust.	 Innusta mitut tegelast/vaadet. Küsi: „Kelle hääled puuduvad?“ Näita mitmekesisust vanuse, kultuuri, soo, võimete jms osas.
5	 Arutage ja analüüsige: arutage tehtud valikuid, mida näidatakse, keda ja kuidas esindatakse. Kas lugu on õiglane, kaasav ja lugupidav?	 Arutage stseene läbi: - Kas need on lugupidavad? - Kes on kaasatud? - Milliseid emotsioone näidatakse? Küsimus: Mida see lugu inimestes tekitab?
6	 Vajadusel muutmine: Jätke ruumi tagasisidele ja muudatustele. Kaasamine tähendab sageli loo osade ümbermõtlemit, et need paremini kajastaksid ühiseid väärtusi.	 Hankige eakaaslastelt tagasisidet. Muutke pilte või stseene selguse huvides. Kontrollige: kas see on kooskõlas kaasatuse ja õigluse väärtustega?

SIX BOARD GRID TEMPLATE

Write your sentence here.

Write your sentence here.	Write your sentence here.	Write your sentence here.
Write your sentence here.	Write your sentence here.	Write your sentence here.

Näidissüžeeskeemi mall (kuue kastiga ruudustik, ideaalne lühijuttude või esmakordsete kasutajate jaoks). Muud hõlmavad järgmist:

- Stseenide kaupa paigutus: detailsem versioon, kus on ruumi märkmete tegemiseks kaameranurkade, dialoogi ja heli kohta.
- Tegelaskujude teekonna tahvel: keskendub ühe tegelase arengule ja vaatenurgale, on kasulik identiteedi ja kasvu uurimiseks.

Noorsootöötajad saavad neid malle kohandada vastavalt rühma vajadustele, tagades, et protsess jääb kõigile osalejatele ligipääsetavaks, kaasavaks ja kaasavaks.

4.3.3 Autoetnograafia

Autoetnograafia on eneserefleksioonilise jutuvestmise vorm, mis kutsub noori üles kirjutama oma elukogemustest ja siduma neid lugusid kultuuri või kogukonnaga (Harrison jt, 2022; Rodriguez, 2024). Harrisoni jt (2022) sõnul ühendab see protsess praktikas autobiograafiat (oma elu jutustamist) ja etnograafiat (kultuuri uurimist). Noorteprogrammides selgitavad õpetajad, et autoetnograafia kasutab narratiivis tugevustena iga õpilase ainulaadset tausta, keeli ja traditsioone. Keskendudes isiklikele mälestustele või perekonna ajaloole, näevad õpilased, kuidas nende identiteet (perekond, kultuur, rass jne) on aidanud kujundada nende lugu ja kuidas see on seotud laiemate sotsiaalsete teemadega.

4.3.4 Identiteedi ja hääle edendamine

- **Mina-vormis hää:** autoetnograafia annab noortele võimaluse rääkida oma häälega. Õpilased kirjutavad endast esimeses isikus („mina“), keskendudes sõna otseses mõttes

oma isiklikule vaatenurgale (Harrison jt (2022)). See kinnitab nende kogemust ja aitab neil tunda, et neid kuulatakse.

- **Identiteedi uurimine:** see julgustab mõtisklema selle üle, kes nad on. Näiteks võib õpilane kirjutada perekondlikust traditsioonist või kooliüritusest ja seejärel küsida endalt: „Mida see mälestus mulle minu pärandi või väärtuste kohta ütleb?“ See protsess muudab isiklikud kogemused identiteedilugudeks.

- **Vastunarratiivid:** isiklike lugude jagamine võib stereotüüpe vaidlustada. Marginaliseeritud õpilaste uuringutes on autoetnograafilised „vastulood“ aidanud nihutada vaateid õpilaste nägemiselt puudujääkidena nende nägemisele tugevuste ja teadmiste kandjatena (Martin ja Garza, 2020). Teisisõnu, noori tuntakse oma elu ekspertidena ning nende lood lisavad klassiruumidesse ja kogukondadesse uusi vaatenurki.

4.3.5 Autoetnograafilise narratiivi struktureerimine

- Alusta elava episoodiga: vali oluline sündmus või hetk (sageli nimetatakse seda „ilmumiseks“), millel oli sulle suur mõju (Tyner-Mullings, 2019). See võib olla ükskõik mis, alates perekondlikust pidustusest kuni isikliku väljakutseni või pöördpunktini sinu elus.

- Jutusta seda nagu lugu: kirjelda sündmuskohta üksikasjalikult, kes seal viibisid, mis juhtus ja kuidas sa end tundsid. Kasuta meelelisi detaile (nägemusi, helisid, tundeid), et mälestus ellu äratada. Selle kirjutamine narratiivina (alguse, keskpaiga ja lõpuga) aitab lugejatel jälgida.

- Mõtiskle tähenduse üle: pärast sündmuse jutustamist lisa mõtisklus. Selgita, miks see hetk oli oluline: kuidas see sind muutis või sulle midagi õpetas? Mida sa enda, oma kultuuri või maailma kohta õppisid? See osa seob isikliku loo suuremate ideedega.

- Seo kultuuri või kogukonnaga: mõtle, kuidas sinu lugu on seotud sinu kultuurilise või perekondliku taustaga. Võid võrrelda oma kogemust teiste omaga või selgitada traditsioone. Näiteks: „Minu pere jutustas üles kasvades palju lugusid meie esivanemate kohta. Minu enda loo jäädvustamine lisab meie perekonna ajalukku veel ühe peatüki.“

- Kasutage loomingulisi elemente, kui soovite: autoetnograafia võib sisaldada dialoogi (võib-olla pereliikmete tsitaate) või isegi mittetraditsioonilisi vorme (luuletus või kiri), kui see pärineb teie tegelikust kogemusest. Võtmeks on ausus ja taipamine. Kuulajad/lugejad peaksid õppima midagi teie identiteedi või kultuuri kohta.

4.3.6 Noortele mõeldud refleksiooniküsimused

- Milline on teie elust (kodus, koolis või mujal) meelde jääv sündmus, mis aitas teid kujundada? Kirjeldage seda ja miks see oli oluline.

- Kas teile meenub mõni perekonnalugu või traditsioon, mida te armastate? Kirjutage see üles ja selgitage, mida see teile teie tausta või väärtuste kohta räägib.

- Meenutage aega, mil tundsite end teistest erinevana (näiteks oma rassi, keele, uskumuste või võimete tõttu). Mis juhtus ja kuidas see kogemus mõjutas teie enesenägemust?

- Kas on olnud hetk, mil keegi sai teist valesti aru või tegi teie kohta oletusi? Kuidas see tundus ja mida sa tahaksid, et nad sinu kohta selle asemel teaksid?

- Kujuta ette oma elu filmis. Milline oleks võtmestseen (koos heli ja keskkonnaga), mis tegelikult näitab, kes sa oled või kust sa tuled? Kirjelda seda stseeni üksikasjalikult.

4.3.7 Helimaastikud

Helimaastiku narratiiv on helilugu, mis luuakse salvestatud helide, mitte ainult sõnade või piltide paigutamise teel. Õpilased saavad kihistada keskkonnahelisid, muusikat ja helisalvestisi, et maalida kuuldav pilt kohast või loost (Miller, 2020). Näiteks palutakse ühes harjutuses õppijatel paigutada helikihte, et edastada koha ja loo tunnet (Miller, 2020). Võite salvestada linnulaulu, samme ja tuult, et jutustada lugu metsaskäigust, või segada koolikella helinaid ja mänguväljaku naeru, et meenutada koolipäeva – seda kõike ilma pilte näitamata.

4.3.8 Kaasav helijutustamine

Helipõhised projektid on väga kaasavad. Need võimaldavad noortel jutustada oma lugusid oma hääle ja helide abil, mis võib olla lihtsam neile, kellel on kirjutamisega raskusi või kellel on erinevad keeleoskused. Igaüks saab rääkida, laulda, ümiseda või salvestada igapäevaseid helisid. Klassiruumid kasutavad heli mitmekesiste vaatenurkade esiletoomiseks: näiteks kaasamise jutustamisprojektiis loodi õpilased lühikesi taskuhäälingusaateid kuuluvuskogemuste kohta, julgustades iga õpilase isiklikku häält narratiivis (Inclusive Schools Network, 2025). Samamoodi on digitaalsed tööriistad, nagu Soundtrap, loodud igas vanuses ja võimete tasemega õpilastele, nii et kõik algajatest edasijõudnuteni saavad koos luua. Kuna õpilased lisaks rääkimisele ka kuulavad, võivad helilood tekitada empaatiat: kellegi aktsendi või naeru otsene kuulmine võib olla võimas.

4.3.9 Ligipääsetavad helitööriistad

- **Audacity (tasuta tarkvara):** populaarne avatud lähtekoodiga helisalvesti ja -redaktor, mis töötab Windowsis, Macis ja Linuxis. See võimaldab õpilastel salvestada hääleradasid ja kihistada helisid.
- **Soundtrap (veebipõhine stuudio):** veebipõhine muusika- ja taskuhäälingustuudio, mis töötab mis tahes seadmes. Õpetajad märgivad, et see annab õpilastele võimalusi ning sobib igas vanuses ja võimete tasemega õpilastele. See toetab ka koostööd (õpilased saavad veebis koos projekti kallal töötada).
- **Diktofonirakendused:** enamikul nutitelefonidel ja tahvelarvutitel on sisseehitatud helisalvesti. Need rakendused (näiteks iPhone'i Voice Memos või Androidi Recorder) võimaldavad õpilastel liikvel olles kiiresti helisid jäädvustada ilma lisavarustusega.
- **Tasuta heliteegid:** veebisaidid nagu Freesound.org pakuvad tasuta heliefekte (kontrollige litsentse). Õpilased saavad vajadusel oma lugudes kasutamiseks ohutult alla laadida ümbritsevaid helisid, instrumendi noote või Foley efekte.

4.3.10 Näidistegevused töötubade jaoks

- **Helikõnd:** Tehke vaikne jalutuskäik õues või kooli ümbruses. Paluge õpilastel keskenduda ja märkida või salvestada kuuldud helisid (linnud, liiklus, hääled jne). Klassis mängige helisid ja laske igal õpilasel kirjeldada, kuidas helimaastik neis tundeid tekitas või millist lugu see koha kohta jutustab. See tegevus (inspireeritud Maailma Helimaastiku Projektist) treenib teadlikku kuulamist (C4K, 2021).
- **Helikaart:** Andke õpilastele naabruskonna või toa kaart. Laske neil märkida kohti ja koguda igast kohast helisid (telefonide abil). Näiteks salvestage teel automootori müra, pargis purskkaevu, samme koridoris. Seejärel esitage klippe, osutades igale asukohale,

luues ruumi helikaardi.

- **Helipäevik / Päevik:** Innustage õpilasi pidama igapäevast helipäevikut. Nad saavad oma telefoni kasutada lühikese heliklipi salvestamiseks millestki, mis juhtus, või huvitavast helist (nt vihm aknal, pere õhtusöögi vestlus). Hiljem valivad nad paar klippi ja miksivad need kokku mininarratiiviks päevast. See võimaldab neil mõtiskleda selle üle, milline kõlab nende igapäevane keskkond.

- **Podcast või raadiolugu:** laske õpilastel valida teema (nende lemmikpäev, müüt nende kultuurist jne) ja kirjutada lühike stsenaarium. Paarides või väikestes rühmades saab üks õpilane olla „võõrustaja“, kes stsenaariumi loeb, samal ajal kui teised pakuvad taustaheli: ümbritsevat müra, heliefekte või muusikat. Nad salvestavad ja monteerivad seda nagu raadiosaadet või taskuhäälingusaadet (sarnaselt näitega „Kaasatuse hääled“, kus õpilased salvestasid isiklikke lugusid (Inclusive Schools Network, 2025).

- **Helikollaaž (rühm):** Õpilased valivad meeskondades teema või stseeni (nt kiire turg, tormine öö, pidu). Iga õpilane salvestab 2-3 teemaga seotud heli (köögiljude hakkimine ja lobisemine turu puhul, äike ja vihm tormi puhul). Audacity või Soundtrapi abil kihistavad nad kõik helid, et luua 1-2-minutiline helikollaaž. Seejärel jagab iga rühm oma kollaaži ja selgitab, kuidas helid kombineeruvad, et jutustada lugu valitud teema kohta.

4.4 Innovatiivsed digitaalsed tööriistad

Digitaalsete tööriistade kaasamine noorsootöösse suurendab kaasatust, soodustab loovust ja toetab kaasavat jutuvestmist. Tööriistade valimisel arvestage ligipääsetavuse, kasutusmugavuse ning koostöö ja eneseväljenduse hõlbustamise võimega. Allpool on soovitatud tööriistade kureeritud loend koos näpunäidetega ligipääsetavuse ja kaasatuse tagamiseks.

4.4.1 Tööriistade valiku kriteeriumid

- **Kasutajasõbralikkus:** Tööriistadel peaksid olema intuiitiivsed liidesed, mida noored saavad hõlpsalt kasutada, olenemata nende tehnilistest oskustest.
- **Ligipääsetavus:** Veenduge, et tööriistad oleksid ligipääsetavad erinevates seadmetes, sealhulgas nutitelefonides ja tahvelarvutites, et rahuldada erinevaid kasutajavajadusi.
- **Koostööfunktsioonid:** Valige tööriistad, mis võimaldavad reaajas koostööd, võimaldades noortel sujuvalt koostööd teha ja ideid jagada.
- **Kulutõhusus:** Valige tasuta või odavad tööriistad, et need oleksid kõigile osalejatele ligipääsetavad.
- **Mitmekesise meedia tugi:** Valige tööriistad, mis toetavad erinevaid meediavorme, näiteks teksti, pilte, heli ja videot, et rahuldada erinevaid jutuvestmismeetodeid.

4.4.2 Soovitatavate tööriistade loend

1. **Miro:** Koostööl põhinev veebipõhine tahvliplatvorm, mis hõlbustab ajurünnakuid, planeerimist ja süžeeskeemi loomist. Miro intuiitiivne liides ja reaajas koostööfunktsioonid muudavad selle ideaalseks gruppidegevusteks ja visuaalsete jutuvestmisprojektide jaoks.

2. **Canva:** Kasutajasõbralik graafilise disaini tööriist, mis võimaldab kasutajatel luua visuaalselt atraktiivset sisu, sealhulgas plakateid, esitlusi ja sotsiaalmeedia graafikat.

Canva pakub laia valikut malle ja kujunduselemente, muutes selle algajatele kättesaadavaks.

3. Soundtrap: Veebipõhine helisalvestus- ja redigeerimisplatvorm, mis võimaldab kasutajatel luua koostöös muusikat, taskuhäälingusaateid ja muid heliprojekte. Soundtrapi pilvepõhine olemus võimaldab hõlpsat juurdepääsu ja koostööd igast seadmest.

4. Padlet: Digitaalne lõuend, mis võimaldab kasutajatel postitada märkmeid, pilte, linke ja muud meediat koostööruumis. Padlet on mitmekülgne ja seda saab kasutada mitmesuguste tegevuste jaoks, sealhulgas ajurünnakute, lugude jutustamise ja ressursside jagamise jaoks.

5. Twine: Avatud lähtekoodiga tööriist interaktiivsete, mittelineaarsete lugude loomiseks. Twine on eriti kasulik ise-vali-seiklus-narratiivide arendamiseks ning seda saab kohandada muutujate ja tingimusliku loogikaga keerukama jutuvestmise jaoks.

6. Dedoose: pilvepõhine rakendus, mis on loodud kvalitatiivsete ja segameetodil põhinevate andmete analüüsimiseks ja visualiseerimiseks. Dedoose on kasulik narratiivide kodeerimiseks ja analüüsimiseks, mistõttu sobib see autoetnograafiliste projektide jaoks.

4.4.3 Näpunäited ligipääsetavuse ja kaasatuse tagamiseks digitaalsetes keskkondades

- Pakkuda koolitust ja tuge: Pakkuda õpetusi ja juhiseid, et aidata noortel tööriistade ja nende funktsioonidega tutvuda.
- Tagage seadmete ühilduvus: Valige tööriistad, mis ühilduvad erinevate seadmetega, sh nutitelefonide, tahvelarvutite ja arvutitega, et arvestada erinevate juurdepääsutasemetega.
- Julgustage mitmekesisist eneseväljendust: edendage erinevate meediavormide kasutamist, et võimaldada noortel end väljendada viisil, mis on neile mugav ja tähendusrikas.
- Edendage koostöökeskkondi: kasutage tööriistu, mis toetavad reaajas koostööd, võimaldades noortel koostööd teha, ideid jagada ja üksteisele tagasisidet anda.
- Olge keele ja sisu suhtes tähelepanelik: veenduge, et tööriistades kasutatav keel oleks kaasav ja sisu sobiks kõigile osalejatele.
- Kohandage individuaalsete vajadustega: olge paindlik ja valmis kohandama tegevusi ja tööriistu, et rahuldada noorte osalejate mitmekesiseid vajadusi, tagades, et kõigil on võimalus sisukalt osaleda.
- Neid digitaalseid tööriistu läbimõeldult valides ja kasutades saavad noorsootöötajad luua kaasavaid, kaasavaid ja võimestavaid jutuvestmiskogemusi, mis kõnetavad noori ning edendavad rassismivastast võitlust ja aktiivset kodakondsust.

4.5 Noorsootöötajate juhtpõhimõtted

Noortele mõeldud jutuvestmise töötubade planeerimine ja läbiviimine pakub suurepäraselt võimalust edendada rassismivastast võitlust, kaasatust ja aktiivset kodakondsust. Nende töötubade mõju maksimeerimiseks peavad noorsootöötajad läbimõeldult kavandama sessioone, mis on kaasavad, lugupidavad ja toetavad mitmekesiseid hääli (Cluskey jt, 2021). Allpool on toodud mõned juhtpõhimõtted, mis aitavad noorsootöötajatel planeerida ja hallata jutuvestmise tegevusi, mis keskenduvad võrdsusele, kultuurilisele austusele ja psühholoogilisele turvalisusele.

- Alustage selgete eesmärkide määratlemisest, mis toovad esile mitte ainult jutuvestmisoskused, vaid ka süsteemse rassismi teadlikkuse edendamise ja mitmekesiste identiteetide tähistamise. Arvestage osalejate tausta ja kogemustega, tagades, et tegevused kajastaksid nende tegelikkust ja annaksid jõudu marginaliseeritud häälele. Kasutage jäämurdjaid ja sissejuhatusi, et luua usaldus ja sõbralik keskkond, kus iga osaleja tunneb end väärtustatuna.
- Struktureerige töötuba etappidena, alustades loo avastamisest ja identiteedi uurimisest kuni stsenaariumi kirjutamise ja meediatootmiseni. Kaasake arutelud võimu, privileegide ja esindatuse üle kogu tööperioodi, et soodustada kriitilist mõtlemist ja empaatiat. Loo teemade või teemade valimisel seadke esikohale rassismivastase võitluse ja kaasatusega seotud küsimused, nagu stereotüüpide vaidlustamine, eelarvamuste äratundmine ja kultuurilise mitmekesisuse tähistamine.

4.5.1 Stsenaariumi väljatöötamise ja tootmiseelse etapi näpunäited

Stsenaariumi väljatöötamine on refleksiooni ja kaasamise võtmehetk. Innustage osalejaid kirjutama lugusid, mis seavad kahtluse alla rassismi, toovad esile alaesindatud vaatenurki või jagavad isiklike kogemusi identiteedi ja kuuluvusega seoses. Noorsootöötajad peaksid juhendama osalejaid oma narratiive kriitiliselt analüüsima alateadlike eelarvamuste suhtes ja julgustama lugupidavat keelt. Pakkuge ülesandeid, mis soodustavad kriitilist mõtlemist ühiskondlike struktuuride, diskrimineerimise ja kogukonna vastupanuvõime üle. Kasutage võimaluse korral koostööl põhinevat stsenaariumikirjutamist, et tagada mitme hääle kaasamine loo kujundamisse. Tootmiseelses etapis arutage eetilisi kaalutlusi, nagu nõusolek, esindatus ja loo võimalik mõju osalejatele ja publikule.

4.5.2 Psühholoogilise turvalisuse ja kultuurilise austuse tagamine

Psühholoogilise turvalisuse loomine on autentse jutuvestmise jaoks hädavajalik. Noorsootöötajad peaksid looma keskkonna, kus osalejad tunnevad end turvaliselt väljendades, kartmata naeruvääristamist või tagasilööki. See hõlmab aktiivset kuulamist, kogemuste valideerimist ja kultuuriliste erinevuste arvestamist suhtlusstiilides. Kultuuripraktikate, identiteetide ja ajaloo austamine peaks olema kõigi tegevuste keskmeks. Vältige sümbolset esindatust, tagades, et lood ei taandu stereotüüpideks ega lihtsustatud narratiivideks. Selle asemel toetage osalejaid keeruliste ja nüansirikaste lugude jutustamisel, mis austavad nende elulist reaalsust. Pidevad refleksiooni- ja tagasisideseansid aitavad osalejatel pidevalt emotsioone töödelda ning tugevdada

austuse ja kaasatuse kultuuri. Noorsootöötajad ise peaksid pidevalt õppima rassismivastase võitluse ja kultuuriliselt tundlike juhendamistehnikate kohta, et mitmekesiseid gruppe paremini teenindada.

4.6 Praktilised mallid ja ülesanded

4.6.1 Süžeeskeemi mall

Jutuvestmist kirjeldatakse kui võimsat meediumit, mis suudab noorte häält võimendada ja sotsiaalset sidet tugevdada. Kasutage allolevaid juhiseid iga stseeni kirjeldamiseks, veendudes, et kaasatakse erineva taustaga tegelasi ja välditakse stereotüüpe:

- Loo pealkiri: _____
- Peategelane(d) (identiteedid/kultuurid): _____
- Kõrvaltegelane(d) (taustad): _____
- Keskkond ja ajaperiood: _____
- 1. stseen (algus - sissejuhatus): _____
- 2. stseen (keskpunkt - konflikt/areng): _____
- 3. stseen (kulminatsioon - pöördpunkt): _____
- 4. stseen (lõpp - lahendus): _____
- Esituskontroll: Kes on selles loos kaasatud? Kas kõiki tegelasi (erinevatest rassidest, kultuuridest, võimetest jne) on kujutatud lugupidavalt?

4.6.2 Autoetnograafia refleksioonileht

See leht juhendab noori identiteedi, kultuuri ja isikliku kogemuse üle mõtisklemisel. Isikliku ajalugu käsitletakse kultuurilise tugipunktina, mis kujundab seda, kuidas me teisi näeme. Allolevad ülesanded aitavad noortel endast kirjutada ja oma lugu laiemate sotsiaalsete probleemidega siduda:

- Identiteedisõnad: Loetlege sõnu, mis teid kirjeldavad (omadused, hobid, kultuuriline taust, keel jne)?
- Perekond/pärand: Kuidas kirjeldaksite oma perekonna tausta või pärandit (rass, etniline kuuluvus, religioon, päritolu)?
- Kogukond/koht: Kus te üles kasvasite või veetsite suurema osa ajast? Milline see kogukond oli?

- Väärtused ja traditsioonid: Millised traditsioonid, väärtused või uskumused teid kujundavad?
- Erinevuse või õigluse kogemused: Kas olete kunagi tundnud, et teid on koheldud erinevalt (paremini või halvemini) selle tõttu, kes te olete? Kirjeldage seda.
- Ühiskonnaga ühenduse loomine: Millised laiemad probleemid (nt rass, klass, sugu, õiglus) on nende kogemustega seotud? Kuidas need seovad teie isikliku loo süsteemsete probleemidega?

4.6.3 Helimaastiku planeerimisleht

Helimaastik on igasugune akustiline keskkond, mis ühendab kultuurilisi helisid, loodushelisid ja koha müra. See leht aitab noortel valida ja kihistada helisid, et jutustada lugu oma kogukonnast või teemast:

- Teema/Lugu: Millist lugu või meeleolu soovite heliga luua? (nt päev teie naabruskonnas, pidu, sotsiaalne probleem)
- Asukoht ja õhkkond: Kus see toimub (linnatänav, mets, kodu jne)? Millised taustahelid on loomulikult olemas (linnud, liiklus, masinad)?
- Põhihelid (loetlege kategooriate kaupa):
 - Loomulik/ümbrisev: _____
 - Inimhääled/hääled: _____
 - Muusika/laul (kui on): _____
 - Muud kultuurilised või sümboolsed helid: _____
- Järjestus ja kihistus: Millises järjekorras helid ilmuvad ja kattuvad? (nt alustage ümbriseva heliga, seejärel lisage hääled või muusika)
- Emotsionaalne toon/tähendus: Millist tunnet või sõnumit iga heli edastab (nt rahulik, hõivatud, uhke, pinge)?
- Tehnilised märkused: Kuidas te neid helisid salvestate? (asukoht, kellaaeg, seadmed)
- Loo seos: Kuidas need helid esindavad teie kogukonda, identiteeti või teie loo teemat?

4.6.4 Moderaatori refleksiooniküsimused

Noorsootöötajad kasutavad neid küsimusi oma eelduste uurimiseks ja kaasava modereerimise tagamiseks. Eelarvamustevastased juhendid soovivad juhendajatel mõtiskleda identiteedi ja selle üle, kuidas see kujundab elukogemusi, ning küsida: „Kes võidakse sellest tegevusest välja jätta? Kuidas ma neid kaasan?“ Kasutage neid vihjeid enne või pärast töötuba:

- Kaasatus: Kes võib selles loos/tegevuses puududa või olla alaesindatud? Kuidas saan kaasata nende vaatenurga, et keegi ei jääks nähtamatuks?
- Eelarvamus ja eeldused: Milliseid stereotüüpe või eeldusi mul või noorel selle teema või grupi kohta olla võib? Kuidas ma neid vaidlustan või parandan?
- Keel ja materjalid: Kas ma kasutan lugupidavat ja kaasavat keelt ja materjale? Kas ma olen vältinud termineid või kujundeid, mida teised võivad solvavaks pidada?
- Noorte tegutsemisvõime: Kuidas ma julgustan noori oma lugusid juhtima ja omaks võtma? Kas ma kuulan nende ideid ja valikuid ilma oma omi peale surumata?
- Eneserefleksioon: Kuidas võivad minu enda identiteet (rass, sugu, kultuur jne) ja kogemused mõjutada seda, kuidas ma seda sessiooni juhin?

- Kontekst ja õiglus: Kas tegevus tunnistab laiemaid probleeme (nagu ebavõrdsus või ajalugu)? Kuidas saan arutelu esile tõsta seoseid õigluse või aususega?

4.7 Meetodilt meediani: osaluspõhiste videoprojektide ettevalmistamine

Varasematele tegevustele (süžeeskeemid, helimaastikud, autoetnograafia) tuginedes õpetatakse süžeeskeemide ja heli töötubades noori lugusid visualiseerima ja heliga mängima enne filmimist. Näiteks rõhutab üks juhend, et osalusvideo „on oma olemuselt lugude jutustamise tuum“, julgustades osalejaid „kirjeldama oma isiklike lugusid“ ja õppima filmivahendeid nende jutustamiseks (SUNRISE Network, n.d.). Praktikast saavad koolitajad lasta noortel stsenaariume ja visuaalseid süžeeskeeme ühiselt välja töötada, nagu nad tegid SARUTO projektiga, kus osalejad seadsid enne filmimist ühised ootused ja „tegid koostööd stsenaariumi või visuaalse süžeeskeemi loomisel“ (Contextos, Lascò Srl ja Asociación Fronteiras, 2022).

Need eelproduktsooniharjutused loovad ka turvalise ruumi, lihtsad rühmaharjutused, nagu lühikesed salvestus-/taasesitusmängud, suurendavad enesekindlust („võimetunnet“) ilma esinemissurveta (Contextos, Lascò Srl ja Asociación Fronteiras, 2022). Kaameraaja saabudes on noored harjutanud ideede väljendamist ja isiklike kogemuste üle mõtisklemist (autoetnograafia abil), et nad saaksid koos luua sisukaid videoid.

Kui projekt liigub tootmise faasi, juhendavad juhendajad noori refleksioonist tegevuseni. Varajane koostöö loo plaanide kallal viib loomulikult filmimiseni: rühmad võivad intervjuuerida kogukonnaliikmeid või filmida stseene, mis illustreerivad nende teemat. SALTO DIGITART juhend märgib, et pärast refleksiooni „arenevad osalejad kaameraga mängides esinemisioskusi ning tutvuvad videote tegemise ja monteerimise protsessiga“ (Contextos, Lascò Srl ja Asociación Fronteiras, 2022).

Praktikas tähendab see üleminekut paberilt ja pliiatsilt kaamerate ja mikrofonide juurde: juhendajad peaksid demonstreerima kaamera põhitõdesid (kadreerimine, teravustamine, heli salvestamine) ja seadma sisse koostöörollid (režissöör, kaameramees, intervjueri ja jne), naastes alati refleksiooni juurde. Näiteks noorte videomaterjalide valdkonna juhendis teatatakse, et osalejatele reaajas monteerimisdemonstratsioonide näitamine (nt kuidas klippe lõigatakse ja muusikat lisatakse) juba monteerimise alguses avab müsteeriumid ja võimaldab igal noorel pakkuda välja, mida lisada või külastada veebilehte cutsunrisenetwork.org.

Lühidalt öeldes saavad süžeeskeemide loomisel, heliprojektides, visuaalses mõtlemises, tähelepanelikus kuulamises ja oma hääle usaldamises õpitud tehnikad aluseks grupivideo kaasloomele.

Kaasav ja rassismivastane osalusvideo: Meedia loomise protsessis võrdsuse ja esindatuse tagamiseks järgime koostööl põhinevat raamistikku.

Peamised põhimõtted on järgmised:

- Pidev nõusolek ja omandiõigus: Tehke algusest peale selgeks, kuidas videomaterjali kasutatakse. Rakendage pidevat teadlikku nõusolekut, kus noored saavad igal etapil nõustuda või sellest loobuda. Ühes projektis löid juhendajad mitu nõusoleku kontrollpunkti, et osalejad saaksid kokku leppida narratiivide raamistamises või osalemisest loobuda (Lenette jt, 2020). See vabaduse austamine käib käsikäes

osalejate kohtlemisega autoritena. Noorte kaasamine kärbete, järjestuse, muusika jms otsuste langetamisse tagab, et lõplik video peegeldab tõeliselt nende vaatenurka. Nagu Lenette jt (2020) märgivad, kui noortel on videote kui narratiivide suhtes tugev omandiõiguse tunne, suurendab see nende tegutsemisvõimet ja vähendab võimalust, et täiskasvanud esitavad nende lugusid valesti.

- Võimendage iga häält: Kavandage tegevused nii, et kõik saaksid ideid ja tagasisidet anda. Juhendajad peaksid kaameraid ja eetriaega ringi jagama, küsides igalt noorelt, mida filmida ja kuidas seda esitada. Monteerimise ajal kutsuge kõiki osalejaid jälgima filmimist ja suunama muudatusi. Ühes välitöö aruandes rõhutatakse, et kaasav monteerimisprotsess tagas, et igal inimesel oli hääleõigus lõpliku video kujundamisel, mille tulemuseks oli film, mis sobis grupi kollektiiviga (SUNRISE Network, n.d.). See tähendab hierarhiatele vastuhakkamist, häbelike või marginaliseeritud noorte julgustamist õrnalt rääkima ja enesekindlate noorte juhendamist kuulama. Autoetnograafia tööle tuginedes saavad koolitajad küsida: „Kelle lugu see on? Keda veel peaksime intervjuuerima? Kuidas me esindame erinevaid vaatenurki?“

- Koostöös loodud: Alates esimesest päevast struktureerige projekt meeskonnatöona. Jagage noored intervjuude või filmimise jaoks paardesse või gruppidesse, laske neil koos võtteid planeerida ja probleeme ühiselt lahendada. DIGITARTi juhend rõhutab tegevuse ja refleksiooni vaheldumist: filmige segmente, seejärel tehke paus, et neid vaadata ja rühmana arutada (Contextos, Lascò Srl ja Asociación Fronteiras, 2022). See tsükkel hoiab kõik kaasatud ja vastutavad. Oluline on see, et grupi õppimise käigus peaksid koolitajad järk-järgult tagasi astuma. Osaluspõhise video uuringud näitavad, et algselt juhivad grupi moodustamist ja oskuste arendamist juhendajad, kuid peaksid seejärel järk-järgult tagasi astuma, et lasta grupil protsessi juhtida, kui see enesekindlust ja teadlikkust juurde saab (Contextos, Lascò Srl ja Asociación Fronteiras, 2022). Praktikast tähendab see liikumist lähedase juhendamise asemel pigem mentori rollile, toetades ilma käskimata.

- Eetiline monteerimine ja esitus: kasutage monteerimist eetilise vahendina. Laske noortel stseene lõigata, järjestusi süžeeskeemide põhjal ümber korraldada ja üldisele jutuvestmisprotsessile kaasa aidata (SUNRISE Network, n.d.). Peame olema eriti ettevaatlikud rassi ja stereotüüpide suhtes, nt vältige kaadrite monteerimist nii, et mõni grupp tunduks monoliitne või nende sõnad kontekstist välja rebitud. Võimaluse korral laske osalejatel vaadata ja kommenteerida peaaegu lõplikke lõike. Nagu üks uuring näitab, aitas noortele monteerimise üle kontrolli andmine neil vähendada oma ideede valesti esitamise tõenäosust (Lenette jt, 2020). Püüdle täpse ja mitmekülgse kujutamise poole, kaasa eri rassist ja soost inimesi ning laske noortel filmitegijatel valida, kuidas kultuurilist identiteeti kujutada. Kõikides otsustes sea esikohale rassiliselt eristunud noorte hääled ja arvesta võrdsuse mõõtmega, keda ja kuidas näidatakse, jätkates varasemates peatükkides edendatud austust ja kriitilist teadlikkust.

4.8 Lõplikud mõtisklused ja järgmised sammud

Osaluspõhine video võib noortes sütitada püsiva kaasatuse ja eneseväljenduse sädeme. Oma lugude filmides jagamine muudab noored sageli enesekindlamaks ja julgemaks. Noortele suunatud projektide uuringud näitavad, et osalejad omandavad reaalseid teadmisi ja kodanikukindlust. Näiteks leidis üks uuring, et pärast kohalike probleemide kohta video loomist oli noortel „suurem teadlikkus ja teadmised“ kogukonna muredest ning „suurem enesekindlus kogukonnaliikmete ja otsustajate küsitlemiseks“, edastades probleeme mõnikord tõhusamalt kui täiskasvanutel (Haynes ja Tanner, 2015).

Need tulemused näitavad, et meediaprojektid saavad õppimise tegevuseks muuta. Haynesi ja Tanneri (2015) sõnul õpivad filme kaasprodutseerivad noored nägema end võimekate sõnumitoojatena, nende emotsionaalsel, usutaval ja julgustaval häälel on kaalu. Praktikast on juhendajad täheldanud, et osalejad jätkavad sageli küsimuste esitamist ja eakaaslastega jagamist ka kaua pärast töötoa lõppu, mida õhutab uhkus oma filmi tegemise üle. Selle hoo säilitamiseks peaksid noorsootöötajad rassismivastasust igapäevasesse praktikasse integreerima. Rassismivastane tegevus ei ole ühekordne õppetund, vaid kohustus. Innustage igas projektis pidevalt eneseanalüüsi ja dialoogi rassi ja võimu teemal. Näiteks saavad koolitajad eeskujuks võtta varem õpetatud kultuurilist alandlikkust, tunnistades seda, mida nad ei tea, õppides noortelt ja otsides aktiivselt mitmekesiseid vaatenurki (Equitas, 2024). Kui tekivad vastuolulised stereotüübid või diskrimineeriv keel (meedias või vestlustes), käsitlege neid avalikult inimõiguste raamistike abil (Equitas, 2024).

Pühenduge pidevale õppimisele: kasutage materjale ja näiteid, mis toovad esile värviliste inimeste hääled, ja muutke rassismivastane võitlus regulaarseks aruteluks, mitte lisandiks. (Näiteks kutsub Equitas noorsootöötajaid üles siduma diskrimineerimise vaatlusi ülemaailmsete inimõiguste standarditega, pannes institutsioonid vastutama (Equitas, 2024). Innustage noori osalejaid saama rassismivastasteks kaaslasteks ja liitlasteks. Näiteks laske neil üksteist monteerimisel nõustada, et vältida kallutatud esindatust, või laske neil uustulnukatel kaasava jutuvestmise alal juhendada. Peamine on muuta õiglus ja vääriskus kõigi noortetegevuste vaikumisi eesmärgiks.

4.8.1 Noorte juhitud jutuvestmine

Aidake noortel näha seda töötuba oma loomingulise teekonna algusena. Soovitage luua meediaklubeid või kirjutamisrühmi, kus osalejad harjutavad. Koolid ja kogukonnakeskused saavad korraldada regulaarseid linastusi või jutuvestmisõhtuid, kus noored jagavad oma videoid või zine'e; üks osaluspõhine videoprojekt lõppes õpilaste korraldatud piduliku avaliku linastusega, kus pakuti suupisteid, tutvustades oma tööd sõpradele ja perele (SUNRISE Network, n.d.).

- Veebiplatvormid pakuvad samuti võimalusi: noored võivad postitada videoid klassi blogisse või luua lugude jutustamiseks Instagrami kanali, laiendades haaret ja juhendades neid turvalise jagamise osas.
- Eestkoste on teine tee: mõned noored võivad valida oma filmide esitlemise kohalikele ametnikele. või kogukonnajuhtidega, nagu juhtus kliimamuutustega kohanemise uuringus, kus noored filmitegijad kasutasid oma videoid, et külanõukogusid tegutsema sundida (Haynes ja Tanner, 2015).
- Isegi mitteametlik jagamine loeb: julgustage neid oma lugusid kogukonnaüritustel jagama, esitama oma töid noortefilmide festivalidele või riputama foto- ja tsitaadinäitusi kohalikku raamatukokku.

Kokkuvõtteks pidage meeles selle juhendi juhtpõhimõtteid (laske noortel valida oma teemad, õpetage neile käsitööd ja usaldage oma häält). Noortemeediaprojektid on ikka ja jälle näidanud, et kui noored loojad näevad end võimelisena muutusi ellu viima, jätkavad nad loomingulist ja kriitilist suhtlemist maailmaga (Greenaway 2016; Haynes ja Tanner, 2015). Edendades neid võimalusi klubide, veebiprojektide, näituste ja kodanikualgatuse kaudu, saavad noorsootöötajad julgustada töötoas sündinud diskrimineerimisvastast ja eneseteostavat vaimu laienema ka teistele valdkondadele. Nagu üks noortemeedia toimetaja oma kogemuse kohta ütleb, tundus see reaalne, kui noortele anti platvormid enda eest rääkida (Greenaway 2016). Jätkakem selliste platvormide loomist, uskudes, et iga teismelise lugu on väärtuslik ja iga hääl on vaja.

5. peatükk. Osalusvideo loomise tehniline juhend

Mis on osalusvideo?

- Osalusvideo (PV) on kogukonnakeskne lähenemine filmitegemisele. PV-s jagatakse filmitegija ja subjekti traditsioonilisi rolle. Selle asemel, et olla filmitegija vaate passiivsed vastuvõtjad, osalevad tavaliselt filmitavad inimesed aktiivselt videotegemise protsessi igas etapis. Lisaks loo jutustamisele kujundavad, filmivad, monteerivad ja otsustavad nad ka loo, kus ja kuidas seda näidatakse.
- PV keskendub lugude jutustamise demokratiseerimisele. See annab hääle inimestele, kes on peavoolumeedias sageli alaesindatud, ja võimaldab neil oma narratiive omal moel defineerida. See protsess pole mitte ainult loominguline, vaid ka võimestav ja transformeeriv.

Kuidas osalusvideo toimib?

- Protsess hõlmab tavaliselt järgmist:
- Koostööplaneerimine: Osalejad otsustavad, millised probleemid või lood on neile kõige olulisemad.
- Oskustekoolitus: Osalejad õpivad kaameraid kasutama, heli salvestama, intervjuusid läbi viima ja materjali monteerima.
- Koos filmimine: Grupp filmib oma kogukondades, sageli kordamööda kaamera ees ja taga.
- Refleksioon: Lähtudes ühistest väärtustest, vaatavad meeskonnad oma videomaterjali üle ja otsustavad, mida lisada või välja jätta.
- Kogukonna linastused: Lõplik video jagatakse teistega, mis sütitab arutelusid, dialoogi või isegi poliitikamuutusi.

5.1 Miks osaluspõhine video?

Kui inimesed oma lugusid omaks võtavad, avavad nad uusi võimalusi isiklikuks kasvuks, kollektiivseks tegutsemiseks ja sotsiaalseteks muutusteks.

PV on transformatiivne lähenemisviis, mis:

- **Võimestab:** PV annab inimestele kontrolli selle üle, kuidas nende lugusid jutustatakse, aidates taastada enesekindlust, eriti marginaliseeritud või vaigistatud

- **Suurendab suutlikkust:** osalejad omandavad tehnilisi ja suhtlemisoskusi, sealhulgas kaamera kasutamise, intervjuueerimise, meeskonnatöö ja meediapädevuse pädevusi, mida saab kasutada ka väljaspool projekti.

- **Arendab sotsiaalseid sidemeid:** loomingulise projekti kallal koos töötamine loob usaldust, empaatiat ja ühist eesmärki erinevate kogukonnaliikmete vahel.
- **Eestkoste ja teadlikkuse tõstmine:** lõppvideot saab kasutada otsustajate kaasamiseks, avalikkuse teadlikkuse tõstmiseks, poliitika mõjutamiseks või elukogemuste dokumenteerimiseks tulevastele põlvetele.
- **Peegeldab ja tervendab:** oma loo jutustamine ja ärakuulatuks jäämine võib olla emotsionaalse või sotsiaalse tervenemise vorm, eriti trauma või tõrjutusega silmitsi seisvate kogukondade jaoks.

5.2 Osalusvideo põhimõtted ja eetika

PV on ka väärtuspõhine praktika. See meetod nõuab enam kui lihtsalt kaamera kasutamise õpetamist. See nõuab suhete loomist, vastastikuse austuse harrastamist ja eetilist suhtlemist iga asjaosalisega.

PV põhimõtted ja eetika juhivad seda, kuidas me kogukondadega suhtleme, otsuseid langetame ja üksteise eest hoolitseme kogu jutuvestmisprotsessi vältel. Need väärtused tagavad, et protsess on ohutu ja kaasav ning et iga hää annab olulise mõju.

5.2.1 Osalemine: igaühel on hää

Osalemine tähendab aktiivset kaasamist algusest lõpuni, mitte ainult kaamera ees illumist. Kogukonna liikmed:

- Otsustavad, millised teemad on olulised või kiireloomulised.
- Panustavad ideede, lugude ja visuaalidega.
- Võtavad endale rolle nagu kaameraoperaator, intervjuerija, monteerija või moderaator.

Keegi ei ole „lihtsalt subjekt“. Igal inimesel on õigus kujundada oma esindatust ja seda, kuidas tema lugu jutustatakse. Tõeline osalemine tähendab ka ruumi loomist vaiksetele häälele, tagades kaasatuse olenemata vanusest, soost, võimetest ja taustast.

Hea tava: Kasutage kaasavaid grupitegevusi, näiteks lugude ringe või ajajoonte joonistamist, et aidata kõigil panustada neile sobival viisil.

5.2.2 Teadlik nõusolek: selge, pidev ja lugupidav

Teadlik nõusolek ei ole lihtsalt allkirjastatud vorm, vaid pidev protsess, mis tagab arusaamise ja valikuvabaduse.

- Selgitage projekti selges ja žargoonivabas keeles.
- Selgitage, kuidas ja kus videot kasutatakse (näiteks: veebis, festivalidel, töötubades).
- Lubage inimestel igal etapil öelda ei – enne filmimist, selle ajal või pärast filmimist.

Haavatavate isikute (laste, trauma üleelanute jne) puhul pöörake erilist tähelepanu nende õiguste ja emotsionaalse heaolu kaitsmisele.

Eetiline nipp: küsige: „Kas see inimene tunneks end turvaliselt, kui seda videot homme avalikult näidatakse?“ Kahtluse korral vaadake sisu koos rühmaga uuesti läbi.

5.2.3 Läbipaistvus: selged kavatsused ja avatud suhtlus

Juba algusest peale peavad koolitajad olema oma kavatsuste, ajakavade ja võimaliku mõju suhtes ausad. See loob usaldust ja aitab osalejatel end turvaliselt tunda.

Läbipaistvus hõlmab järgmise teabe jagamist:

Kes projekti rahastab?

Kes näeb lõpptoodet?

Mis juhtub pärast filmi valmimist?

Kas osalemisega kaasneb mingeid riske?

Hea tava: vaadake igas etapis uuesti läbi rühma ootused, et vältida arusaamatusi.

5.2.4 Võimu jagamine: kaaslooming, mitte kontroll

Traditsiooniline meedia peegeldab sageli kaamerat hoidvate inimeste võimu. Videovalve vaidlustab seda teadlikult võimu ümberjaotamise teel:

- Osalejad otsustavad, mida filmitakse ja kuidas seda monteeritakse.
- Moderaatorid tegutsevad teejuhtide või toetajatena, mitte režissööridena.

Lahkumõistmised lahendatakse arutelu ja grupi otsustusprotsessi kaudu. See lähenemisviis soodustab kollektiivset omandiõigust ja hoiab ära ära kasutamise või eelarvamuste tekkimise.

Eetiline nipp: ärge kiirustage otsustega. Andke grupile ruumi pausi tegemiseks, mõtisklemiseks ja ühiseks otsustamiseks – isegi kui see protsessi aeglustab.

5.2.5 Ära tee kahju: emotsionaalne, kultuuriline ja füüsiline turvalisus

Osalusvideo puudutab sageli isiklikke või tundlikke teemasid, alates rändelugudest kuni kogukonnakonfliktideni. Moderaatorid peavad looma turvalise ja toetava keskkonna:

- Austama kultuurinorme ja tavasid.
- Vältima osalejate uuesti traumatiseerimist keeruliste teemade kaudu.
- Tagama filmimise ajal füüsilise turvalisuse (näiteks: vältige ohtlikke kohti, kasutage seadmeid õigesti).
- Pakkuma emotsionaalset tuge ja jälgima tundlikke arutelusid.

Hea tava: planeerige grupimõtiskluse ja arutelude hetki, eriti pärast emotsionaalseid intervjuusid või stseene.

Täiendavad eetilised kaalutlused:

Konfidentsiaalsus: Kui anonüümsus on vajalik, hägustage nägusid või kasutage pseudonüüme.

Esindamine: Vältige stereotüüpide tugevdamist; toetage lugusid, mis peegeldavad väärkust ja keerukust.

Omandiõigus ja archiveerimine: Otsustage koos, kes videomaterjali säilitab, kes seda jagada saab ja kuidas seda pikaajaliselt säilitatakse või kasutatakse.

5.3 Lugude genereerimise tööriistad ja ühine jutuvestmine

Osaluspõhine video hõlmab ka selle ümberraamistamist kollektiivse läätse kaudu, kasutades vahendeid, mis aitavad paljastada sügavamaid tõdesid, inspireerida loovust ja kaasata erinevaid mõtlemisstiile. Allpool on toodud loomingulised tehnikad ja mängud rühmalugude arendamiseks, eriti sotsiaalsete teemade, tõe vs väljamõeldise või mitmekesiste vaatenurkadega töötamisel.

5.3.1 Loomingulised lugude loomise tehnikad

5.3.1.1 Paralleelsed lood kahes rühmas

Ettevalmistus: Jagage osalejad kahte rühma. Andke mõlemale sama teema või sündmus (nt "Päev, mil internet purunes"). Ülesanne: Iga rühm loob iseseisvalt lühikese narratiivi.

Tulemus: Võrrelge lugusid. Arutage, kuidas erinevad tõlgendused või eelarvamused tekivad perspektiivi, konteksti ja kogemuse põhjal. Kasutage seda, et näidata, et iga lugu on raamitud ja raamimine on valik.

5.3.1.2 Seotud sõnad loole

Ettevalmistus: Iga osaleja panustab juhusliku sõnaga (objektid, tunded, kohad). Ülesanne: Rühm peab looma sidusa loo, kasutades kõiki sõnu.

Tulemus: Julgustab paindlikkust, lateraalset mõtlemist ja kollektiivset loovust. Boonus: Seo juhuslikud sõnad reaalsete sotsiaalsete probleemidega. Näide: „Õun, Tara, Vaikus”

→ Lugu toiduga kindlustamatusest ja piiridest.

5.3.1.3 Numbrilise täringu veeretamine (kogusepõhine loovus)

Eesmärk: Lisa piiranguid või loomingulisi väljakutseid veeretatud numbri põhjal.

Kuidas see toimib: Osalejad veeretavad standardset nummerdatud täringut (1–6). Number vastab sellele, mitu loomingulist elementi nad oma loosse lisama peavad.

Näited:

Veereta 3 – Lisa 3 uut elementi, näiteks:

- Metafoor (nt „nagu puurilind”)
- Värviteema (nt kõik punane)
- Läbilõige stseenist (nt unenägu või tagasivaade)

Veereta 5 – Lisa 5 sümbolset objekti või sensoorset detaili (nt lõhn, tekstuur).

See meetod suurendab spontaansust ja sunnib gruppi töötama väljaspool oma mugavustsooni. Suurepärane loovuse süvendamiseks mängulise surve all.

5.3.1.4 Loo täringud (ideede genereerimine visuaalide abil)

Eesmärk: Kasutage pilte või ikoone inspiratsiooni tekitamiseks või stseeni struktureerimiseks.

Kuidas see toimib: Kasutage füüsilisi või digitaalseid loo täringuid jooniste/ikoonidega numbritel asemel (vt. StoryDice'i Dave Birssilt <https://davebirss.com/storydice/>).

Veeretage 2–5 täringut ja tõlgendage pilte sümbolite, tegelaste, tegevuste või asukohtadena.

Näited:

Veeretatud pildid: (lukk), (laine), (jalajäljed) – võivad inspireerida lugu põgenemisest, rändest või mahajäetud saladustest.

Veeretatud pildid: (lind), (telefon), (tuli) – võivad viia narratiivini väärinfo levitamisest sotsiaalmeedias (näiteks metsatulekahju).

See meetod on visuaalne ja avatud, ideaalne rühmadele, kes mõtlevad sümbolite, metafooride või piltide abil, ning poeetiliste elementide lisamiseks dokumentaallugudesse.

5.3.1.5 Esemetega jutustamine

Ettevalmistus: Paluge igal osalejal kaasa võtta ese, millel on isiklik või sümbolne tähendus. Ülesanne: Jagage selle eseme lugu ja seda, mida see osaleja elus sümboliseerib.

Filmitegemise seos: Kasutage neid esemeid visuaalselt lõppfilmis või metafooridena stseenide arendamiseks.

Esemed saavad siduda isikliku mälestuse kollektiivse ajalooga ja neid saab kasutada dokumentaalsete narratiividena.

5.3.1.6 Emotikonide loo väljakutse

Ettevalmistus: Esitage osalejatele 3-5 juhuslikku emotikoni.

Ülesanne: Looge lugu, mis on inspireeritud nendest emotikonidest või mis neid seob.

Variatsioon: Kasutage emotikone emotsionaalsete laineharjade väljendamiseks (nt 😊 → 😐 → 😞 → 😡 → 🤖). See tehnika on eriti kõitev noorte ja digitaalse lugude jutustamise jaoks.

5.3.1.7 Liblikaefekt: Muutke ühte detaili

Eesmärk: Võtke olemasolev lugu või stseen ja muutke ühte olulist detaili (aeg, inimene, asukoht või otsus).

Ülesanne: Looge lugu uuesti selle muudetud elemendiga ja uurige, kuidas tulemus muutub. Kasutamine PV-s: Mõelge, kuidas väikesed otsused (või valeinformatsioon) viivad drastiliselt erinevate kogukonna reaalsusteni.

Ideaalne lugude jaoks, mis hõlmavad süsteemseid muutusi, valeinformatsiooni või vastupanuvõimet.

5.3.1.8 Rollimängu debatt: Valeinformatsioon vs. tõde

Eesmärk: Üks meeskond esitab valeinformatsioonil põhineva väljamõeldud narratiivi. Teine meeskond mängib faktikontrollijaid, ajakirjanikke või mõjutatud kodanikke.

Ülesanne: "Tõe" meeskond peab valeinformatsiooni ümber lükkama, kasutades lugusid, faktikontrolli tööriistu, emotsionaalseid üleskutseid või isiklikku kogemust.

Tulemus: Süütab reaajas kriitilist mõtlemist ja demonstreerib narratiivi jõudu uskumuste kujundamisel.

Kasutage seda meediapädevuse teadlikkuse tõstmiseks ja kriitilise kaasatuse edendamiseks.

Need tehnikad suurendavad narratiivi sügavust, emotsionaalset autentsust ja grupi ühtekuuluvust.

5.3.1.9 Rollimängu stsenaariumid

Mängige läbi stseene, mis põhinevad reaalsel elul (nt politseikohtumised, tööintervjuud, haiglakülastused).

Uurige mitme tegelase vaatenurki.

Kasutage salvestisi narratiivse ajurünnaku või dokumentaalmaterjalina (nõusolekul).

5.3.1.10 Foorumteater (raamatust "Rõhutute teater")

Esitage lühike stseen sotsiaalsest ebaõiglusest.

Kutsuge publikut sekkuma ja proovima tulemust muuta, võttes peategelase rolli.

Arutage: Mis toimis? Mis ebaõnnestus? Millised alternatiivid on olemas?

Õpetab tegutsemisvõimet ja tegutsemise/tegevusetuse tagajärgi reaalse maailma dilemmades.

5.3.2 Sotsiaalsete narratiivide visuaalsed ja struktuurilised tööriistad

5.3.2.1 Kogukonna mälu ajajoone kaardistamine

Visualiseeri oluliste kohalike või ajalooliste sündmuste ajajoont. Seo need isiklike hetkede või emotsioonidega.

Aitab luua lugusid, mis on juurdunud jagatud või põlvkondadevahelises kogemuses.

5.3.2.2 Sotsiaalsete muutuste süžeeskeemi koostamine

Visandage stseene, mis esindavad probleemi või sekkumise "enne", "ajal" ja "pärast" (nt protest, üleujutus, seadus).

Rõhutage visuaalseid metafoore ja narratiivi rütmi.

5.3.2.3 Tegelaskujude koosseis

Kaardistage kõik loo sidusrühmad: kogukonnaliikmed, institutsioonid, autsaiderid, süsteemid. Määrake, kellel on võim, kes on marginaliseeritud ja kes juhib muutusi.

Narratiivi funktsioonirollid (kasutatakse jutuvestmises, stsenaaristikas ja sotsiaalse mõju dokumentaalfilmides):

Peategelane - mitte alati kangelane, vaid keskne tegelane, kes juhib tegevust.

Antagonist - jõud (inimene, süsteem, idee), mis töötab peategelase eesmärgi vastu.

Katalüsaator - põhjustab muutusi ilma neid ise läbi elamata (nt autsaider saabub).

Usaldusisik (usaldusisik) - tegelane, kes kuulab ja aitab paljastada peategelase sisemaailma. Foolium - vastandub teisele tegelasele, et esile tõsta jooni (nt lootusrikas vs küüniline).

Jutustaja - võib olla loo sees või väljaspool seda; raamib seda, kuidas me sündmusi tõlgendame. Vari – esindab süsteemi või inimese allasurutud, kardetud või hävitavat osa.

Sotsioloogilised ja kogukonnapõhised rollid (suurepärased aimekirjanduse ja sotsiaalse õigluse jutustamise jaoks):

Väravahoidja – kontrollib juurdepääsu ruumidele või ressurssidele (nt koolidirektor, vanem).

Sisemine isik – kujutatava grupi osa, kellel on kogemusi.

Väljas seikleja – väline vaatleja, võib tuua kaasa objektiivsust või arusaamatusi.

Sillaehitaja – ühendab erinevaid gruppe või põlvkondi.

Vaigistatavad – need, kelle lood on tavaliselt peidetud või kustutatud.

Vastupanija – esitab süsteemile väljakutse, mõnikord vaikselt või loominguliselt.

Järgija – kujundatud teiste tegude poolt; mitte passiivne, vaid mõjutatud.

Transformeeriv tegija – keegi, kes areneb ja paneb teisi arenema.

5.3.2.4 Sidusrühmade kaardistamine ja kogukonna kaasamine

Sidusrühmade kaardistamine on protsess, mille käigus tuvastatakse kõik loo, probleemi või kogukonnaga seotud inimesed, grupid ja institutsioonid. Osaluspõhises videos on see samm oluline tagamaks, et filmis esindatud hääled poleks mitte ainult kõige valjemini rääkivad, vaid ka need, keda sageli ei kuulda.

See kaardistamine loob aluse kaasavale ja koostööl põhinevale protsessile.

Kes on sidusrühm?

Sidusrühm on igaüks, keda:

- puudutab probleem või lugu.
- omab olukorra üle võimu, mõjuvõimu või vastutust.
- saab panustada teadmiste, ressursside või vaatenurkadega.
- film või selle tulemused võivad mõjutada.

Sidusrühmad võivad olla nii otseselt seotud (nt kogukonnaliikmed, noored) kui ka kaudselt seotud (nt vabaühendused, poliitikakujundajad, teenusepakkujad, meedia).

Sidusrühmade kategooriad (näited)

Peamised sidusrühmad - inimesed, kellel on probleemiga isiklik kogemus (nt kohalikud elanikud, noored, ellujäänud)

Teisesed sidusrühmad - need, kes toetavad kogukonda või töötavad sellega (nt õpetajad, vabaühendused, tervishoiutöötajad)

Institutsioonilised sidusrühmad - valitsusasutused, koolid, usujuhid, politsei või poliitikakujundajad

Väljakutsed - inimesed, kellel on vastandlikud vaated või skeptitsism (nt kriitikud, kohalik meedia, vastupanu osutavad ametnikud)

Nähtamatud või marginaliseerunud hääled - need, keda vestlustest sageli kõrvale jäetakse (nt puuetega inimesed, migrandid, eakad, LGBTQ+)

Kuidas sidusrühmi kaardistada (lihtsad sammud) - joonistage suurele paberile või tahvlile keskele ring: see on teie peamine probleem või loo teema (nt „juurdepääs haridusele”).

Lisage ringi ümber inimeste kihid:

Lähimad = kõige enam mõjutatud

Keskmised = tugi-/mõjurollid

Välised = otsustajad või kauged mõjutajad

Kasutage värve või sümboloid, et näidata:

Kellel on võim? Kes on hääletu?

Kes saab aidata võimendada?

Kes võib vastu seista või valesti aru saada?

Seda saab teha kleepmärkmete, nõoridiagrammide või digitaalselt koostööplatvormil.

5.3.3 Kogukonna kaasamine: liikumine kaardistamisest kaasamiseni

Pärast kaardistamist on oluline sidusrühmi sisukalt kaasata:

Kutsuge neid kaasloomingule: paluge neil panustada ideede, lugude, murede või küsimustega. Selgitage rolle: kes filmib? Kes soovib näidelda, intervjuuerida või taustalugusid jagada? Looge usaldus: kuulake aktiivselt, jagage oma kavatsusi ja veenduge, et poleks varjatud eesmärki. Tagage tagasisideahelad: laske sidusrühmadel enne lõplike otsuste tegemist mustandeid üle vaadata või oma panust anda. Looge turvalisi ruume: eriti haavatavate rühmade jaoks veenduge, et osalemine oleks vabatahtlik, teadlik ja võimestav.

5.3.4 Miks see on osaluspõhise video puhul oluline

Esitamine: lugu peegeldab paljusid reaalsusi, mitte ainult ühte domineerivat häält. Usaldus: varajane koostöö vältib hilisemat konflikti või kahtlust.

Vastuvõtt: inimesed tunnevad uhkust ja sidet, kui nende häält kujundab lugu. Mõju: kaasavamal filmil on tugevam sotsiaalne resonants ja potentsiaal muutusteks. Töötubade ideed

Võimu ja hääle kaart: laske osalejatel järjestada sidusrühmi selle järgi, kui palju võimu ja häält neil teemas on. Seejärel arutage tasakaalustamatust.

Harjutus „Keda ruumis pole?\": küsige tootmise ajal regulaarselt – kes sellest vestlusest puudu on? Kuidas neid kaasata saab?

Sidusrühmade jalutuskäik: jalutage füüsiliselt läbi naabruskonna või kogukonna ruumi, tuvastades teemaga seotud inimesed või rühmad.

5.4 Tehnilised põhitõed: kaamera, heli, valgustus

Mõjuvate videote tegemiseks ei ole vaja uhket varustust.

Põhitõed hõlmavad järgmist:

- Kaamera: kuidas hoida kaadrit paigal, kadreerida objekti ja kasutada liikumist sihipäraselt.
- Heli: selge heli olulisus, näiteks mikrofonide kasutamine või müra minimeerimine.
- Valgustus: loomuliku valguse efektiivne kasutamine või kohandamine siseruumides filmimiseks.
- Osalejad saavad praktilist harjutamist tööriistadega, millele neil on juurdepääs, näiteks nutitelefonid või põhivarustus.

5.4.1 Kaamera: kuidas filmida enesekindlalt olemasolevate vahenditega

Varustuse valikud

Nutitelefonid (ideaalsed osalusvideo jaoks - tuttavad, ligipääsetavad ja kaasaskantavad)

Tarbijakaamerad või digitaalsed peegelkaamerad (kuid vajavad koolitust)

Veebikaamerad (kasulikud intervjuude või siseruumides jutuvestmise jaoks)

Kaadri kadreerimine (kompositsioon)

Kolmandikute reegel: kujutle ette, et ekraan on jagatud üheksaks võrdseks osaks kahe vertikaalse ja kahe horisontaalse joone abil. Aseta objekt nende joonte äärde või ristumiskohtadesse.

Kõrgusruum ja ettepoole suunatud ruum:

Kõrgusruum: ära kärpi kellegi pea lähedale; jätta natuke ruumi.

Jätke ruumi: Kui keegi vaatab või liigub mingis suunas, jätke tema ette ruumi.

Nurgad ja perspektiivid:

Silmade kõrgus on loomulik ja lugupidav.

Madal nurk võib objektile mõjuvõimu anda, kõrge nurk aga seda vähendada. Muutke nurki, et video oleks visuaalselt köitev.

Stabiilsus

Hoidke kaamerat kahe käega või kasutage statiivi (või improviseerige: raamatuid, laudu, seina).

Vältige kiiret panoraamimist (kaamera kiire küljelt küljele liigutamine), kuna see võib vaatajaid

uimaseks muuta. Kasutage intervjuude või mõtiskluste jaoks staatilisi võtteid (kaamera jääb paigale).

Millal kasutada käeshoitavat kaamerat? Võtete tüübid

Lai võte: Näitab keskkonda ja objekti kohta selles.

Keskmine võte: Vööst ülespoole; tavaline vestluste puhul.

Lähivõte: Fookuses näole, emotsioonidele või kätele (suurepärane emotsioonide ja detailide jäädvustamiseks).

5.4.2 Heli: Veendume, et kuuleme iga häält selgelt

Selgelt

Paljud vaatajad taluvad keskpärast visuaali, aga kehv heli rikub kaasatuse. Kui sõnum pole selge, kaotab lugu jõudu.

Heli näpunäited (isegi ilma mikrofonita)

Mine objektile lähedale: mida lähemal mikrofon (või telefon) kõneleja suule on, seda parem.

Taustamüra vähendamine: väldi tiheda liiklusega teid, tuult või ventilaatoreid.

Siseruumides on sageli parem. Heli jälgimine: salvesta 10 sekundit ja esita seda uuesti – kas kuuled selgelt?

Isetehtud mikrofonide kasutamine: sisseehitatud mikrofoniga kõrvaklapid toimivad paremini kui telefoni kaugel hoidmine.

Valikuline: väliste mikrofonide kasutamine

Klambriga/reväärmikrofon: kinnitatakse riide külge, suurepärase intervjuude jaoks.

Püssimikrofon: suunamikrofon, ideaalne grupivestlusteks või kaugelt filmimiseks.

Nende kasutamisel kontrolli ühilduvust oma telefoni või kaameraga.

5.4.3 Valgustus: kuidas aidata publikul selgelt näha

Loomulik valgus – teie parim sõber

Kasutage päevavalgust alati, kui võimalik, see on vaba ja ilus.

Pöörake näoga valguse poole: Hoidke objekt alati akna poole, mitte seljaga. Vastasel juhul paistab ta tumeda siluetina.

Vältige teravaid varje: pea kohal olev päikesevalgus (näiteks keskpäeval) loob silmade alla varje. Varahommikune või hiline pärastlõunane valgus on pehmem ja meeldivam.

Siseruumide valgustuse näpunäited

Kasutage valguse peegeldamiseks ja pehmendamiseks lampe, LED-tulesid või isegi valgeid seinu.

Vältige heledate värvide (nt kollaste lampide ja sinise päevavalguse) segamist, mis võib tunduda ebaloomulik.

Kolmepunktiline valgustus (kui on olemas):

- Põhivalgus – peamine allikas (kõige eredam)
- Täitevalgus – pehmendab varje (sageli valge pind või

teisejärguline lamp)

- Taustavalgus – loob taustast eralduse

Boonusnäpunäited algajatele:

- Filmige horisontaalselt, mitte vertikaalselt (välja arvatud juhul, kui teete videot TikTokis või Instagrami Reelsi jaoks).
- Enne filmimist puhastage kaamera objektiiv pehme lapiga või särgiga.
- Filmi prooviklipp, et kontrollida kõike: valgustust, kadreerimist, heli ja teravustamist.

Enne pildistamise alustamist pidage meeles kontrollnimekirja:

Kas objektiiv on puhas? Kas objekt on kaadris? Kas valgustus on hea?

Kas taust on puhas ja mitte segav? Kas kuulete selgelt?

5.5 Intervjuutehnikad ja teadlik nõusolek

Intervjuud on üks võimsamaid ja otsesemaid viise, kuidas lasta inimestel osalusvideos oma lugusid rääkida. Hästi tehtuna loovad need usaldust, julgustavad ausust ja aitavad avastada olulisi teadmisi. Kuid intervjuudesse tuleb alati suhtuda hoolikalt, lugupidavalt ja eetiliselt – eriti haavatavate rühmade või tundlike teemadega töötamisel.

5.5.1 Tõeliste lugude jutustamise julgustamine

a. Esitage avatud küsimusi

Jah või ei küsimuste asemel esitage küsimusi, mis algavad järgmiselt:

„Kas saate mulle rääkida millestki...?“, „Kuidas te end tundsite, kui...?“, „Mis edasi juhtus?“
See julgustab inimesi vabalt rääkima ja oma kogemustesse süvenema.

b. Kuulake aktiivselt ja lugupidavalt

Looge silmside (kui see on kultuuriliselt sobiv).

Noogutage või andke lühikesi suulisi märke tähelepanu näitamiseks.

Ärge segage vahele ja laske vaikusel tekkida. Mõnikord kutsub vaikus esile sügavama mõtiskluse.

c. Looge mugav keskkond

Valige võimalusel vaikne, turvaline ja tuttav keskkond.

Kasutage minimaalselt meeskonda või varustust, et inimesed ei tunneks end ülekoormatuna.

Olge tundlik inimese emotsionaalse seisundi suhtes – tehke paus või lõpetage, kui nad tunduvad ahastuses.

d. Laske intervjuueeritaval juhtida

Ärge kontrollige lugu ega suruge peale teatud vastuseid.

Järgige nende tempot ja suunda – olge uudishimulikud, mitte jõulised.

Kui nad tahavad rääkida millestki muust, mis neile oluline on, laske neil seda teha.

e. Kasutage kehakeelt ja empaatiat. Naeratage, näidake üles lahkust ja olge kannatlik. Istuge samal tasapinnal, ärge seiske kellegi kohal ega trügige tema ümber. Informeeritud nõusolek: eetika enne filmimist.

Osalusvideo puhul tähendab informeeritud nõusolek seda, et iga osaleja saab täielikult aru, milleks teda filmitakse, ja et ta nõustub sellega vabatahtlikult.

5.5.2 Selgus ja läbipaistvus

Selgitage projekti selgelt:

Millest on jutt?

Kus videot näidatakse (veebis, üritustel jne)?

Kellel on juurdepääs materjalile?

Kasutage lihtsat keelt:

Vältige keerulisi juriidilisi või akadeemilisi termineid.

Tõlkige vajadusel osaleja emakeelde.

Nõusolek on protsess, mitte vorm:

Küsige alati enne filmimist.

Kinnitage nõusolek uuesti monteerimise ajal ja enne lõplikku linastust. Lubage inimestel oma nõusolek igal ajal tagasi võtta.

5.5.3 Nõusoleku tüübid

Suuline nõusolek (salvestatud videole või helile) Kirjalik nõusolek (allkirjastatud vorm)

Püsiv nõusolek (kontrollige regulaarselt, eriti pikemate projektide puhul)

Näpunäide: Noorte või haavatavate isikute puhul kaasake alati eestkostja või tugitöötaja ja järgige oma riigi seaduslikke nõudeid.

Austage privaatsust ja piire.

Vältige inimeste survestamist traumaatiliste kogemuste jagamiseks.

Hägustage nägusid või muutke nimesid, kui keegi soovib jääda anonüümseks.

Ärge jagage klippe sotsiaalmeedias, kui inimesed pole selleks selgelt nõusolekut andnud.

Töötoa tegevuse ideed

Intervjuu harjutus: Osalejad paarides kordamööda mängivad intervjuueerijat ja intervjuueeritavat, kasutades päriselulisi teemasid.

Nõusoleku rollimäng: Mängige läbi häid ja halbu nõusoleku stsenaariume ning arutage neid. Küsimuste kujundamise töötuba: Koostage nimekiri avatud ja lugupidavatest küsimustest, mis on seotud teie kogukonna temaga.

5.6 Videotöötamise põhioskused

Videomontaaž on protsess, mille käigus vormitakse toormaterjal selgeks, kaasahaaravaks ja emotsionaalselt kõlavaks looks. Osalusvideos (PV) tehakse monteerimine ideaalis koos kogukonna või osalejatega, nii et lõpptulemus peegeldab nende häält, kavatsust ja konteksti. Isegi ilma eelneva kogemuseta saab igaüks õppida monteerimise põhitõdesid tasuta või algajatele mõeldud tööriistade abil.

Mida monteerimine hõlmab?

Monteerimine on nagu lugude jutustamine piltide, heli ja rütmi abil. Eesmärk on muuta paljud klipid sisukaks tervikuks.

5.6.1 Põhioskused

Selguse saavutamiseks lõikamine: kärpige ebavajalikke kaadreid (pausid, teemavälised hetked, kordused). Keskenduge hetkedele, mis viivad lugu edasi või väljendavad emotsiooni. Stseenide järjestamine: korraldage klipid loogilises või emotsionaalses järjekorras.

Mõelge, kuidas tutvustada tegelasi, tõstatada küsimusi, näidata sündmusi ja pakkuda lahendust.

Võite järgida põhilist loo kaart:

Algus → Keskmine → Pöördepunkt → Lõpp. Lisarulli kasutamine visuaalseks toeks

Lisarull = lisamaterjal, mis näitab konteksti (nt kõndivad inimesed, maastikud, töötavad käed). Kasutage seda lõigete katmiseks või suulise intervjuu toetamiseks.

5.6.2 Heli montaaž

Veenduge, et hääled oleksid selged.

Reguleerige helitugevust, et vältida järske hüppeid.

Lisage taustamuusikat hoolikalt – ainult siis, kui see võimendab emotsiooni ega sega tähelepanu. Teksti ja subtiitrite lisamine

Subtiitrid suurendavad ligipääsetavust ja arusaadavust.

Kasutage pealkirju inimeste, kohtade või loo osade tutvustamiseks. Hoidke tekst loetav: lühike, selge ja ekraanil nähtav.

Tempo ja ajastus

Laske võimsatel hetkedel hingata.

Vältige kiirustamist ega lohistamist – jälgige, kui pikad stseenid tunduvad, ja kohandage vastavalt.

5.6.3 Koostöömontaaž fotomontaažis

Vaadake videomaterjali koos rühmana – arutage, mida alles jätta või välja lõigata.

Tehke montaažiotsuseid demokraatlikult: millist sõnumit tahame edastada? Millise tunde tahame jätta?

Kasutage enne montaažitarkvara avamist visuaalseid tahvleid või prinditud ekraanipilte, et planeerida loo järjekorda.

5.6.4 Töötuba

Klippide sorteerimismäng: andke osalejatele erinevatest stseenidest prinditud ekraanipildid. Paluge neil seada parim järjekord loo jutustamiseks. Vaiksed montaažid: eemaldage kõik helid ja paluge vaatajatel emotsiooni või tähendust ära arvata. Seejärel võrrelge lõppversiooniga.

Üheminutiline väljakutse: meeskonnad monteerivad 5-6 juhuslikust klipist üheminutilise loo. See julgustab loovust ja harjutamist.

5.6.5 Videorakendused ja näpunäited

OpenShot Video Editor (tasuta) – töölauaversioon.

Projekti alustamine: Ava OpenShot → Klõpsa Fail > Uus projekt. Salvesta oma projekt: Fail > Salvesta projekt nimega.

Meediumi import: Klõpsa rohelisel ikoonil „+” või lohista videod/pildid/heli alale „Projektifailid”.

Redigeerimise põhitõed: Lohista meedia kaustast „Projektifailid” allolevale ajajoonele. Kasuta habemenuga tööriista või paremklõpsa > Lõika klippide lõikamiseks. Liiguta klippe, lohistades neid mööda ajajoont.

Lisa pealkirjad: Pealkiri > Pealkiri või kasuta malle.

Eksport: Fail > Ekspordi projekt > Ekspordi video.

Otseteed: Ctrl + S - Salvesta Ctrl + Z - Tagasi võtmine, S - Lõikamise/jagamise tööriist, Del - Klipi kustutamine

Audacity (tasuta) - töölaud

Projekti alustamine: Ava Audacity → Fail > Uus.

Heli importimine: Fail > Impordi > Heli või lohista fail sisse. Redigeerimise põhitõed: Kasuta valiku tööriista osa esiletõstmiseks. Redigeeri > Eemalda eriline > Lõika kustutamiseks. Mūra puhastamiseks, hääbumiseks või võimendamiseks kasutage efekte (ülemine menüü). Ekspordi MP3- või WAV-vormingus: Fail > Ekspordi > Ekspordi MP3-na.

Otseteed: Ctrl + I - klipi jagamine valitud kohas Ctrl + L - valiku vaigistamine Ctrl + Z – tagasivõtmine

Tühikuklahv - esita/peata

CapCut (tasuta) - mobiil (töölaud)

Projekti alustamine:

Ava CapCut → puudutage nuppu „Uus projekt”. Valige klipid telefoni galeriist.

Meedia importimine: pärast video/piltide valimist puudutage nuppu „Lisa”. Heli/muusika importimiseks kasutage vahekaarti „Heli”. Redigeerimise põhitõed: redigeerimiseks puudutage klippi → lõikamiseks kasutage jagamist. Klippide teisaldamiseks puudutage ja hoidke all.

Ülekatete jaoks kasutage valikut „Tekst” või „Kleebised”.

Ekspordi nooleikooni (paremas ülanurgas) puudutamisega. Žestid/otseteed: ajajoone suumimiseks näpistage. ümberkorraldamiseks vajutage pikalt.

Lõikamiseks puudutage nuppu → „Jaga”.

Adobe Premiere Pro (tasuline) - töölaud

Projekti alustamine:

Ava Premiere → Uus projekt → pange sellele nimi ja valige asukoht. Meediumi import:

Fail > Impordi või lohista failid projektipaneelile. Redigeerimise põhitõed:

Lohistage failid ajajoonele. Lõikamiseks kasutage tööriista Razor Tool (C).

Klippide teisaldamiseks kasutage valiku tööriista (V). Teksti lisamiseks: Graafika > Uus kiht > Tekst.

Eksport: Fail > Ekspordi > Meedia > H.264 (.mp4). Otseteed:

C - Razor (lõika), V - valiku tööriist, Ctrl + K - lõika esituspea juurest Ctrl + Z - tagasi võtmine, tühik - esita/peata

Adobe Audition (tasuline) - töölaud Projekti alustamine:

Ava Audition → Fail > Uus > Mitmekanaliline seanss. Meediumi import:

Lohistage heli radadele või valige Fail > Impordi. Redigeerimise põhitõed:

Klippide jagamiseks kasutage tööriista Razor Tool.

Efektide rakendamiseks paremklõpsake klippidel või kasutage efektide riulit. Segage tasemeid iga raja liuguritega.

Otseteed: R - tööriista Razor Tool tühik - esita/peata, Ctrl + Shift + E - helimiksi eksportimine

Canva (tasuta + tasuline) - veeb

Projekti alustamine: Mine aadressile Canva.com → Klõpsa Video > Loo tühi video.

Meediumi importimine: Klõpsa Üleslaadimised → Lohista video või heli.

Redigeerimise põhitõed: Lohista klipid/pildid ajajoonele. Eksport: Jaga > Laadi alla > MP4 video.

Canva fotode redigeerimiseks

Mine aadressile canva.com → Loo kujundus → Vali foto, Instagrami postitus, plakat või kohandatud suurus vastavalt vajadusele.

Fotode üleslaadimine: Klõpsa Üleslaadimised (vasakpoolne menüü) → Laadi pildid üles oma seadmest või lohista need Canvasse.

Redigeerimistööriistad: Kärpimine ja suuruse muutmine - Kasuta ülemisel tööriistaribal käsku Kärpimine, et kärpida või teravustada pildi osi. Lohista nurki, et suurust käsitsi muuta.

Filtrid ja kohandused

Klõpsa nupul Muuda fotot, et avada:

Filtrid (eelseadistatud ilme: retro, halltoonid, erksad)

Reguleeri sätteid (heledus, kontrastsus, küllastus, hägustus, toon jne) Automaatne täiustamine pildikvaliteedi parandamiseks ühe klõpsuga.

Tausta eemaldaja (ainult Pro)

Eemaldab koheselt piltide taustad väljalõigete või plakatite jaoks. Tasuta versiooni kasutajad saavad alternatiivina kasutada Pixlr.com-i (vt allpool). Tekst ja elemendid

Kasutage teksti sõnumite, pealkirjade või tsitaatide pealekandmiseks.

Kasutage elemente kujundite, ikoonide või visuaalse kaunistuse jaoks. Raamid ja ruudud

Kasutage raame fotode paigutamiseks loomingulistesse kujunditesse (nt süda, ring).

Kasutage ruudustikke mitme foto paigutusse korraldamiseks.

Eksportimine: klõpsake nuppu Jaga > Laadi alla > PNG, JPG või PDF, olenevalt kasutusest.

Pixlr.com (tasuta + tasuline) - veeb Projekti alustamine:

Minge Pixlr E → Loo uus või Ava pilt.

Meediumi importimine: kasutage menüüd Fail > Ava pilt või lohistage lõuendile.

Redigeerimise põhitööd: kasutage efektide jaoks kärpimistööriista, tekstitööriista ja filtrit.
Hea tiitlikaartide või plakatite kujundamiseks.
Eksportimine: Fail > Salvesta > JPG/PNG.

Meediumiteegid ja litsentsid

Creative Commons (CC) litsentsitüübid:

CC0 - Autori nimi pole vajalik. CC BY - Autori nimi tuleb märkida.

CC BY-SA - Autori nimi + jagamine samadel tingimustel. CC BY-ND - Autori nimi, muudatusi pole.

CC BY-NC - Autori nimi, äriks kasutamine keelatud.

CC BY-NC-SA/ND - Sama mis ülalpool + jagamine samadel tingimustel/tuletised keelatud.

Meediaallikad:

Meta helikogu: Meta Creator Studio > Helikogu. YouTube'i helikogu: YouTube Studio > Helikogu.

Pexels.com: Tasuta HD-fotod ja -videod, autori nimi pole nõutud, kuid soovitatav.

5.7 Sõelumine ja konstruktiivne tagasiside

Kogukonnaline linastus on enamasti kui lihtsalt video näitamine – see on jagatud ruum ühenduse loomiseks, õppimiseks ja kollektiivseks omandiks. See tähistab osaluspõhise videoprotsessi võtmehetke, kus loojad, osalejad ja laiem kogukond saavad kokku.

Eesmärk:

- Tähistage kõigi asjaosaliste tööd, pingutusi ja hääli.
- Tunnustage jutustatud lugusid ja neid, kes neid jutustasid.
- Looge ruumi emotsionaalseteks reaktsioonideks, tunnustuseks ja refleksiooniks.

Struktuur:

Looge lugupidav toon:

Tuletage kõigile meelde, et tagasiside eesmärk on innustada, mitte karmilt kritiseerida.

Kasutage vestlusringi, ettepanekukasti või modereeritud arutelu, et kaasata kõiki.

Esitage suunavaid küsimusi, näiteks:

Milliseid tundeid või mõtteid see lugu teile tekitab? Millised osad tundusid kõige võimsamad või tõesemad?

Kas midagi on puudu või mida sooviksite lähemalt uurida? Mis võiks selle video tõttu kogukonnas edasi juhtuda? Kaasake kõik hääled:

Kutsuge vajadusel kaasa lastelt, vanematelt ja vaikselt inimestelt.

Anonüümseks jagamiseks kasutage selliseid vahendeid nagu kleepmärkmek, joonistusreaktsioonid või „valgusfoorid“ (punane: mure, kollane: mõtle rohkem, roheline: suurepärase!).

Konstruktiivse tagasiside tulemused:

Edendab kollektiivset õppimist ja tulevaste ideede teket.

Edendab kogukonna vastutust sõnumi ja järgmiste sammude eest.

Aitab videomeeskonnal näha, kuidas töö vastu võetakse ja kus see võiks edasi areneda.

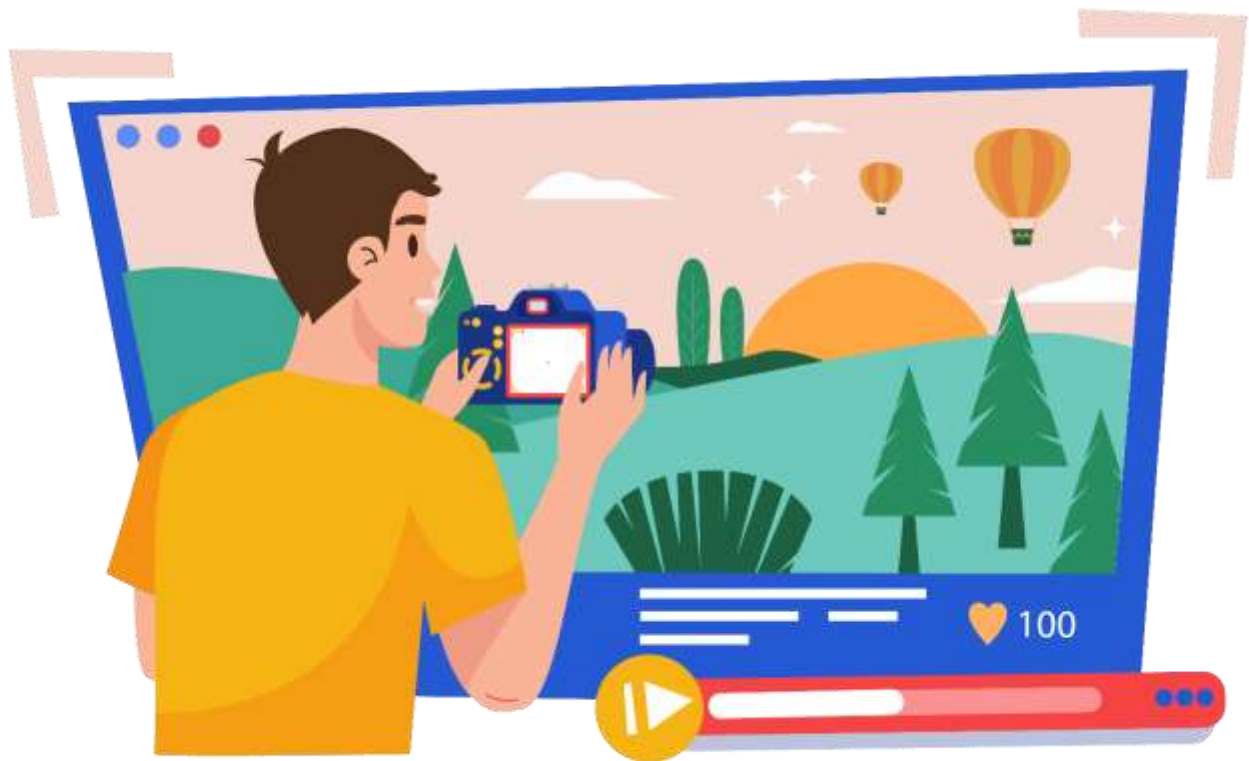
Pärast linastust:

Kaaluge järelkohtumisi või filmist inspireeritud loomingulisi tegevusi.

Vajadusel monteeri videot uuesti või tehke lühiversioonid erinevatele sihtrühmadele.

Jagage videot veebis, sidusrühmadega või meediaga ainult siis, kui kõik osalejad on nõus. Lõppeesmärk on kuulata, õppida ja austada ühist teekonda, mitte filmi „hinnangut anda“. Osalusvideo on dialoogi, mõjuvõimu suurendamise ja muutumise teema.

Linastus on see, kus see nähtavaks saab.

6. peatükk: Õppimise hõlbustamine: suunistest koolituseni

HATE-LESS projekt pakub tugevat metodoloogilist raamistikku, mis põhineb meediapädevusel, osaluspõhisel tegutsemisel ja kaasaval lugude jutustamisel. Nende meetodikate mõju ei sõltu aga mitte ainult nende ülesehitusest, vaid ka edukast ülekandmisest reaalsesse koolituskeskkonnadesse. Selles peatükis uuritakse, kuidas noorsootöötajad ja koolitajad saavad HATE-LESS suuniseid rakendada, et pakkuda sisukaid ja kaasahaaravaid koolitusi. Samuti arutletakse selle üle, kuidas koolitusvahend täiendab metoodilisi suuniseid, tutvustab tõhusaid strateegiaid noorsootöötajate suutlikkuse suurendamiseks ja kirjeldab järelmeetmeid, et tagada noorte osalejate püsiv kaasatus.

Metoodilised juhised on loodud paindlikeks, reflekteerivateks ja tegevustele orienteeritud. Need julgustavad noorsootöötajaid kriitiliselt meediapraktikatega tegelema, noorte ja kogukondadega sisukalt koostööd tegema ning edendama keskkondi, kus kaasatus, loovus ja dialoog saavad edeneda. Olenemata sellest, kas neid kasutatakse iseseisva ressursina või koos koolituskäsiraamatuga, on eesmärk toetada kasvavat praktikakogukonda, mis on pühendunud meediapädevuse kasutamisele sotsiaalsete muutuste jõuna.

Metoodika muutmine koolituseks ja praktikaks ei ole lineaarne protsess. See nõuab koolitajatelt projekti pedagoogilise visiooni mõistmist, selle väärtuste omaksvõtmist ja sisu kohandamist noorte mitmekesiste vajaduste rahuldamiseks. Koolitusprotsess peaks kajastama VIHKAMATU lähenemisviisi läbivat osaluspõhist, kaasavat ja rassismivastast eetost. Koolitussessioonide eesmärk ei tohiks olla lihtsalt teabe levitamine, vaid pigem luua ruume, kus noored saavad uurida oma identiteeti, seada kahtluse alla domineerivad narratiivid ja luua vastudiskursusi, mis seavad kahtluse alla vihkamise, diskrimineerimise ja desinformatsiooni.

6.1 Juhiste elluviimine

Teooria praktikasse viimise võti peitub selles, kuidas koolitajad oma töötubasid kavandavad ja läbi viivad. VIHKAMISE VÄHENDAMISE metoodikast inspireeritud koolitused peaksid peegeldama suunistes propageeritud osaluspõhiseid lähenemisviise. Iga suunistes tutvustatud meetod võib olla koolitusmoodul. Süžeeskeeme saab kasutada osalejate abistamiseks narratiivide kavandamisel, mis peegeldavad nende kogemusi tõrjutuse või kuuluvusega. Helimaastikud võivad pakkuda võimsat sisenemispunkti mitteverbaalsesse jutuvestmisse, eriti erineva keelelise taustaga osalejatele. Autoetnograafiline kirjutamine võimaldab noortel uurida oma identiteeti ja sotsiaalset reaalsust sügavalt isiklikul ja refleksiivsel viisil. Need meetodid mitte ainult ei edasta oskusi, vaid soodustavad ka empaatiat, kriitilist mõtlemist ja loomingulist tegutsemisvõimet.

Lisaks peaks koolitus järgima uurimise, refleksiooni ja loomise rütmi. Tegevused võivad alata kahjulike narratiivide dekonstrueerimisega, näiteks veebipõhise vihakõne või väärinfo näidete analüüsimisega, ja seejärel liikuda positiivsete alternatiivide kaasloome juurde. Selle struktuuri kaudu saab koolitusest teekond: teekond, kus osalejad mitte ainult ei õpi uusi tehnikaid, vaid hakkavad ka nägema end võimekate muutuste elluviijatena oma kogukondades..

6.2 Juhiste täiendamine koolitusmaterjalidega

Juhistega koos välja töötatud koolitusvahendite komplekt mängib koolitajate toetamisel olulist rolli. Kuigi juhised pakuvad kontseptuaalset ja metodoloogilist alust, pakub tööriistakomplekt praktilist tuge selle aluse elluviimiseks. See sisaldab kasutusvalmis tegevuskavasid, juhendamisskripte, muudetavaid malle ja eetilisi juhiseid, mis võimaldavad koolitajatel kohandada meetodeid erinevatele vanuserühmadele, kultuurikontekstidele või õpikeskkondadele.

Oluline on see, et tööriistakomplekt ei ole mõeldud ettekirjutava käsiraamatuna. Pigem on see paindlik ressurss, mis julgustab koolitajaid reageerima oma rühmade ainulaadsele dünaamikale. See rõhutab kuulamise, kaasloome ja reageerimisvõime olulisust. Koolitajaid kutsutakse katsetama uusi formaate, tegema osalejatega koostööd tegevuste kavandamisel ja muutma töötubade vooge osalejate tagasiside ja huvide põhjal.

Juhiste ja tööriistakomplekti kombineerimisel on koolitajad varustatud mitte ainult tööriistadega, vaid ka koolitusfilosoofiaga: filosoofiaga, mis keskendub võrdsusele, osalemisele ja loovusele. See kombinatsioon tagab, et VIHKAATA lähenemisviis ei piirdu paberiga, vaid muutub praktikaks koolitusruumides, koolides, noortekeskustes ja veebiruumides.

6.3 Suutlikkuse suurendamine: noorsootöötajate koolitamine edasiandjateks

Noorsootöötajatel on HATE-LESS projektis keskne roll – mitte ainult koolitajatenä, vaid ka teadmiste ja praktika levitajatenä. Selle rolli täielikuks täitmiseks vajavad nad pidevat suutlikkuse suurendamise tuge. Üks tõhus strateegia on kaskaadkoolituse mudel, mille puhul valitud noorsootöötajad koolitatakse ise koolitajateks. Need levitajad juhivad seejärel edasisi koolitusi oma kohalikus kontekstis, luues laineefekti, mis laiendab projekti ulatust ja mõju.

Suutlikkuse suurendamine peaks ulatuma kaugemale tehnilistest oskustest. See peaks hõlmama ka võimu, esindatuse ja juhendamise eetika üle mõtisklemist. Noorsootöötajad peavad olema valmis käsitlema tundlikke arutelusid rassi, identiteedi ja diskrimineerimise üle ning nad vajavad vahendeid psühholoogiliselt turvaliste ja kultuuriliselt lugupidavate õpikeskkondade loomiseks. Mõnes kontekstis võib ligipääsetavuse probleemide lahendamiseks olla vajalik täiendav juhendamine, tagades, et koolitused on kaasavad osalejate neuroloogilise mitmekesisuse, keelevähemuste ja puuetega noorte osas.

Digitaalne kirjaoskus on veel üks oluline arenguvaldkond. Noorsootöötajad peaksid tundma end mugavalt selliste tööriistade nagu videotöötlustarkvara, heliplatvormide või

interaktiivsete tahvlite kasutamisel – mitte nende endi pärast, vaid noorte sisuka eneseväljenduse vahenditena. Noorsootöötajate koolitamine nii tehniliste oskuste kui ka kaasavate pedagoogiliste strateegiate alal tagab, et nad on varustatud toetama laia valikut õpistiile ja -vajadusi.

Mentorlus ja vastastikune õpe võivad samuti rikastada suutlikkuse suurendamist. Kogenud koolitajad saavad uusi tulijaid toetada, jagades omandatud kogemusi, viies läbi seminare või korraldades vastastikuse vahetuse ringe. See loob koolitajate vahel kogukonnatunde ja soodustab kollektiivset õppimist, mis on oluline valdkonnas, kus kontekstid ja väljakutsed pidevalt muutuvad.

6.4 Noortega suhtlemine: töötoast kaugemale

Noorte osalejate koolitamine meediapädevuse, lugude jutustamise ja rassismivastase tegevuse alal ei lõpe viimase töötoa sessiooniga. Jätkusuutliku mõju saavutamiseks on vaja läbimõeldud järeltegevust ja pidevat kaasamist. Üks tõhus lähenemisviis on aidata osalejatel luua noorte juhitud meediaklubisid või jutuvestmiskollektiive, kus nad saavad jätkata sisu loomist ja kriitilise refleksiooniga tegelemist. Need klubid võivad tegutseda mitteametlikult

kogukonnakeskustes või koolides või eksisteerida virtuaalselt jagatud platvormide kaudu.

Järeltegevuse strateegiad peaksid hõlmama ka võimalusi noortele oma töö avalikuks esitlemiseks. Olgu selleks siis filmilinastused, digitaalsed näitused, taskuhäälingusaadete episoodid või zine'id, noorte loomingu tutvustamine aitab nende pingutusi valideerida ja annab nähtavust nende vaatenurkadele. Sellised üritused mitte ainult ei

suurenda enesekindlust, vaid kutsuvad ka dialoogi laiema publikuga, sealhulgas vanemate, haridustöötajate, poliitikakujundajate ja kogukonnajuhtidega.

Koolitajad saavad noori julgustada ka eakaaslaste mentoriteks hakkama. Koolitustsükli läbinud osalejaid võidakse kutsuda tulevastes sessioonides abistama, oma lugusid jagama või tegevusi läbi viima. Selline noortevaheline mentorlus tugevdab mitmekordistavat efekti ja toetab juhtimisoskuste arengut.

Lõpuks on tagasisideahelad olulised. Regulaarsete vestluste, küsitluste või refleksiooniseansside rakendamise abil saavad koolitajad jälgida koolituse pikaajalisi mõjusid ja oma lähenemisviise vastavalt kohandada. See pidev dialoog osalejatega tagab, et koolitus jääb asjakohaseks, reageerib vajadustele ja põhineb elukogemusel.

6.5 Noorsootöötajad demokraatliku vastupanuvõime edendajatena

Noorsootöötajate töö ulatub kaugemale pelgast juhendamisest. HATE-LESS raamistikus on nad positioneeritud demokraatliku vastupanuvõime esindajatena – isikutena, kes edendavad kriitilist kirjaoskust, võimendavad marginaliseeritud hääli ja toetavad kaasavat kodanikuosalust. See roll on otseselt seotud jätkusuutlikkuse eesmärkide ja projekti mõju suurendamisega.

Selle rolli toetamiseks on oluline vaadelda noorsootöötajaid mitte ainult koolitajatena, vaid ka kogukonnajuhtidena, kultuuritõlkidena ja teadmiste loojatena. Neil peab olema võimalus kohandada projekti tööriistu erinevatele keelelistele, kultuurilistele ja poliitilistele kontekstidele, säilitades samal ajal selle põhiväärtuste terviklikkuse: rassismivastane võitlus, empaatia, osalemine ja kaasatus.

Projekti mõju mitmekordistamine nõuab noorsootöötajatelt ka oma tavade dokumenteerimist ja jagamist. Aruannete, videote, ajaveebide või töötubade kaudu saavad nad panustada kasvavasse juhtumiuuringute ja parimate tavade kogusse. See teadmiste jagamine süvendab õppimise ökosüsteemi ja inspireerib uusi algatusi.

Igas etapis – alates koolituse kavandamisest kuni juhendamise ja järelmeetmeteni – on noorsootöötajad võtmetähtsusega suuniste liikumiseks muutmisel. Nende roll ei ole staatiline; see areneb iga töötoa, iga loo ja iga noorega, keda nad toetavad.

6.6 Kokkuvõte: õppimine kui pärand

VIHKAMISE VÄLJASPOOLSE metoodika alusel koolituse läbiviimine ei ole pelgalt tehniline ülesanne – see on pühendumus kaasavate ja demokraatlike kogukondade loomisele. Ühildades kontseptuaalse juhendamise praktiliste vahenditega, andes noorsootöötajatele juhirolli ja toetades noorte kaasatust aja jooksul, loob projekt koolitusmudeli, mis on refleksiivne, loominguine ja transformatiivne.

Noorsootöötajad mitte ainult ei edasta sisu, vaid võimaldavad ka kultuurilisi muutusi. Nad aitavad noortel liikuda meedia passiivsetest tarbijatest aktiivseteks vastupropaganda loojateks. Nad loovad ruume, kus on võimalik kriitiline dialoog ja kus iga hääl loeb. Ja seda tehes külvavad nad muutuste seemneid, mis ulatuvad koolitusruumist kaugemale.

Nüüd on üleskutse neid meetodeid edasi viia – julguse, hoolivuse ja sügava usuga noorte võimesse tulevikku kujundada.

Lisa koos peamiste viitamiseks vajalike allikatega

Annie E. Casey Foundation.

https://yparhub.berkeley.edu/sites/default/files/final_ypar_design_guide_2024.pdf

Ballonoff Suleiman, A., Nash, A., Kennedy, H., Abraczinskas, M., & Ozer, E. (2024). *Leveraging best practices to design your youth participatory action research (YPAR) project*.

Brushwood Rose, C., 2009. The (im)possibilities of self-representation: Exploring the limits of storytelling in the digital stories of women and girls. *Changing English*, 16(2), pp.211-220.

C4K, 2021.

Soundwalk at IX Art Park: MRC and C4K Youth Collaborate. [online] C4K Clubhouse.

Available at: <https://c4kclubhouse.org/2021/08/12/soundwalk-at-ix-art-park-mrc-and-c4k-youth-collaborate/>

Cluskey, M., Ni Chonaill Dr, B., Lawlor, G., Coyle, S., McGlynn Dr, L. and Smith, G., 2021. Embedding anti-racism in the community development and youth work programme (CDYW) 2020/2021.

Contextos, Lascò Srl, and Asociación Fronteiras, 2022. *Participatory Video: Methodological Guide for the Implementation of Innovative Strategies that Promote the Participation of Youth*. [pdf] DigitArt Project. Available at: https://www.salto-youth.net/downloads/toolbox_tool_download-file-2913/IO2_PV_Guide_Part_Youth%20-%20DOI.pdf

Cornish, F., Breton, N., Moreno-Tabarez, U. et al. Participatory action research. *Nat Rev Methods Primers* 3, 34 (2023). <https://doi.org/10.1038/s43586-023-00214-1>

Curfman, A., 2021. *More than one story: A bioecological model of elementary educators' perceptions and representations of diversity*. West Virginia University.

Duea, S. R., Zimmerman, E. B., Vaughn, L. M., Dias, S., & Harris, J. (2022). A guide to selecting participatory research methods based on project and partnership goals. *Journal of Participatory Research Methods*, 3(1). <https://doi.org/10.35844/001c.32605>

Equitas, 2024. *Anti-Racist Youth Worker Tip Sheet*. [pdf] Equitas - International Centre for Human Rights Education. Available at: <https://equitas.org/wp-content/uploads/2024/01/Anti-Racist-Youth-Worker-Tip-Sheet-EN.pdf>

Esterhuizen, L. (2012). *Child led data collection: A guide for young people to learn how to do research and create positive change*. Save the Children Sweden.

<https://resourcecentre.savethechildren.net/document/child-led-data-collection-guide-young-people-learn-how-do-research-and-create-positive>

Freire, Paulo. 2017. *Pedagogy of the Oppressed*. London: Penguin Classics.

GAGE. (2024). *Participatory action research toolkit*. Overseas Development Institute.

https://www.gage.odl.org/wp-content/uploads/2024/11/PARToolkit-2024_updated-1.pdf

Greenaway, T., 2016. *Youth Media: The Politics of Self-Expression*. [online] Media Alliance. Available at: <https://media-alliance.org/2016/05/youth-media-the-politics-of-self-expression-by-twilight-greenaway/> [Accessed 4 June 2025].

Guidance on Child and Adolescent Participation as part of Phase III of the preparatory action for a European Child Guarantee. (2021). In *Unicef.org*.

<https://www.unicef.org/eca/media/19426/file/Child%20and%20Adolescent%20Participation%20in%20the%20CG>

Hall, R., Brent, Z., Franco, J., Isaacs, M., & Shegro, T. (n.d.). *A toolkit for participatory action research*. Transnational Institute. https://www.tni.org/files/publication-downloads/a_toolkit_for_participatory_action_research.pdf

Harrison, M., Faulkner, S.L., Gullion, J.S., Khair, N., Simoy, L.F., Hayirli, D.I. and Matikainen, U.-M., 2022. *What is autoethnography? How can I learn more?* Reflections on Method, 2(4), [online] Available at: <https://reflexivemethods.org/what-is-autoethnography-how-can-i-learn-more/>

Hart, J., 2013. *The Art of the Storyboard: A filmmaker's introduction*. Routledge.

Haynes, K. and Tanner, T.M., 2015. Empowering young people and strengthening resilience: youth-centred participatory video as a tool for climate change adaptation and disaster risk reduction. *Children's Geographies*, 13(3), pp.357-371. Available at: [https://researchers.mq.edu.au/files/62423357/Publisher%20version%20\(open%20access\).pdf](https://researchers.mq.edu.au/files/62423357/Publisher%20version%20(open%20access).pdf)

Heinemeyer, C., 2020. *Storytelling in Participatory Arts with Young People*. Springer International Publishing.

Hobbs, R., 1998. The Seven Great Debates in the Media Literacy Movement. *Journal of Communication*, Winter 1998, Vol. 48, No 1, 16-32.

Inclusive Schools Network, 2025. *"Voices of Inclusion" Storytelling Project*. [online] Inclusive Schools Network. Available at: <https://inclusiveschools.org/isw-activity/voices-of-inclusion-storytelling-project/>

"Jugend/Jugendliche." (2021, October 5). Bundeszentrale für politische Bildung. bpb.de. <https://www.bpb.de/kurz-knapp/lexika/politiklexikon/17676/jugend-jugendliche/>

Kellner, D. and Share, J., 2019. *The critical media literacy guide: Engaging media and transforming education* (Vol. 2). Brill.

Kontak, J. C., Caldwell, H. A. T., Kulczycki, R., Hancock Friesen, C. L., & Kirk, S. F. L. (2023). Process and experience of youth researchers within a health promoting schools study in Nova Scotia, Canada. *Health Promotion International*, 38(6).
<https://doi.org/10.1093/heapro/daad174>

Kuczynska, O., Goncalves, S. and Guerri, L., 2019. Developing Youth Work Innovation-E-handbook.

Ladzekpo, G.K., Amekor, C.K. and Davi, S.K., 2024. The Power of Storytelling and Narrative in Literature and Cultural Identity: A Review Article. *British Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(1), pp.20-31.

Lenette, C., Blomfield, I., Bordbar, A., Akbari, H., and Yuol, A., 2020. Self-representation in participatory video research: Ethics and lessons learnt. *Art/Research International: A Transdisciplinary Journal*, 5(2), pp.399-424. Available at:
<https://doi.org/10.18432/ari29498>

Lee, L., Chen, D.T., Li, J.Y. and Lin, T.B., 2015. Understanding new media literacy: The development of a measuring instrument. *Computers & Education*, 85, pp.84-93.

Lucius-Hoene, Gabriele, and Arnulf Deppermann. "Narrative identität als fallstruktur." *Online-Zeitschrift Zur Verbalen Interaktion*, Jg. 5, no. H. 1, S. 166-183., 2004, pp. 271-290, https://doi.org/10.1007/978-3-663-11291-4_10.

Martin, J.P. and Garza, C., 2020. *Centering the marginalized student's voice through autoethnography: Implications for engineering education research*. Studies in Engineering Education, 1(1), pp.1-19. Available at:
<https://seejournal.org/articles/10.21061/see.1>

Mihailidis, P., 2009. *Media literacy: Empowering youth worldwide*. Center for International Media Assistance.

Miller, B., 2020. *soundscape2020spring* [code]. GitHub. Available at:
<https://github.com/benmiller314/soundscape2020spring>

Morettini, B., Abraham, S. and Wilson-Hill, Z., 2022. The Stories We Teach By: The Use of Storytelling to Support Anti-racist Pedagogy. In *Reconceptualizing Social Justice in Teacher Education: Moving to Anti-racist Pedagogy* (pp. 129-149). Cham: Springer International Publishing.

Mou, T.Y., Jeng, T.S. and Chen, C.H., 2013. From storyboard to story: Animation content development. *Educational Research and Reviews*, 8(13), p.1032.

Participatory Data Collection Tools. (2025, May 23). European Commission.
<https://wikis.ec.europa.eu/spaces/ExactExternalWiki/pages/50109057/Participatory+Data+Collection+Tools>

Pérez Tornero, J.M., 2004. Promoting Digital Literacy. European Commission 4th Workshop “Media Literacy, Digital Literacy, e-Learning”, 27 February, Brussels.

Rajguru, C., Obrist, M. and Memoli, G., 2020. Spatial soundscapes and virtual worlds: Challenges and opportunities. *Frontiers in Psychology*, 11, p.569056.

Research for Organizing. (n.d.). *Research for Organizing*.
<https://www.researchfororganizing.org/>

Rodriguez, R.J., 2024. *The Scribe's Studio: Autoethnography*. [blog] The Scribe's Studio, 4 December. Available at: <https://blog.heinemann.com/scribes-studio-autoethnography#:~:text=Introduce%20students%20to%20the%20practice,their%20stories%20to%20the%20greater>

Silke, C., Brady, B., Dolan, P., & Boylan, C. (2024). Empathy rules, maps and paths: A qualitative exploration of the factors that facilitate or inhibit empathy and prosocial responding among youth. *Journal of Community Psychology*, 52(2), 326-343.
<https://doi.org/10.1002/jcop.23106>

SUNRISE Network, n.d. *Participatory Video Field Guide: Our Key Steps*. [online] SUNRISE Network. Available at: <https://www.sunrisenetwork.org/participatory-video-field-guide/our-key-steps/>

Tyner-Mullings, A.R., 2019. Autoethnography. In: A.R. Tyner-Mullings, M. Gatta, and R. Coughlan, eds. *Ethnography Made Easy*. New York City: Manifold @CUNY. Available at: <https://ethnographymadeeasy.commons.gc.cuny.edu/autoethnography/>

Varis, T., 2010. Understanding media literacy. *Children and Youth in the Digital Media Culture from Nordic Horizon*, pp.75-84.

Winkler, I., 2018. Doing autoethnography: Facing challenges, taking choices, accepting responsibilities. *Qualitative inquiry*, 24(4), pp.236-247.

Projekti partnerid

EUROPEAN YOUTH4MEDIA NETWORK EV (Saksamaa)

EESTI PEOPLE TO PEOPLE (Eesti)

MITRA FRANCE (Prantsusmaa)

Formation et Sensibilisation de Luxembourg (Luksemburg)

Evolutionary Archetypes Consulting SL (Hispaania)

WAVES FOUNDATION FOR GLOBAL EDUCATION (Küpros)

Co-funded by
the European Union

Rahastatud Euroopa Liidu poolt. Avaldatud seisukohad ja arvamused on ainult autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu või Euroopa Hariduse ja Kultuuri Rakendusameti (EACEA) seisukohti ja arvamusi. Euroopa Liit ega EACEA nende eest ei vastuta.